

Ștefan Gabriel BURCEA
coordonator

Mihaela PĂCEȘILĂ
Sofia Elena COLESCA
Ana Mădălina POTCOVARU
Roxana BRIȘCARIU
Cătălin PÎRVU

Ghid de redactare academică

Colecția
Administrație și management public

Editura ASE
București
2017

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI

Copyright © 2017, Ștefan Gabriel Burcea, Mihaela Păceșilă, Sofia Elena Colesca, Ana Mădălina Potcovaru, Roxana Brișcariu, Cătălin Pîrvu

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate autorilor.

Editura ASE

Piața Romană nr. 6, sector 1, București, România

cod 010374

www.ase.ro

www.editura.ase.ro

editura@ase.ro

Referenți:

Prof. univ. dr. Elvira Nica

Prof. univ. dr. Constantin-Marius Profiroi

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Ghid de redactare academică / Ștefan Gabriel Burcea (coord.), Mihaela

Păceșilă, Sofia Elena Colesca, ... – București : Editura ASE, 2017

Conține bibliografie

ISBN 978-606-34-0206-7

I. Burcea, Ștefan Gabriel (coord.)

II. Păceșilă, Mihaela

III. Colesca, Sofia Elena

001.8

Editura ASE

Redactare, tehnoredactare și copertă: Claudia-Marinela Dumitru

Colegiul științific:

Prof. univ. dr. Armenia Androniceanu

Prof. univ. dr. Constantin-Marius Profiroi

Prof. univ. dr. Sofia Elena Colesca

Conf. univ. dr. Cristina Alpopi

Conf. univ. dr. Ruxandra-Irina Popescu

Conf. univ. dr. Elvira Nica

Lect. univ. dr. Oana-Matilda Sabie

Autorii își asumă întreaga responsabilitate pentru ideile exprimate, pentru originalitatea materialului și pentru sursele bibliografice menționate.

Lista tabelelor	4
Lista casetelor explicative	4
Lista figurilor	4
Cuvânt-înainte	5
1. Introducere în redactarea academică	9
Ștefan Gabriel Burcea	
2. Lucrarea academică de cercetare	
Scopul, structura și cerințele unei lucrări academice.....	15
Cătălin Pîrvu și Ștefan Gabriel Burcea	
3. Tipurile de lucrări academice.....	29
Mihaela Păceșilă	
4. Documentarea asupra temei lucrării academice	
Identificarea și selectarea surselor bibliografice.....	43
Ana Mădălina Potcovaru	
5. Elaborarea stadiului actual al cunoașterii	
Citarea și parafrizarea surselor bibliografice	53
Ștefan Gabriel Burcea, Ana Mădălina Potcovaru și Cătălin Pîrvu	
6. Revizuirea conținutului și finalizarea redactării	
unei lucrări academice.....	65
Roxana Brișcariu	
7. Plagiatul și evitarea plagierii lucrărilor academice	75
Ștefan Gabriel Burcea și Mihaela Păceșilă	
8. Instrumente digitale utilizate în redactarea	
lucrărilor academice	85
Sofia Elena Colesca	
Referințe bibilografice.....	105
Anexe	111

Lista tabelelor

Tabelul 1. Diferențierea stilurilor personal și academic de redactare a unui text.....	14
Tabelul 2. Exemple de conectori utilizați în redactarea bibliografiei adnotate	39
Tabelul 3. Exemple de surse bibliografice primare și secundare pentru elaborarea unei lucrări academice	50
Tabelul 4. Citarea sau parafrizarea unei surse bibliografice?	61

Lista casetelor explicative

Caseta 1. Expresii uzuale în redactarea introducerii	20
Caseta 2. Abordări ale redactării introducerii unei lucrări academice	21
Caseta 3. Formatarea bibliografiei în stilul Harvard	25
Caseta 4. Sfaturi utile pentru realizarea documentării	44
Caseta 5. Evaluarea credibilității unei surse bibliografice	46
Caseta 6. Evaluarea credibilității unei surse electronice	49
Caseta 7. Abordarea unei lucrări academice de cercetare	55
Caseta 8. Cerințele argumentelor și argumentării în lucrările academice	57
Caseta 9. Expresii uzuale pentru prezentarea fluentă a ideilor în lucrările academice.....	63
Caseta 10. Verificarea conținutului științific al lucrării academice	67
Caseta 11. Cuvinte și expresii de legătură utilizate în redactarea academică	68
Caseta 12. Revizuirea unei lucrări academice	74
Caseta 13. Tipurile de plagiat	80
Caseta 14. Instrumente online de detectare a plagiatului	83

Lista figurilor

Figura 1. Vizualizarea zonei rezervată antetului în pagina de lucru	86
Figura 2. Fereastra de dialog Page Number Format	87
Figura 3. Fereastra de dialog Footnote and Endnote	89
Figura 4. Panoul Styles	90
Figura 5. Fereastra Modify Style	90
Figura 6. Fereastra de dialog Index and Tables, secțiunea Table of Contents	91
Figura 7. Fereastra de dialog Caption	93
Figura 8. Fereastra Cross-Reference	93
Figura 9. Fereastra Table of Figures	94
Figura 10. Fereastra Source Manager	96
Figura 11. Fereastra Create Source	96
Figura 12. Lansarea unei căutări în Google Scholar	97
Figura 13. Detaliile (exemplu) rezultatelor căutării în Google Scholar	98
Figura 14. Stiluri diferite de citare pentru o referință științifică din Google Scholar	98
Figura 15. Pagina de căutare pe platforma Proquest	101
Figura 16. Pagina principală cu rezultatele căutării	101
Figura 17. Caseta Cite pe platforma Proquest	102
Figura 18. Pagina de căutare avansată a platformei Proquest	103

Intensificarea preocupărilor din mediul științific, și în general din spațiul public, vizând etica cercetării și condițiile de elaborare a lucrărilor academice, la toate cele trei cicluri universitare (licență, masterat și doctorat) constituie motivul esențial al apariției *Ghidului de redactare academică*. Ignoranța unor autori cu privire la respectarea cerințelor de etică academică în redactarea lucrărilor, inexistența unor abilități generale de scriere academică și necunoașterea de către studenți a rigorilor și cerințelor speciale ale elaborării unei lucrări de cercetare, confundarea în mod repetat a stilurilor de citare, parafrizare și redactare a bibliografiei unei lucrări, dar și alte greșeli frecvente legate de metodologia cercetării și de redactarea unei lucrări academice, au determinat un colectiv tânăr, dar experimentat, de autori să abordeze într-o manieră pragmatică problematica redactării rezultatelor unei cercetări și să publice prezenta lucrare sub forma unui ghid practic.

Ghidul completează și întregeste eforturile anterioare ale conducerii Facultății de Administrație și Management Public din cadrul Academiei de Studii Economice din București, în vederea dezvoltării unui set de competențe și abilități de cercetare pentru cursanții programelor de studii de licență și masterat. Introducerea în planul de învățământ al anului I de studii, ciclul licență, a disciplinei „Introducere în metodologia cercetării în științele sociale” a fost urmată de o decizie similară pentru ciclul de master, în planul de învățământ al anului II de studii, unde figurează disciplina „Seminar științific”. Cea mai recentă măsură, menită să contribuie la dezvoltarea capabilităților și abilităților studenților de a redacta un text într-o manieră academică, a fost reprezentată de introducerea disciplinei „Redactare academică” în planul de învățământ al anului III de la ciclul licență, începând cu promoția 2017-2020.

Elaborarea unor ghiduri pentru lucrările de licență și disertație se înscrie în cadrul aceluiași preocupări, de a dezvolta abilitățile studenților privind redactarea unor lucrări de cercetare de calitate. Însă eforturile derulate până în prezent vizează dezvoltarea competențelor și abilităților ce țin preponderent de elaborarea instrumentarului de cercetare și

desfășurarea cercetării propriu-zise, și nu de forma și structura lucrării de finalizare a studiilor, de cerințele relevante de scriere academică sau de condițiile ce trebuie respectate pentru prezentarea coerentă a rezultatelor cercetării sub forma unei lucrări științifice. Considerăm că devine astfel extrem de necesară și oportună elaborarea unui ghid care să dezvolte coordonatele esențiale ale redactării academice și care să poată fi utilizat ca instrument suport în redactarea lucrărilor de cercetare și implicit în coordonarea elaborării lucrărilor de finalizare a studiilor, atât la ciclul licență, cât și la ciclul masterat.

În contextul proiectului „*Academic Writing pentru lucrările de cercetare în domeniile Resurse Umane și Administrație Publică – AWRUAP*”, implementat la nivelul Facultății de Administrație și Management Public la finalul anului 2016 și finanțat de Ministerul Educației și Cercetării Științifice prin Fondul pentru Finanțarea Situațiilor Speciale, echipa de proiect formată din autorii acestei lucrări a considerat oportună elaborarea și publicarea unui material consistent, care să faciliteze dezvoltarea cunoașterii în domeniu, atât pentru studenți și masteranzi, cât și pentru doctoranzi și tineri cercetători.

Ghidul de redactare academică detaliază principalele „ancore” ce permit unui tânăr cercetător să prezinte într-o formă coerentă, atractivă și în mod argumentat rezultatele propriei cercetări. În conținutul ghidului sunt avute în vedere aspecte ce țin de scopul și cerințele unei lucrări academice, care, într-un capitol ulterior, sunt particularizate pe mai multe tipuri de lucrări academice. Ghidul dezvoltă într-un limbaj accesibil etapele elaborării unei lucrări academice, cu accent deosebit pe documentarea în vederea realizării cercetării, pe redactarea stadiului actual al cunoașterii, pe explicarea detaliilor legate de citarea și parafrizarea surselor bibliografice consultate pe parcursul procesului de documentare și pe detalierea modului în care se argumentează propriile puncte de vedere. Procesul sistematic de recitare și revizuire a lucrării și câteva elemente de bază legate de tehnoredactarea unei lucrări academice întregesc setul de competențe pe care le dezvoltă prezenta lucrare și pe care le considerăm necesare pentru dezvoltarea armonioasă a abilităților de redactare academică. Un capitol distinct al ghidului vizează problematica plagierii lucrărilor academice și metodele prin care se poate preveni/evita plagiatul.

Lucrarea este gândită și redactată sub forma unui ghid practic, alternând aspectele de ordin teoretic cu exemplele concrete, scopul fiind

acela de a crește gradul de înțelegere, însușire și/sau aprofundare cu privire la normele elementare de redactare a unui text academic. Abundența de casete explicative și multitudinea de exemple oferite, în conținutul lucrării sau în anexe, mijlocesc îndeplinirea scopului esențial al ghidului, acela de a dezvolta în plan practic abilitățile de a scrie eficient academic, de a argumenta logic opinii, de a emite și transmite coerent idei, de a cita și parafraza corect sursele bibliografice consultate și, în final, de a evita practica plagierii în redactarea lucrărilor academice.

Fără a avea pretenția epuizării subiectului abordat, autorii supun atenției cititorului cerințele de bază ale redactării academice, într-o formă cât mai accesibilă studenților, masteranzilor, doctoranzilor și tinerilor cercetători. Suntem conștienți de perfectibilitatea modului de abordare a problematicii și de aceea suntem deschiși oricăror propuneri și/sau critici pertinente din partea cititorilor, care vor fi preluate pentru a fi introduse în edițiile viitoare ale *Ghidului de redactare academică*.

Mulțumirile noastre se îndreaptă către conducerea Academiei de Studii Economice din București și a Direcției Managementul Cercetării și Inovării, pentru că au făcut posibilă accesarea finanțării proiectului în cadrul căruia a fost publicată această lucrare, dar și către echipa managerială a Facultății de Administrație și Management Public, pentru suportul acordat în implementarea proiectului.

20 iulie 2017

Autorii

În mediul universitar se utilizează pentru scrierea lucrărilor de cercetare un limbaj, stil și reguli specifice, care caracterizează ceea ce se numește „redactare academică” (engl. academic writing).

Redactarea academică se referă la orice scriitură efectuată pentru îndeplinirea unor cerințe impuse de universități și de publicații în general. Redactarea academică este elementul-cheie al oricărei lucrări de cercetare și necesită utilizarea unui limbaj specific, puternic specializat. Mai mult, utilizarea unui vocabular de specialitate adecvat domeniului de cercetare trebuie dublată de respectarea principială a regulilor gramaticale, de ortografie și sintaxă.

Lucrarea academică se deosebește fundamental de alte tipuri și categorii de texte și scriituri prin structura și forma sa, conținând în mod obligatoriu o introducere, prezentarea aspectelor abordate, rezultatele unei cercetări, concluzii și bibliografie. Desigur, această structură poate fi mai complexă în funcție de caracterul lucrării care trebuie elaborată, incluzând și o argumentare a noutății și relevanței temei cercetate, o prezentare a metodologiei de cercetare, a metodelor și instrumentelor utilizate, a limitelor acestora, precum și detalierea contribuției proprii a autorului, demonstrarea utilității lucrării și a rezultatelor cercetării întreprinse, precum și o expunere a direcțiilor de cercetare viitoare.

Toate lucrările academice conțin citări și referințe bibliografice, în principal datorită faptului că în elaborarea unei cercetări este absolut necesară raportarea la opiniile și contribuțiile altor autori în domeniu. Citările (sub formă de parafrazări, rezumări, argumentări, citări propriu-zise cu ghilimele etc.) sunt considerate una dintre cele mai eficiente modalități prin care se creează o conexiune între ideile științifice din prezent și cele enunțate anterior, prin care se evidențiază și recunoaște public activitatea și contribuția autorului citat la dezvoltarea domeniului vizat.

Referințele bibliografice, situate în general la finalul lucrării, fac trimitere la acele informații bibliografice despre citatele din interiorul lucrării care permit identificarea lucrării consultate și verificarea exactității citării (Hanganu, 2010). Astfel, prezentarea referințelor

bibliografice este obligatorie într-o lucrare academică pentru că ele au scopul de a detalia și identifica precis sursele citate în text.

Redactarea academică se deosebește esențial de alte stiluri de scriere, cum ar fi stilul jurnalistic, stilul creativ sau stilul colocvial. În limba română literară există cinci stiluri funcționale: oficial (juridico-administrativ), științific, jurnalistic (publicistic), beletristic (artistic sau literar) și colocvial. Ene (2014) precizează că stilurile funcționale sunt forme particulare ale limbii literare prin intermediul cărora se asigură redactarea textelor în condiții specifice, cu cerințe clar precizate, în domenii distincte de activitate și cu publicuri țintă diferite.

Având în vedere particularitățile specifice stilurilor literare și specificitatea scrierii și limbajului academic putem considera redactarea academică ca aparținând stilului științific. Redactarea academică respectă întocmai tiparele stilului științific, care în viziunea lui Pușcas (2004) sunt:

- transmite informații științifice, tehnice, utilitare pe baza unor raționamente logice, deductive, *argumentate*. Scrierea este nonartistică, ignorând tendințele de subiectivism.

- comunicarea este *neutră*, lipsită de accente personale. În stilul științific există preferință pentru „pluralul autorului”, scrierea este caracterizată de respectarea tuturor *cerințelor fonetice, gramaticale și de punctuație* ale limbii literare.

- vocabularul utilizat este unul de *specialitate*, lipsit de ambiguități. În stilul științific sinonimia este redusă, cuvintele utilizate sunt în majoritate monosemantice și se folosesc multe neologisme.

- scriitorul este specializat (sociolog, medic, manager etc.), iar cititorul poate fi specializat sau nespecializat. Mai mult, scriitorul poate preciza publicul țintă (cititorii cărora se adresează textul) sau poate omite deliberat această precizare.

- mesajul transmis în text poate fi de *informare, educare sau publicitar* (de exemplu, textele de tip prefață, cuvânt-înainte etc.) Din punct de vedere al încărcăturii emoționale textele aparținând stilului științific pot transmite un mesaj *critic, polemic sau neutru*.

- conform tipului de discurs mesajul transmis în stilul științific poate fi *nonficțional, argumentativ, descriptiv sau explicativ*.

Redactarea unui text în manieră academică comportă un stil de scriere obiectivă, impersonală și imparțială. Textul abundă în formularea unor puncte de vedere prin raportarea la literatura de specialitate și la opinii/idei enunțate anterior de către alți autori. Argumentarea este esențială, autorii textelor academice dezvoltând o logică a discursului prin furnizarea secvențială de informații evidente/dovezi certe pentru susținerea propriilor convingeri sau pentru confirmarea rezultatelor cercetării.

Redactarea academică poate fi utilizată pentru scrierea mai multor tipuri de lucrări, specifice de altfel mediului universitar și de cercetare, cum ar fi: eseul, raportul, recenzia, rezumatul, articolul științific, studiul, proiectul de cercetare etc., care, în funcție de natură și complexitate, necesită grade diferite de raportare la literatura de specialitate.

În elaborarea lucrărilor academice trebuie evitat **plagiatul**, pentru că autorul este obligat să respecte normele de etică academică, astfel demonstrând că înțelege regulile scrise și nescrise ale comunității universitare din care face parte. Preluarea sau copierea unor pasaje, idei, rezultate ale cercetărilor realizate de alți autori etc. nu poate contribui în mod real la dezvoltarea capacității de a inova, nu stimulează creativitatea autorului și nu dezvoltă gândirea critică. Intenția unui autor de a plagia în elaborarea unei lucrări de cercetare va fi semnalată și penalizată, pe de o parte grație experienței cititorilor în domeniul în care se încadrează tema de cercetare, iar pe de altă parte datorită probabilității mari de detectare a plagiatului cu un software antiplagiat specializat.

Plagiatul nu doar că aduce deservicii majore abilităților autorului în raport cu respectarea cerințelor de etică a cercetării și a normelor de redactare academică, dar determină în mod cert plafonarea autorului, limitarea capacității de gândire critică și/sau creativă și desconsiderarea calităților de cercetător de către ceilalți membri ai comunității academice. De aceea este de preferat ca fiecare autor să își dezvolte în timp propria manieră de a scrie corect academic, în funcție de propriile convingeri și de capacitățile pe care le posedă sau pe care de dobândește prin exercițiu și perseverență.

Murphy (2009) analizează mai multe categorii de texte și lucrări elaborate în mediul academic și concluzionează că există trei **tipuri de**

redactare academică, în funcție de scopul pentru care au fost elaborate respectivele texte:

- **stilul informativ**. Textele academice care se încadrează în această categorie au scopul de a furniza informații corecte și complete cu privire la o anumită temă. Stilul informativ de scriere academică se utilizează atunci când se explică un proces, se analizează relația de tip cauză-efect dintre două fenomene, când se realizează comparații între diverși termeni, când se analizează sau se interpretează o serie de date etc.

- **stilul persuasiv**. Lucrările de cercetare redactate în stilul persuasiv au menirea de a convinge publicul țintă cu privire la relevanța unei probleme, logica argumentelor sau justificarea unui punct de vedere.

- **stilul narativ**. Textele redactate în stilul narativ vizează prezentarea obiectivă și imparțială a unui fenomen, a unor procese sau a evoluției unui domeniu sau teme de cercetare.

Într-o lucrare de cercetare sunt utilizate în diferite proporții toate cele trei tipuri de redactare academică; Murphy (2009) insistă asupra faptului că, având în vedere specificul și tipicul unei lucrări academice, este aproape imposibil ca textul să fie redactat într-un singur stil. Utilizarea echilibrată a acestor stiluri este indisolubil legată de capacitățile de analiză și sinteză ale autorului, de identificarea unor puncte proprii de vedere și de capacitatea de a argumenta logic și coerent ideile exprimate.

Pentru derularea cu succes a unei cercetări academice este de preferat ca autorul să dețină *cunoștințe fundamentale* legate de definirea unei teme de cercetare, de identificarea scopului și obiectivelor și de stabilirea ipotezelor cercetării. Sunt, de asemenea, relevante capacitatea de a selecta cele mai potrivite metode și instrumente pentru a ghida cercetarea în zona dorită, de a adapta instrumentarul de cercetare la specificul și tipicul domeniului analizat și de a utiliza metode de cercetare variate pentru obținerea unor rezultate reprezentative pentru tema aleasă.

Succesul unei lucrări academice provine atât din talentul și dăruirea autorului pentru activitatea de cercetare, cât și din arta de a scrie un text care să surprindă *rezultatele cercetării într-o manieră atractivă*, dar adaptată specificului și rigorilor stilului de redactare academică. Considerăm capacitatea de a redacta academic un text ca fiind rezultatul unei combinații de artă, știință și talent. Aptitudinile, competențele și abilitățile necesare unui autor pentru a scrie sunt în diferite proporții

rezultatul profilului psihologic, al temperamentului și personalității autorului, dar și efectul exercițiului zilnic de a scrie liber, de a prospecta, de a asimila și învăța continuu din lucrările academice ale autorilor consacrați în domeniu. Perseverența în a citi lucrări academice și a scrie liber pe diverse teme de cercetare se dovedește a fi cheia succesului în dobândirea abilităților de „academic writing”.

Fiecare autor deține propriul stil de a scrie, dar dincolo de complexitatea capacităților și abilităților deținute este deosebit de importantă *adaptarea limbajului și a modului de redactare a textului la caracteristicile publicul țintă vizat* și la situațiile particulare în care autorul este necesar să scrie un text. De exemplu, atunci când se scrie o listă de cumpărături cel mai probabil se va utiliza un stil personal de a scrie, în care se utilizează abrevieri pentru denumirea anumitor produse, într-un mod pe care numai cel care a scris lista l-ar putea înțelege. Lista de cumpărături a fost scrisă pentru cineva anume, dar asta nu exclude posibilitatea să existe și alte persoane care ar putea citi respectivul text; și în acest caz ar fi util să se redacteze lista într-un mod accesibil, pentru a putea fi citită și de alte persoane. Așadar, atunci când autorul redactează un text care va fi citit de alte persoane (proiect de cercetare, referat, studiu, lucrare de finalizare a studiilor etc.) este absolut necesar să utilizeze un mod de a scrie accesibil publicului țintă, într-un limbaj coerent și curat, utilizând un vocabular de specialitate adecvat domeniului vizat etc. și, cel mai important, cu respectarea normelor și cerințelor agreeate pentru redactarea textului.

Autorul unui text, care se dorește a fi academic, trebuie să conștientizeze distincția dintre stilul academic și stilul personal. Creme și Lea (2003) surprind diferențele notabile dintre stilul personal și cel academic de scriere (vezi Tabelul 1), precizând că se pot utiliza concomitent ambele stiluri de redactare într-o lucrare academică.

Creme și Lea (2003) insistă asupra faptului că este important pentru un autor să știe cum și când să-și folosească „vocea interioară” și să evalueze atent relevanța și originalitatea propriilor puncte de vedere. Autorul ar trebui să jongleze cu cele două moduri de redactare pentru ca lucrarea de cercetare să reflecte întrepătrunderea armonioasă a stilului academic cu cel personal, din punct de vedere al structurii, limbajului utilizat și opiniilor exprimate.

Tabelul 1. Diferențierea stilurilor personal și academic de redactare a unui text

<i>Stilul personal</i>	<i>Stilul academic</i>
Autorul redă întâmplări personale	Autorul comentează, interpretează și analizează diferite fenomene
Limbajul nu conține termeni tehnici	Vocabularul este de specialitate, cu termeni specifici domeniului
Autorul este personajul principal	Autorul observă și comentează anumite fenomene, pe care le privește obiectiv
Informația provine de la autor	Informația este rezultatul unor experiențe precedente și se referă la ce au cercetat alți autori
Sentimente și perspective personale	Opinii certe și argumentate
—	Reguli specifice pentru formatarea referințelor bibliografice și pentru citare în vederea recunoașterii opiniilor altor autori

Sursa: preluare și adaptare după Creme și Lea (2003)

Se pune problema dacă și în ce situații se poate utiliza persoana întâi singular într-o lucrare academică, având în vedere că utilizarea lui „eu” în redactarea academică a unui text este interzisă. Astfel, s-a considerat că autorul care își prezintă propriile rezultate ale cercetării poate folosi persoana întâi, această convenție fiind acceptabilă pentru a nu se genera un nonsens prin considerarea autorului în afara propriei sale cercetări. Recomandăm utilizarea persoanei întâi în redactarea introducerii și a concluziilor unei lucrări academice, cu precizarea, de ordin general, că ar fi preferată folosirea pluralului.

Demersul de cercetare științifică necesită o cunoaștere aprofundată a domeniului supus analizei, includerea unor elemente de originalitate în expunerea și dezvoltarea temei de cercetare, prezentarea metodelor de cercetare și a instrumentarului utilizat, detalierea rezultatelor cercetării, forme de validare din punct de vedere științific a rezultatelor etc.

Cerințele referitoare la *forma și structura* unei lucrări academice sunt adaptate la nivelul și complexitatea ciclului educațional. Normele și exigențele privind redactarea unui proiect de disciplină vor fi net inferioare rigorii și cerințelor privind elaborarea unei lucrări de finalizare a studiilor de licență, masterat sau doctorat. Nu preconizată introducerea a lucrării academice într-o procedură de verificare antiplagiat ar trebui să determine autorul să respecte normele de formă și conținut și cerințele de calitate stabilite pentru textul redactat, ci înțelegerea și asumarea unui set de principii și reguli elementare de redactare academică, adaptate nivelului la care se derulează cercetarea și complexității și specificității lucrării.

Lucrarea de cercetare este în primul rând o *formă de comunicare în și cu mediul universitar*. O lucrare academică de cercetare trebuie să respecte anumite canoane, anumite exigențe de conținut, pentru ca astfel să se poată asigura comparabilitatea cu alte lucrări, în baza unui sistem obiectiv de măsurare a rezultatelor și performanțelor în cercetare obținute de către autorul lucrării. În același timp, existența unui standard comun privind formatul unei lucrări academice conduce la economisirea de timp și resurse, care altfel ar fi trebuit consumate pentru a aduce la un numitor comun și comparabil diferite stiluri și formate de lucrări.

Nu trebuie neglijat *elementul creativ*, care este la fel de indispensabil unei lucrări de cercetare bine scrisă precum este și structura standard. La fel cum malul unui râu nu îngrădește, ci definește râul, făcându-l ceea ce este, la fel și structura, conținutul și cerințele de redactare academică a unei lucrări de cercetare face lucrarea ceea ce este: o formă de comunicare organizată a procesului și concluziilor generate de o cercetare desfășurată.

Scopul lucrării academice

Cercetarea academică vizează un scop precis, care privit la modul general, poate fi încadrat într-unul dintre cele șase categorii consacrate. Dar scopul unei lucrări de cercetare nu este singular, ci are multe fațete care există paralel una față de celelalte. **Scopul de diseminare** este poate cel mai evident dintre scopurile unei lucrări de cercetare. Un cercetător sau o echipă de cercetători întreprind o cercetare nu din pură curiozitate, ci pentru a fi înțelese și analizate de membrii interesați ai comunității academice și/sau de cercetare globale. Fiind o temă actuală și relevantă pentru lumea științifică, în mod categoric rezultatele cercetării vor fi de interes, deci vor trebui diseminate pentru a ajunge la fondul științific comun. Pentru aceasta cercetătorii vor apela la diferite mijloace precum: redactarea unor studii, publicarea unor articole, participarea la conferințe internaționale de prestigiu, publicarea unor cărți de specialitate etc. Toate aceste forme de diseminare a rezultatelor cercetării necesită redactarea textului într-o manieră academică.

Scopul de fundamentare face referire la caracterul unei lucrări de cercetare de a servi drept sursă de fundamentare pentru rezultatele și concluziile cercetării derulate. O lucrare de cercetare nu are doar rolul informativ, de a disemina pur și simplu informații, ci și de a explica pas cu pas modul în care s-a derulat cercetarea și ceea ce este în spatele rezultatelor cercetării, astfel lucrarea de cercetare constituind o veritabilă piesă în fundamentarea concluziilor cercetării.

Aparent lucrările de cercetare au **scopul de a influența** sau direcționa și convinge publicurile țintă către (de) un anumit punct de vedere. În realitate însă nu orice argumentare are rolul de a converti cititorii în partizani ai concluziilor cercetării derulate, pentru că există în literatura de specialitate și lucrări care au rol pur informativ, fără vreo intenție de influențare. Dar asta nu înseamnă că apariția unor cercetări noi, dar relevante pentru un anumit domeniu, nu vor influența comunitatea științifică sau cercetările ce se vor derula ulterior. Motivul pentru care cercetarea se întreprinde nu este, în primă fază, unul pur teoretic sau investigativ, ci unul care are ca scop influențarea publicului țintă, dacă într-adevăr ipotezele cercetării se confirmă. Spre exemplu, un grup de psihologi desfășoară o cercetare despre natura subiectivă a conștiinței umane și demonstrează că nu se pot separa rezultatele unui experiment

de faptul că există un observator activ al participanților la experiment. Scopul echipei care publică un articol despre rezultatele experimentului derulat poate fi acela de a influența cititorii spre a accepta drept „general valabil” faptul că totuși conștiința este subiectivă, nu obiectivă așa cum s-a crezut până acum, iar orice pretenție de obiectivitate în conștiința umană a devenit, în urma cercetării derulate, o noțiune perimată la care ar trebui să se renunțe.

Lucrările academice pot avea *scopul de a atrage atenția comunității științifice asupra unui fapt*. Deși pare oarecum similar cu scopul de influențare, scopul de atragere a atenției asupra unui fapt prezintă suficiente nuanțe și diferențe cât să constituie nu o simplă variație, ci o categorie distinctă. Oamenii de știință își urmează fiecare propriile interese, limitându-și cercetările la întrebările și domeniile în care activează și neextinzând prea mult aria de investigație. În decursul unei cariere în cercetare o astfel de tendință poate conduce la limitarea și plafonarea unui cercetător, explorarea unei teme sau domeniu devenind liniară, posibil penetrantă și pierzându-și din flexibilitate.

Când scopul lucrării de cercetare este de atragere a atenției comunității științifice asupra unui fapt descoperit în urma unei cercetări, autorul nu intenționează să modifice atitudinea față de o teorie sau alta, ci să aducă pe agenda științifică o idee pe care comunitatea e posibil să n-o fi intuit sau să o fi ignorat, dar care în viziunea autorului reprezintă o veritabilă oportunitate de extindere a cercetărilor în domeniu, este o temă productivă, relevantă pentru cercetătorii interesați de domeniul investigat. De exemplu, dacă ne plasăm în anul 1855 și apare o lucrare despre drepturile femeilor (într-o perioadă în care nu se discuta și nu existau preocupări în societate cu privire la drepturile femeilor, sau recunoașterea drepturilor), o astfel de lucrare de cercetare este ceva absolut nou. În mod cert publicarea unei astfel de cercetări, atipică pentru preocupările existente în epocă a dat un imbold mai multor cercetări pe aceeași temă, reușind să determine o veritabilă revoluție în gândire.

Deși se poate îmbina cu scopul de atragere a atenției, *scopul de inițiere și explorare a unei noi direcții de cercetare sau de gândire* nu este unul și același lucru. O lucrare de cercetare scrisă cu scopul de inițiere și explorare a unei noi direcții de cercetare nu urmărește nici să influențeze comunitatea științifică să accepte descoperirile sau explicațiile unor

cercetători, dar nici să modifice agenda științifică dominantă prin introducerea unei noi direcții pe care anumiți autori o propun.

Lucrarea academică care explorează noi direcții de cercetare are în esență un rol creativ și inovativ, este o lucrare care aduce ceva nou, nemaiîntâlnit, care creează cunoaștere: poate fi vorba despre o perspectivă nouă asupra unui subiect mai vechi, sau se poate propune o ipoteză de cercetare pe care nimeni nu s-a gândit să o analizeze din acel unghi. O astfel de lucrare își propune să expună noi posibilități și direcții de cercetare, pe care ulterior alți cercetători interesați să le urmeze, dezvolte și fundamenteze.

Autorul unei lucrări de explorare descrie ipotezele formulate și concluziile cercetării sale și oferă explicații preliminare de la care să pornească alți autori în cercetările lor. Cercetarea exploratorie poate fi și una introspectivă, de tipul celei făcute de Carl Gustav Jung, care în urma cercetării propriului subconștient a identificat ceea ce acum numim „cele 8 funcții psihologice în accepțiunea lui Carl Jung”. Unica fundamentare a cercetărilor sintetizate în celebra carte „Tipuri Psihologice”, publicată pentru prima dată în 1921, a fost propria introspecție și intuiție a lui Carl Jung, care a devenit astfel un pionier al psihologiei moderne. Ulterior, alți cercetători au urmat direcția și ipotezele indicate de Jung, astfel că ceea ce fusese propus de o singură persoană a devenit, în urma testării și explorării, o parte centrală din psihologia de astăzi.

Se întâmplă frecvent ca în anumite domenii de activitate cercetarea să reușească să desființeze teorii despre care se credea că sunt infailibile. O astfel de situație este posibilă datorită faptului că în știință o teorie nou descoperită și demonstrată este adevărată până la momentul în care o nouă teorie demonstrează contrariul. Într-o lucrare de cercetare ce are drept scop **revizuirea unei teorii acceptate anterior pe baza unor ipoteze, descoperiri sau dovezi noi**, autorul își fundamentează cercetarea pe incertitudinea cu privire la faptul că deși s-au făcut intensiv cercetări într-un domeniu, o parte din concluziile la care s-a ajuns nu sunt tocmai corecte. Construind propria cercetare și pornind poate de la ipoteze sau explicații diferite de cele ce se regăsesc în studiile anterior publicate, un cercetător poate ajunge la rezultate diferite sau contradictorii. Dacă acest lucru se întâmplă, lucrarea publicată poate avea nu doar scopul unei simple diseminări de informații, ci al revizuirii status-quo-ului, care nu este compatibil cu descoperirile și concluziile cercetărilor recente.

Este important de conștientizat faptul că în mediul științific se întâmplă adesea ca rezultatele cercetării și claritatea și relevanța concluziilor formulate să fie hotărâtor determinate de calitatea ipotezelor de la care s-a pornit în derularea cercetării, dar și de acuratețea cu care s-a stabilit și utilizat cel mai potrivit instrumentar de cercetare, capabil să conducă la obținerea unor performanțe în cercetare. Doar pentru că o teorie are pentru moment credibilitate, nu înseamnă că ea este infailibilă. De fapt, tocmai acestea sunt caracteristicile esențiale ale cunoașterii științifice: testabilitatea și failibilitatea.

Structura lucrării academice

Structura trebuie stabilită în funcție de complexitatea temei analizate, cerințele de formă și conținut ale diferitelor tipuri de lucrări academice și nivelul educațional la care se solicită elaborarea lucrării. Mărginean (2000) și Chelcea (2008) propun o structură minimală pentru lucrările academice, cu precizarea că forma și conținutul unei lucrări de cercetare diferă de la un tip de lucrare academică la altul. În mod categoric structura unui eseu argumentativ va fi cu totul diferită de cea a unei recenzii sau cea a unui articol științific. La modul general, în conținutul unei lucrări academice de cercetare se regăsește: rezumatul, introducerea, stadiul actual al cunoașterii, metodologia cercetării, analiza și interpretarea datelor, concluziile cercetării, direcții viitoare de cercetare și bibliografie.

1. Rezumatul (eng. "abstract")

În general având nu mai mult de o jumătate de pagină, rezumatul este o privire de ansamblu asupra întregii lucrări, având scopul de a prezenta într-o formă succintă și condensată principalele ipoteze și idei care stau la baza cercetării. În rezumatul unei lucrări academice autorul trebuie să scoată în evidență originalitatea lucrării, punctând foarte pe scurt obiectivele și caracterul de noutate al rezultatelor cercetării.

2. Introducerea

Scopul introducerii este de a pregăti următoarele secvențe ale unei lucrări academice și de a deschide publicului țintă apetitul pentru a citi despre respectiva temă. Este ideal să se găsească în introducere scurte trimiteri la celelalte capitole ale lucrării, explicându-se care este logica abordării cercetării și totodată setând contextul general al problematicii expuse în capitolele următoare. Astfel, în introducerea unei lucrări

academice de cercetare se prezintă terminologia-cheie esențială pentru înțelegerea conținutului lucrării, se trec în revistă concepte, noțiuni sau abordări consacrate, specifice domeniului cercetat și se specifică scopul esențial al lucrării.

Redactarea introducerii unei lucrări academice se traduce de fapt în măiestria autorului de a oferi cititorului o serie de indicii cu privire la conținutul lucrării, relevanța cercetării, originalitatea rezultatelor, necesitatea și oportunitatea temei de cercetare etc. Caseta 1. surprinde câteva expresii care pot fi utilizate pentru a sublinia astfel de indicii în introducerea unei lucrări academice.

Caseta 1. Expresii uzuale în redactarea introducerii

SFATURI UTILE:

Expresii care pot fi folosite în redactarea introducerii unei lucrări academice

Interesul ridicat al (...) cu privire la (...) subliniează nevoia de a dezvolta (...).

În ultima perioadă s-a remarcat un interes crescut din partea autorităților în domeniul (...).

Evoluțiile recente din domeniul (...) au condus la speranța că (...).

(...) a devenit un subiect important în analiza următoarelor aspecte (...).

Studierea (...) a devenit o necesitate, având în vedere (...).

O caracteristică esențială a (...) reflectă faptul că (...).

Mai multe studii s-au focalizat pe (...), ceea ce denotă (...).

Cercetările realizate au demonstrat că (...), de unde se poate deduce importanța problematicei (...).

Bradford School of Management (n.d.) precizează că introducerea este importantă din două motive principale: (1) pentru a câștiga atenția publicului țintă al lucrării de cercetare și (2) pentru a preciza obiectivul, direcțiile și structura cercetării. În Caseta 2 sunt exemplificate două abordări ce pot fi avute în vedere la redactarea introducerii unei lucrări de cercetare.

Caseta 2. Abordări ale redactării introducerii unei lucrări academice

SFATURI UTILE:

Două abordări pentru redactarea unei introduceri

Abordarea de tipul „Spune-i cititorului despre ce va citi în lucrare!”

Exemplu: *Lucrarea prezintă analizează Paradoxul Inteligenței, unul din cele nouă paradoxuri pe care Charles Handy le-a subliniat în cartea, The Empty Raincoat, publicată în 1994. Tema esențială pe care Handy o analizează și argumentează în lucrarea sa face referire la importanța încurajării persoanelor adulte în a învăța continuu pe tot parcursul vieții. Este un aspect relevant care trebuie luat în considerare de către un adult, dar poate fi fezabilă o astfel de abordare? Pentru a identifica răspunsul la această întrebare lucrarea prezintă a fost structurată în trei părți principale.*

Prima parte conține o analiză a distribuției calificărilor academice și a caracteristicilor de clasă socială pentru persoanele adulte din Marea Britanie. Impactul acestor factori sociali este explorat în detaliu în cea de-a doua parte, cu accent pe motivele pentru care majoritatea adulților britanici par să renunțe la reîntorcerea la sistemele formale de educație sau formare continuă. În finalul lucrării vor fi identificate și analizate potențiale măsuri de încurajare a cât mai multor adulți în direcția reconsiderării educației și formării profesionale continue ca fiind relevante pentru viața personală și profesională. Lucrarea prezintă pune un accent deosebit pe necesitatea schimbării politicii guvernului britanic în sensul acordării de asistență financiară pentru formarea și/sau perfecționarea adulților, cu scopul de a încuraja reorientarea către sistemele de educație formală.

Abordarea de tipul „Citează un citat!”

Exemplu: *În lucrarea The Empty Raincoat, publicată în anul 1994, Charles Handy susține că trebuie să „transformăm întreaga societate într-o cultură a învățării continue” (pag. 25). Pornind de la această convingere exprimată de Handy, lucrarea de față își propune să analizeze realismul pragmatic al învățării continue de-a lungul întregii vieți în Marea Britanie de astăzi. În urma cercetărilor derulate s-a constatat că deși atitudinile adulților britanici față de educație se schimbă, există încă suficient de multe bariere sociale, culturale și economice pe care adulții trebuie să le depășească pentru a putea considera educația sau formarea profesională ca fiind importante în viața lor. Prezenta lucrare va examina modul în care transformarea socială, pe care Handy o consideră necesară, ar putea fi realizată în Marea Britanie.*

Sursa: Bradford School of Management (n.d.)

3. Stadiul actual al cunoașterii sau fundamentarea teoretică a temei de cercetare

Stadiul actual al cunoașterii se referă la inventarierea cercetărilor relevante cu privire la o temă sau la un domeniu de cercetare. Fundamentarea din punct de vedere teoretic a temei unei lucrări academice constituie coloana vertebrală a acesteia pentru că în acest fel autorul unei lucrări de cercetare va cunoaște și se va raporta în cercetarea sa la cele mai recente și relevante realizări, concepții, inovații, abordări existente în literatura de specialitate. Orice demers științific pornește de la obiectivele și ipotezele cercetării, care sunt fundamentate în baza unor teorii existente.

Cunoașterea incorectă sau incompletă a teoriilor dezvoltate anterior, ca urmare a unei documentări incomplete cu privire la stadiul cercetărilor derulate până în prezent de alți autori, poate conduce la stabilirea eronată a scopului, obiectivelor și ipotezelor cercetării, cu efecte negative asupra succesului demersului de cercetare și, implicit, asupra relevanței și caracterului de noutate a rezultatelor obținute.

Cercetarea științifică pornește de la formularea ipotezelor, trece prin faza de testare și validare a acestor ipoteze și se încheie cu formularea concluziilor. Toate aceste concluzii, cumulate, provenite de la mai mulți autori, de la mai multe lucrări publicate în același domeniu de cercetare sau în domenii conexe formează corpul teoretic global.

Elaborarea stadiului actual al cunoașterii este în fapt un exercițiu de descoperire a fondului de cunoaștere relevant, adică a acelei părți a fondului teoretic global care poate servi drept bază pentru fundamentarea ipotezelor lucrării academice de cercetare. Capitolul 5 detaliază cerințele elaborării stadiului actual al cunoașterii, ca secțiune distinctă în cadrul unei lucrări academice.

4. Metodologia cercetării

Dacă partea teoretică ce fundamentează lucrarea de cercetare este suficient de solidă (detaliată, capabilă să surpindă diverse abordări ale temei de cercetare etc.) se poate trece la următoarele faze, respectiv operaționalizarea ipotezelor, construirea instrumentarului de cercetare, eșantionarea, aplicarea instrumentelor, colectarea și introducerea datelor obținute. Împreună, aceste activități formează partea de metodologie a cercetării, care are menirea de a explica detaliat, pas cu pas, ce anume a condus la obținerea rezultatelor cercetării.

În cazul în care autorul redactează un articol științific, un studiu sau o altă lucrare academică de dimensiuni mici, partea de metodologie ar trebui să fie mult condensată, pentru a se putea concentra pe fundamentarea teoretică și pe analiza și interpretarea rezultatelor cercetării. Dacă, în schimb, cercetarea este publicată sub forma unui raport de cercetare sau a unei cărți de specialitate, metodologia cercetării ar trebui dezvoltată, explicându-se în detaliu cum și prin ce mijloace s-a ajuns de la ipoteze la setul de date cules în urma cercetării.

5. Analiza datelor culese și interpretarea rezultatelor

Culegerea datelor prin intermediul instrumentarului de cercetare este urmată de interpretarea și analiza detaliată a acestora. Culegerea datelor este fără îndoială importantă în desfășurarea unei cercetări, dar fără prelucrare și analiză datele nu transmit nimic, oricât de complete și bine structurate ar fi.

Prin procesul de analiză datele brute culese prin metode de documentare calitativă și cantitativă capătă un sens și conduc către confirmarea, infirmarea sau înțelegerea mai completă a ipotezelor formulate inițial. Analiza se bazează pe toate etapele derulate anterior în metodologia cercetării, dar în special pe partea de fundamentare teoretică și pe datele culese, fiind însăși procesul prin care datele brute sunt transformate în interpretări și apoi în concluzii. Pe tot parcursul acestui proces este important ca autorul să facă distincția între analiza și interpretarea datelor. Sunt două procese diferite ca și complexitate, dar mai ales ca și conținut.

Interpretarea rezultatelor cercetării poate începe numai după ce analiza datelor culese a oferit măcar rezultate parțiale, dacă nu finale. Analiza în sine nu înseamnă interpretare. În contextul analizei datelor cercetării autorul observă obiectiv datele din baza de date și găsește tipare și regularități în interiorul setului de date. Abia în etapa de interpretare a rezultatelor regularitățile și tiparele observate în partea de analiză capătă un sens, un înțeles, o conotație, fiind evaluate, corelate, argumentate etc.

Etapa de interpretare a rezultatelor cercetării presupune verificarea și argumentarea măsurii în care se confirmă sau infirmă ipotezele cercetării. În funcție de ce indică datele analizate și interpretate se decide dacă ipotezele cercetării se confirmă sau se infirmă. La finalul derulării cercetării se poate constata că nu există date sau explicații concludente nici pentru a confirma, dar nici pentru a infirma ipoteza sau ipotezele cercetării.

Pot interveni, de asemenea, situații în care instrumentarul de cercetare utilizat nu a facilitat obținerea unor date relevante, necesare și suficiente pentru a valida sau invalida ipotezele formulate, astfel că devine necesară extinderea metodelor de cercetare utilizate sau diversificarea instrumentarului de metode cantitative și calitative utilizat pe parcursul cercetării.

6. Concluziile

În mod natural, după interpretarea rezultatelor și confirmarea sau infirmarea ipotezelor urmează formularea și redactarea concluziilor. În cadrul concluziilor lucrării se reiau într-o formă sintetică, dar coerentă, cele mai reprezentative rezultate ale cercetării și se face o scurtă trecere în revistă a conținutului cercetării, cu accent deosebit pe punctele-cheie corelate cu obiectivele și ipotezele formulate.

Concluziile au rolul esențial de a încheia și definitivă discuțiile din jurul rezultatelor cercetării, clarificând ipotezele și aducând o serie de remarci finale pentru a sublinia limitările privind aplicabilitatea și/sau generalizarea rezultatelor.

Redactarea corectă a concluziilor va lăsa impresia cititorului că autorul lucrării și-a îndeplinit obiectivele cercetării, rezultatele obținute sunt relevante, iar contribuțiile aduse conduc la dezvoltarea cunoașterii în domeniul cercetat.

Sugestii privind cercetările viitoare

În cercetarea științifică se întâmplă frecvent ca deși până la finalul cercetării să se fi soluționat satisfăcător ipotezele cercetării, să intervină pe parcursul derulării cercetării noi întrebări, noi enigme, noi probleme etc. Este principiul general după care funcționează știința, care, preocupată de soluționarea unor probleme ajunge ca pe parcursul cercetărilor să identifice noi și noi probleme sau soluții, pentru cu totul alte probleme. Din aceste întrebări se pot naște idei de cercetări viitoare, care nu este obligatoriu să fie preluate de aceiași autori. Mai există situații în care datele au fost insuficiente sau neconcludente, fiind nevoie de o altă cercetare care să continue munca începută în cercetarea curentă.

Orice cercetare poate fi un capăt de drum, dar în același timp și un nou început. Fiecare set de concluzii de la finalul unei lucrări academice poate fi un izvor de idei și/sau ipoteze de cercetare pentru explorări viitoare. Astfel, în această parte autorul poate propune comunității științifice să întreprindă o serie de cercetări conexe, cu un caracter mai mult

sau mai puțin interdisciplinar, sau poate indica subiecte și teme de cercetare pe care intenționează să le abordeze în viitor sau le recomandă ca fiind relevante pentru dezvoltarea cunoașterii în domeniul de cercetare vizat.

7. Bibliografia

Specific redactării academice este faptul că, mai mult decât orice alt stil literar, necesită raportarea la literatura de specialitate, la contribuțiile originale ale altor autori, specializați în domeniul de cercetare în care se încadrează tema lucrării (sau în domenii conexe). Pe fondul acestei realități, precizarea bibliografiei devine obligatorie, pentru că scopul său este de a enumera în ordinea alfabetică a numelui autorilor, într-un mod detaliat și sistematic, totalitatea referințelor utilizate (identificate ca relevante și consultate) pentru redactarea lucrării.

Referințele bibliografice, situate în general la finalul lucrării, fac trimitere la acele informații bibliografice, detaliate, despre citatele din corpul lucrării care permit identificarea și verificarea exactității citării (Hanganu, 2010). Capitolul 5 detaliază aspectele esențiale în legătură cu formatul de prezentare al referințelor bibliografice.

Caseta 3 exemplifică pentru câteva tipuri de surse bibliografice care sunt informațiile ce trebuie precizate în lista de referințe bibliografice, în stilul Harvard de citare.

Caseta 3. Formatarea bibliografiei în stilul Harvard

SFATURI UTILE:

Formatarea bibliografiei conform stilului Harvard

1. Cărți – Autor, *Titlu*, editura, anul, pagina.

Exemplu: Veblen, T., Popescu, I. și Valea, M., *The Place of Science in Modern Civilization*, New York: Huebusch, 1919.

2. Articole – Autor, ‘Titlu’, anul, *Revista*, număr (dacă se aplică), intervalul de pagini.

Exemplu: Marais, E. and Gregor, S., ‘The Police Service in South Africa’, 1996, *New Law Journal*, 146, pp. 1235-1245.

3. Studiu în cadrul unor volume colective – Autor, ‘Titlu’, în numele editorului (ed.), Titlul volumului colectiv, editura, anul, pagina sau paginile capitolului din care s-a citat.

Exemplu: Dubinskas, F. A., ‘Janus Organizations: Scientists and Managers in Genetic Engineering Firms’, in Dubinskas, F. A. (ed.), *Making Time*, Temple University Press, 1988, pp. 147-182.

4. Articole de ziar – Autor (dacă este cunoscut), ‘Titlu’, Ziar, data, pagina.

Exemplu: Lewis, A., ‘The War Crimes Tribunal Works’, International Herald Tribune, 31 July 1995, p. 5.

5. Documente ale unor organizații internaționale – se respectă stilul oficial de citare folosit de organizațiile care au elaborat documentele respective

6. Internet (URL) – pentru articole, rapoarte, documente oficiale și alte surse disponibile online citarea se face după regulile de mai sus, cu mențiunea că la bibliografie se precizează că „documentul este disponibil online la adresa” (adresa URL completă) și se menționează data ultimei accesări.

Exemplu: Popescu, G., ‘Planul urbanistic al Clujului’, [Online] la adresa <http://www.primariaclužnapoca.ro/>., accesat la data de 1 aprilie 2009.

7. Documente oficiale naționale – se urmărește stilul oficial de citare folosit de organizațiile care au elaborat documentele.

Este recomandat ca sursele bibliografice să fie numerotate și precizate în ordinea alfabetică a numelui autorilor. Într-o lucrare academică pot fi utilizate notele de subsol doar în situația în care există anumite informații (detalii, explicații etc.) care nu sunt necesare în textul lucrării, dar niciodată pentru a preciza detaliile surselor bibliografice. Toate notele de subsol se încheie cu punct.

Cerințele unei lucrări academice

Redactarea unei lucrări științifice (*referat, recenzie, eseu, lucrare de licență, lucrare de disertație, teză de doctorat etc.*) presupune respectarea unor cerințe ce caracterizează cercetarea științifică, aspecte care vizează în principal forma și conținutul. Ca urmare, în abordarea unei lucrări academice recomandăm să se aibă în vedere următoarele aspecte:

- **tratarea unei teme esențiale pentru progresul cunoașterii**, care nu numai că stărnește interesul celor interesați de domeniul respectiv, dar este și actuală.

Tema de cercetare trebuie să reflecte un subiect care prezintă interes pentru autor și care necesită utilizarea unor surse accesibile acestuia, în conformitate cu nivelul său de pregătire și cu specialitatea studiilor. Este recomandabilă evitarea povestirilor și experiențelor personale sau a unor teme pentru care este foarte dificilă accesarea informațiilor.

Nu este indicată abordarea unor teme prea specifice (pentru

documentarea cărora nu există suficiente informații relevante), prea generale (care necesită prea mult timp pentru prelucrarea și analiza tuturor informațiilor, ceea ce poate avea ca efect abordarea superficială a temei) sau controversate (pentru care autorul obține cu dificultate informații obiective, din cauza opiniilor și teoriilor dezvoltate în contradictoriu).

• **elaborarea unui material explicit și riguros, cu idei clare**, metode de cercetare adaptate temei alese și rezultate descrise pe larg care scot în evidență gândirea critică și creativă a autorului.

În mod cert, lucrările de finalizare a studiilor (lucrări de licență, lucrări de disertație etc.) sunt mult mai apreciate dacă în conținutul lor sunt integrate rezultatele obținute în urma unor interviuri, anchete sau sondaje. Mai mult, dacă soluțiile identificate și concluziile elaborate au ca efect îmbunătățirea fenomenului studiat și pot fi implementate în practică, atunci lucrarea poate fi considerată relevantă și utilă pentru dezvoltarea cunoașterii în domeniul de cercetare vizat.

• **utilizarea unui limbaj științific adecvat și elevat**, care reflectă fidel fenomenele descrise și folosește informații științifice specifice domeniului de cercetare abordat.

Autorul lucrării trebuie să demonstreze că are suficiente cunoștințe despre aspectele studiate și că este capabil să le transmită altor autori interesați. Sunt de evitat descrierile obositoare, reluările și expunerile superficiale. O lucrare academică trebuie să asocieze rigurozitatea științifică cu simplitatea relatării. Pot fi, de asemenea, utilizate grafice, tabele și figuri care potențează gradul de atractivitate al lucrării și permit o mai bună înțelegere a mesajului transmis.

• **respectarea criteriilor de originalitate prin analiza critică a elementelor teoretice și practice prezentate, precum și prin expunerea ideilor și opiniilor personale în cadrul lucrării.**

O cerință importantă în redactarea unei lucrări științifice se referă la evitarea plagiatului. Originea cuvântului plagiat provine din limba latină (plagium), însemnând „activități de furt făcute de sclavii din lumea antică”. La ora actuală, potrivit lui Chelcea (2003), a plagia se definește ca „însușirea ideilor, textelor (integral sau parțial), creațiilor altora, fără a cita”, cu alte cuvinte, utilizarea în nume personal a opiniilor, teoriilor și argumentelor formulate de anumiți autori din literatura de specialitate, redarea cu exactitate a unor afirmații, tabele, grafice elaborate de alți cercetători.

În general, pot fi considerate plagiat următoarele situații: (1) compilația din diverse studii, rapoarte, lucrări și folosirea lor în mod exagerat în detrimentul contribuției personale; (2) asumarea unui material elaborat de un anumit autor fără folosirea ghilimelelor sau a citărilor în text și a referințelor bibliografice asociate; (3) parafrizarea unui argument, opinie sau teorie formulată de un autor fără menționarea semnelor convenționale de citare.

• ***folosirea corectă a termenilor***, indiferent de limba din care au fost preluați sau traduși, în conformitate cu destinația acestora și cu obiectul de studiu.

Redactarea academică a unui text presupune, printre altele, utilizarea unui vocabular de specialitate adecvat domeniului în care se încadrează tema cercetării, corectitudinea și acuratețea limbajului de specialitate fiind caracteristice unui text academic.

Menționarea în limba de circulație internațională din care provin termenii tehnici de origine străină, consacrați în literatura de specialitate poate fi recomandabilă, în anumite situații. Există posibilitatea traducerii termenilor de specialitate, cu specificarea în paranteză a celor din limba de origine. Astfel, autorul unei lucrări academice previne apariția unor confuzii generate de traducerea și adaptarea incorecte a unor concepte din limbile de circulație internațională.

Eseul

Eseul este o lucrare de dimensiuni reduse (între 500 și 6000 de cuvinte) în care autorul abordează subiecte de natură filosofică, literară sau științifică, expunând un *punct de vedere propriu, fără a pretinde epuizarea problematicii*.

Eseul poate fi realizat în diverse domenii și este de mai multe tipuri: descriptiv, informal, de cercetare (academic). Elaborarea unui eseu necesită studiul diferitelor surse bibliografice din domeniul respectiv (cărți, articole, rapoarte, acte normative etc.) care abordează subiectul tratat în cadrul eseului, precum și sintetizarea ideilor identificate și efectuarea de comparații între propriile idei și cele ale altor autori. În ultimii ani se constată utilizarea pe scară largă a eseului în mediul universitar ca modalitate de evaluare a gradului de înțelegere de către student a unei discipline, curs etc.

În general, eseu academic este scris într-un *stil formal* și analizează în profunzime un subiect prin prisma cunoștințelor deținute de autor. Procesul de redactare a eseului reprezintă un exercițiu util studenților în ceea ce privește exprimarea opiniei personale, utilizarea vocabularului de specialitate, identificarea și analiza referințelor bibliografice relevante pentru tema eseului, identificarea și sistematizarea noilor idei. Mai mult, acesta reprezintă o modalitate de dezvoltare a abilităților academice și de verificare a procesării informaționale efectuate.

Redactarea unui eseu este un proces complex, care trebuie să pornească de la o structură coerentă menită să permită autorului identificarea ideilor principale, explicarea și dezvoltarea lor. Ca urmare, acțiunea redactării unui eseu necesită parcurgerea mai multor *etape*.

1. Alegerea temei

Un eseu bine redactat nu reprezintă o acțiune spontană, ci este rezultatul unei planificări atente și a unui efort susținut. Ca urmare, alegerea temei trebuie să fie în acord cu interesele științifice și nivelul de pregătire al autorului în vederea elaborării unei lucrări cât mai convingătoare (Flinders University, 2014). În general, tema aleasă este

prezentată în partea de început a eseului (introducerea), autorul definindu-și poziția sau ideea pe care încearcă să o punteze sau demonstreze pe parcursul întregii lucrări.

2. Documentarea, prelucrarea și organizarea informațiilor

Documentarea reprezintă etapa cea mai complexă, care oferă consistență lucrării. Ea necesită întocmirea listei cu referințele bibliografice care vor fi folosite pe parcursul elaborării lucrării. Lista cea mai adecvată este aceea primită de la coordonator, ceea ce nu exclude posibilitatea adăugării altor lucrări (rapoarte, jurnale, site-uri de specialitate etc.). Mai mult, este indicată notarea și reținerea surselor bibliografice pe măsura interacționării cu acestea. Orice sursă citată trebuie menționată în cadrul eseului, cât și la bibliografie.

Activitatea de documentare permite autorului eseului să obțină informații despre studiile și dezbaterile științifice aflate în strânsă legătură cu subiectul abordat. Având în vedere însă cantitatea mare de informații și natura limitativă a eseului, în ceea ce privește numărul de pagini, este important să se efectueze o documentare selectivă, dar în același timp reprezentativă (consultarea studiilor cu cea mai mare relevanță în domeniu). Pe măsura desfășurării activității de documentare, se recomandă prelucrarea și sistematizarea tuturor informațiilor obținute (Universitatea Româno-Americană, 2015).

3. Redactarea efectivă a eseului

Redactarea efectivă a lucrării începe în momentul în care autorul și-a definit o poziție clară în raport cu tema, și-a stabilit un plan și a studiat numeroase surse bibliografice, pe marginea cărora a luat o serie de notițe. De asemenea, respectarea unor cerințe privind exprimarea concisă, claritatea, succesiunea logică a ideilor, tratarea critică a subiectului, originalitatea, interacțiunea critică cu referințele bibliografice etc., au un rol important în ceea ce privește consistența și relevanța lucrării, după cum consideră Lumperdean (2013).

Aspectele prezentate în cadrul eseului trebuie să aibă la bază bibliografia consultată, precum și opiniile și ideile autorului. De asemenea, este indicat să se facă distincția între ideile enunțate anterior de diverși autori din literatura de specialitate și cele ale autorului eseului, cu scopul de a identifica ușor contribuția acestuia din urmă în domeniul studiat.

Pentru a evita situațiile dezagreabile, se recomandă să nu se copieze sau să se repete cuvânt cu cuvânt ceea ce au descris alți autori în lucrările anterioare. Atunci când se reproduc fragmente din lucrări publicate este absolut necesară folosirea ghilimelelor, iar dacă se preiau ideile acestora, se menționează numele autorului și anul apariției lucrării la finalul paragrafului respectiv, iar la bibliografie se specifică toate detaliile despre lucrare. Informațiile esențiale cu privire la citarea, parafrizarea și formatarea corespunzătoare a referințelor bibliografice se regăsesc în Capitolul 5.

Redactarea eseului trebuie să pornească de la o anumită **structură**. De regulă, un eseu este structurat în mai multe părți.

Introducerea

Autorul trebuie să descrie concis și clar subiectul ce va fi abordat cu scopul a capta atenția publicului (Perutz, 2010). De asemenea, este necesară o justificare a alegerii temei și prezentarea poziției vizavi de aceasta. Mai mult, se recomandă și o expunere a structurii eseului și a cadrului conceptual și teoretic în care se încadrează subiectul ales, o redare a metodologiei ce va fi utilizată, precum și o prezentare a rezultatelor ce se doresc a fi obținute în urma demersului respectiv, indiferent că sunt de natură conceptuală sau metodologică.

Comparativ cu restul eseului, această parte de început trebuie să fie scurtă, începând de la general și ajungând ulterior la ceea ce este specific. Nu există o rețetă privind redactarea introducerii, dar se poate avea în vedere includerea următoarelor elemente: prezentarea unei propoziții de introducere (poate fi provocativă sau sub forma unei întrebări importante) și formularea unei ipoteze (linia directoare a eseului evidențiată pe tot parcursul acestuia).

Conținutul

Partea cea mai cuprinzătoare a eseului trebuie să prezinte într-o manieră clar structurată și argumentată aspectele descrise în introducere, oferind dovezi și exemple pentru susținerea ipotezei formulate în partea de început și ulterior extrăgând concluzia (Academia Națională de Informații Mihai Viteazul, 2016). Conținutul unui eseu trebuie să se caracterizeze printr-o continuitate a paragrafelor și a ideilor cu scopul de a oferi cititorului o imagine clară despre direcția cercetării. În situația în care este necesară includerea unor grafice, tabele sau imagini, acestea nu trebuie să se substituie textului, ci să reprezinte o completare a acestuia.

Concluziile

Concluziile sunt cele care oferă cititorului o imagine clară despre poziția finală a autorului în raport cu subiectul abordat, convingându-l de validitatea argumentelor expuse în cadrul eseului. Ele reprezintă un sumar al ideilor principale, reliefând totodată implicațiile mai largi ale subiectul tratat.

Nu este indicat să se includă idei noi care nu au fost descrise în introducere sau conținut. Mai mult, concluziile constituie rezultatul analizei efectuate de autorul eseului, care se pot constitui atât sub forma unor puncte forte, cât și a unor puncte slabe, respectiv critici aduse lucrării.

Bibliografia

Conține numai acele surse bibliografice care se regăsesc în eseu elaborat, așezate în ordine alfabetică în funcție de numele autorului și nu de prenumele acestuia¹. În general, nu se recomandă introducerea în cadrul bibliografiei a unor surse care nu pot fi identificate în cadrul lucrării și nu este permisă decât folosirea unor surse de documentare autentice și reale.

Pentru fiecare lucrare trebuie precizate următoarele informații: nume autor/autori, inițiala prenumelui autorului/autorilor, titlul lucrării, editura unde a fost publicată, locul și data apariției lucrării. În situația utilizării unor site-uri web, nu se menționează numai link-ul, ci și autorul, titlul lucrării, data apariției, data la care a fost accesat.

Anexele

În situația în care includerea unor anexe contribuie semnificativ la sprijinirea acțiunii științifice efectuate, se recomandă ca acestea să nu aibă o pondere foarte mare raportat la numărul de pagini al lucrării.

4. Revizuirea și rescrierea eseului

Este etapa în care se dă o formă definitivă lucrării, eliminându-se aspectele redundante și acordându-se o atenție deosebită exprimării și stilului de redactare. În evaluarea critică a unui eseu, este important să se aibă în vedere următoarele criterii: claritatea (exprimare clară, dovezi ce pot fi verificate), argumentarea (ce poate fi susținută și prin intermediul unor surse bibliografice), coerența logică (conexiunea ideilor), originalitatea ideilor exprimate, creativitatea și inovația.

¹ Nu se menționează niciodată la bibliografie gradul didactic al autorului lucrării (profesor universitar, conferențiar universitar etc.) chiar dacă acesta este specificat pe pagina de început a lucrării respective.

Recenzia

Recenzia reprezintă o descriere succintă a unei lucrări științifice sau opere artistice în care apar o serie de comentarii și aprecieri critice ale persoanei care o elaborează.

În redactarea unei recenzii este important să se facă distincția între *recenziile publicistice* și *recenziile academice*. Primele sunt prezente în revistele cu largă difuzare, sunt destinate unui public mai general, respectând codurile culturale ale acestuia și sunt mai deschise către emiterea unor judecăți de valoare. Ele sunt orientate mai mult spre acțiune și sugestii în vederea achiziționării cărții sau lucrării respective. Recenziile academice apar de regulă în reviste științifice din diverse domenii și se adresează unui public specializat, având ca scop exprimarea poziției lucrării în dezbaterile din domeniul respectiv. De altfel, numeroase reviste științifice prezintă anual recenzii ale unor lucrări publicate în domeniul de interes.

În elaborarea unei recenzii academice nu este neapărat necesară respectarea tuturor cerințelor, însă este indicat ca recenzorul să nu se abată prea mult de la standarde. Cu toate acestea, prezentarea unui subiect, *fără intervenții personale și argumente proprii*, respectiv *fără o perspectivă critică* asupra lucrării, nu este o recenzie, ci un rezumat al unei lucrări. Mai mult, în situația în care recenzia apare online, se recomandă includerea unei fotografii cu coperta lucrării și uneori chiar a autorului său.

Elaborarea unei recenzii academice presupune o activitate laborioasă care necesită parcurgerea mai multor **etape** (Ioncioaia, 2011; Texas Wesleyan University, n.d.).

1. Documentarea

Culegerea informațiilor relevante despre lucrarea ce se dorește a fi recenzată nu este suficientă pentru a scrie recenzia, dar contribuie la redactarea ei mai în profunzime. Documentarea presupune citirea și recitirea textului și elaborarea unui plan în baza căruia să fie colectate datele (notarea unor întrebări la care se așteaptă un răspuns prin intermediul acestei lucrări, reținerea contribuțiilor originale ale autorului, a citatelor interesante și a altor aspecte utile pentru redactarea ulterioară a recenziei), organizarea și interpretarea acestora. Mai mult, se pot căuta informații și despre contextul apariției lucrării, precum și despre autorul ei.

Alegerea lucrării ce va fi recenzată trebuie să țină cont de orizontul intelectual al recenzorului și să fie în acord cu interesele și obligațiile sale profesionale. O atenție deosebită trebuie acordată și acelor elemente care contribuie la cunoașterea modului în care autorul a structurat lucrarea (numărul și structura capitolelor, exemple practice, aplicații etc.), precum și stilului folosit, elocvenței și forței argumentării, autorilor citați etc.

2. Evaluarea critică a textului

Evaluarea textului ce urmează a fi recenzat presupune analiza succintă a datelor colectate, precum și sistematizarea lor. Se impune, de asemenea, elaborarea unor observații privind conținutul și afirmațiile din cadrul lucrării, cu păstrarea, cât mai mult posibil, a obiectivității, precum și explicarea contextului în care recenzorul își situează argumentația.

Recenzia trebuie să reprezinte un text coerent și argumentat, construit într-o ordine logică și adecvat din perspectivă narativă. Aceasta nu are un număr fix de pagini, mărimea ei fiind în concordanță cu natura lucrării și spațiul editorial rezervat. Este important de menționat că într-o recenzie academică se utilizează stilul formal, în care recenzorul își prezintă opiniile la modul general, eliminând exprimările care ar putea părea personale, evitându-se stilul semi-formal, caracterizat prin redarea opiniilor personale.

Ioncioaia (2011) caracterizează părțile componente ale unei recenzii academice.

Introducerea

Comparativ cu eseu, introducerea dintr-o recenzie este mai redusă și se concentrează pe următoarele aspecte:

- prezentarea subiectului lucrării și a relevanței sale, a lucrărilor importante din domeniu și a necesității apariției lucrării respective, precum și a limitelor demersului recenzorului;
- evidențierea câtorva aspecte despre autorul cărții (alte lucrări, premii, stil, prin ce se remarcă, naționalitate etc.);
- precizarea unor aspecte tehnice despre lucrare: data și locul apariției, editura, număr de pagini, ediția sau colecția din care face parte (dacă e cazul);
- reliefaarea actualității problemelor abordate pe parcursul lucrării.

Conținutul

Recenzia trebuie să conțină o *expunere analitică a lucrării*, care presupune prezentarea structurii lucrării (capitole, subcapitole, teme etc.) și a ideilor principale care reies din text. Această secțiune nu reprezintă un rezumat al lucrării, ci reliefează intențiile autorului prin publicarea lucrării, scopul lucrării și mijloacele (metodologia) folosite pentru atingerea acestuia. Totodată se realizează și o *evaluare critică a lucrării* recenzate, care implică evidențierea critică a aspectelor pozitive și negative ale lucrării, analiza și interpretarea unor matrici care măsoară probabilitatea și impactul acestora.

Evaluarea critică nu trebuie să se limiteze la expunerea unor idei, ci la argumentarea factuală sau logică a ideilor prezentate de autor, la analiza rigorii și corectitudinii datelor, precum și la calitatea, consistența și coerența internă a discursului.

Concluziile

Se realizează o scurtă sinteză a aspectelor prezentate și se transmite evaluarea generală asupra lucrării. Este indicat ca în cadrul concluziilor să se pună în balanță aspectele pozitive și negative, noutățile aduse domeniului cercetat etc., cu scopul de a a emite o concluzie finală unitară.

De reținut este trăsătura definitorie a acestui gen de lucrare academică, care este reprezentată de ***demersul de evaluare critică*** a unui text sau opere artistice publice, reliefând atât noutatea, cât și valoarea lucrării. Recenzia are în primul rând un caracter analitic și riguros, stilul redactării trecând în planul secund.

Rezumatul (eng. abstract)

Rezumatul oferă o descriere succintă a unei lucrări de cercetare, reprezentând un text original și nu un pasaj extras din respectiva lucrare. Este constituit din unul sau mai multe paragrafe bine dezvoltate, unificate și coerente (100-250 de cuvinte), evidențiind domeniile-cheie, scopul cercetării, utilitatea lucrării analizate și aplicațiile ei practice, precum și rezultatele obținute în urma cercetării. Cu toate că este situat la începutul unei lucrări academice, imediat după titlu și datele despre autorul/autorii lucrării, rezumatul trebuie scris după finalizarea acesteia pentru a fi siguri că reflectă cu exactitate conținutul lucrării și că toate afirmațiile enunțate au acoperire în cadrul textului.

În general, rezumatul unei lucrări de cercetare permite cititorilor să decidă foarte repede dacă respectiva lucrare corespunde domeniului de interes și dacă este necesar să parcurgă textul în totalitate. Mai mult, elaborarea rezumatului lucrării este esențială pentru publicarea de articole în reviste, participarea la conferințe naționale și internaționale, aplicarea pentru diverse competiții cu finanțare națională sau internațională, susținerea tezelor de doctorat etc. (University of Melbourne, n.d.).

Deși rezumatul este destul de scurt, este indicat ca acesta să includă mai multe secțiuni care pot fi redate printr-o singură propoziție sau comasate într-una sau mai multe fraze. De obicei, orice rezumat acoperă următoarele secțiuni (Koopman, 1997; Carroll, n.d.):

- **Motivația alegerii temei.** Se prezintă succint importanța teoretică și practică a temei și necesitatea abordării acesteia, respectiv actualitatea sa pentru domeniul în cauză.
- **Obiectivul cercetării (definirea problemei).** Se descrie pe scurt obiectivul cercetării, eventual cu specificarea poziționării în literatura de specialitate.
- **Metodologia cercetării.** Se expun succint metodele de cercetare calitativă sau cantitativă utilizate în cadrul lucrării, respectiv modalitățile de măsurare a variabilelor.
- **Rezultatele cercetării.** Se prezintă date specifice sau se menționează rezultatele la modul general.
- **Concluziile cercetării.** Se specifică pe scurt concluziile rezultate în urma analizei efectuate.

Potrivit lucrărilor de specialitate (The University of Adelaide, 2014), există două tipuri principale de rezumate: *rezumatul descriptiv* și *rezumatul informativ*. Alegerea unuia dintre aceste două tipuri pentru redactarea concisă și precisă a conținutului unei lucrări depinde de domeniul în care se încadrează tema de cercetare.

Rezumatele descriptive sunt utilizate în general în lucrările din domeniul științelor umaniste și sociale sau în cadrul eseurilor din domeniul psihologiei. Acestea fac referire la câteva elemente-cheie din cadrul lucrării: motivație/context, scop, obiective, prezentare generală a conținutului (nu este inclus întotdeauna).

Rezumatele informative sunt folosite de regulă în lucrările din domeniul științelor exacte, inginerie sau chiar rapoarte de cercetare

psihologică. Deși sunt concise și reprezintă aproximativ 10% din lungimea lucrării elaborate, acestea includ obligatoriu secțiunile referitoare la metodologie, rezultate și concluzii (Center for Teaching and Learning, 2013).

De regulă, un rezumat bine redactat urmează cu strictețe cronologia lucrării respective, oferă conexiuni logice între informațiile incluse, nu include niciun fel de referințe bibliografice, opinii personale sau prea mulți termeni tehnici și nu adaugă informații noi raportat la lucrarea elaborată. El *nu trebuie confundat cu introducerea*, secțiune distinctă în cadrul unei lucrări academice, care prezintă problema abordată și semnificația ei, precum și afirmațiile care vor fi demonstrate pe parcursul textului.

În cadrul unui rezumat este indicat să se evite denumirile comerciale, acronimele, abrevierile sau simbolurile deoarece explicarea lor se poate întinde pe mai multe paragrafe. Mai mult, se recomandă evitarea unor expresii precum „se sugerează că”, „se crede că”, „se consideră că” sau a altor expresii similare.

Exemple notabile privind redactarea rezumatului unei lucrări de cercetare se găsesc în revistele de specialitate, multe dintre acestea fiind disponibile online (www.ramp.ase.ro, www.mrp.ase.ro, www.um.ase.ro, <http://www.rtsa.ro/> etc.). Cu toate acestea, nu toate rezumatele din cadrul articolelor publicate în aceste reviste sunt redactate conform indicațiilor prezentate anterior. Studiarea cât mai multor exemple poate facilita expunerea concisă și precisă a conținutului unei lucrări.

Bibliografia adnotată

Bibliografia adnotată este o listă de referințe bibliografice (pentru cărți, articole și alte documente) care sunt urmate de o scurtă caracterizare (de obicei, aproximativ 150-300 de cuvinte) ce informează cititorul despre relevanța, acuratețea și calitatea surselor pe care intenționează să le citeze. Oferă o scurtă trecere în revistă a cercetării disponibile pe un subiect, fiind foarte utilă în stadiile ulterioare ale cercetării și ajutând autorul să pătrundă mai repede în profunzimea ideilor.

O bibliografie adnotată are două părți. Prima parte se referă la *sursa bibliografică*, care conține numele autorului, titlul lucrării, anul și locul apariției, editura și care trebuie redactată în conformitate cu stilul utilizat de publicația respectivă (APA, Harvard etc.). A doua parte

reprezintă *paragraful – rezumat sau de sinteză*, adică o scurtă descriere de maxim o jumătate de pagină a argumentului articolului sau cărții. Ambele părți luate împreună poartă denumirea de ”entry”. Sursele bibliografice sunt, de regulă, prezentate în ordine alfabetică, conform informațiilor bibliografice, cum ar fi numele de familie al autorilor sau titlul publicațiilor (School of Liberal Arts, n.d.).

În redactarea bibliografiei adnotate este indicat să se țină cont de următoarele aspecte esențiale (University of New England, n.d.).

Scopul

Elaborarea bibliografiei adnotate va ajuta cercetătorul în ceea ce privește cunoașterea *relevanței și calității subiectului* tratat. În acest sens, pot fi utile răspunsurile la următoarele întrebări: Care este subiectul abordat de fiecare sursă bibliografică? Care este argumentul principal? Care sunt aspectele motivaționale ale apariției respectivei surse bibliografice? În ce măsură contribuie sursa bibliografică studiată la domeniul supus cercetării? Din acest punct de vedere bibliografia adnotată este un instrument extrem de relevant pentru elaborarea stadiului actual al cunoașterii, ca secțiune distinctă a unei lucrări academice, după cum se precizează în Capitolul 5.

Formatul

Informația structurată într-o bibliografie adnotată poate fi descriptivă (a se vedea mai jos punctele a-c) sau descriptiv-evaluativă (a se vedea mai jos punctele a-e). Este indicat ca formatul să respecte următoarea ordine:

- a. Prezentarea detaliilor privind sursa citată
- b. Menționarea unui scurt enunț despre scopul lucrării
- c. Prezentarea unui scurt rezumat al teoriei, rezultatelor cercetărilor (de exemplu, grupul țintă, subiectele acoperite, argumente susținute, metode de cercetare utilizate, concluzii, caracteristici speciale)
- d. Examinarea utilității și/sau limitărilor textului studiat (de exemplu, credibilitatea autorului, fiabilitatea textului, puncte slabe în argumentarea lucrării etc.)
- e. Precizarea unui comentariu privind conformitatea lucrării studiate cu tematica cercetată (de exemplu, comentarii critice, reflecții critice care descriu utilitatea sau relevanța informațiilor în raport cu domeniul cercetat).

Stilul de redactare

O bibliografie adnotată este un instrument de scriere academică formală și, în consecință, trebuie să respecte regulile generale de scriere academică, precum ordonarea alfabetică a surselor citate, redactarea informațiilor într-un singur paragraf, utilizarea unor propoziții lungi folosind stilul de scriere academică, menționarea doar a detaliilor semnificative etc.

Redactarea unei bibliografii adnotate presupune utilizarea unor *conectori* („în plus”, „mai mult decât atât”, „cu toate acestea”, „prin urmare” etc.), dar și a unor *elemente de început* (cuvinte, expresii, propoziții etc.), după cum rezultă din Tabelul 2.

Tabelul 2. Exemple de conectori utilizați în redactarea bibliografiei adnotate

<i>Componentele unei bibliografii adnotate</i>	<i>Exemple</i>
Sursele citate trebuie menționate într-un format similar cu cel al unei liste de referințe bibliografice	Exemplu de sursă bibliografică redactată în stilul APA: Griffiths, T. (1996). <i>Hunters and collectors: The antiquarian imagination in Australia</i> . Melbourne, Australia: Cambridge University Press
Precizări referitoare la punctul de vedere al autorului	Expresii și conectori: În această lucrare Jhonson realizează o trecere în revistă a (...), analizând (...). Acest articol analizează (...). Autorii studiului descriu (...). Scopul cercetării este de a determina (...) și compara (...).
Un scurt rezumat al teoriei, rezultatelor cercetărilor sau argumentelor	Expresii și conectori: Principalele idei exprimate fac referire la (...). Autorul realizează o investigație aprofundată a (...). Cercetarea autorului se concentrează pe (...).
Comentarii privind utilitatea și/sau limitări ale textului supus cercetării	Expresii și conectori: Autorul oferă o bază teoretică solidă pentru (...). Stilul de scriere și problematica abordată se adresează unor segmente de public (...). Teoriile sunt susținute de cercetători bine cunoscuți în acest domeniu, cum ar fi (...). Limitarea principală a lucrării (...).

Componentele unei bibliografii adnotate	Exemple
Un comentariu critic privind conformitatea lucrării studiate cu tematica cercetată	Expresii și conectori: Acest articol este util pentru subiectul cercetat deoarece (...). Deoarece informațiile sunt actualizate și provin dintr-o sursă credibilă (...). Rezultatele cercetării sunt relevante pentru societate (...). Articolul contribuie la (...).

Sursa: University of new England. (n.d.).

Utilizarea drept exemplu a unor bibliografii adnotate realizate de alți autori este recomandată pentru a verifica stilul de scriere și a înțelege scopul și conținutul acestui tip de scriitură academică. Anexa 1 surprinde exemple de bibliografie adnotată. Este de reținut cerința elementară referitoare la evitarea repetării informațiilor (de exemplu, titlul) în redactarea conținutului bibliografiei adnotate.

Lucrarea de finalizare a studiilor

Lucrarea de finalizare a studiilor reprezintă un demers științific prin intermediul căruia studentul/masterandul efectuează o analiză asupra unor fapte, realități, evenimente pornind de la anumite teorii științifice și formulând mai multe ipoteze de lucru. Lucrarea ar trebui să reliefeze nivelul și calitatea pregătirii profesionale a autorului, punând totodată în valoare capacitatea de analiză și sinteză, dar și abilitățile de cercetare științifică.

Lucrarea scoate în evidență profunzimea cunoștințelor teoretice ale autorului, capacitatea acestuia de a le utiliza în practică, capacitatea de analiză a informațiilor și datelor obținute prin intermediul documentelor și anchetelor efectuate, precum și capacitatea acestuia de a formula propuneri privind fenomenul analizat. Câteva *cerințe elementare* de care trebuie ținut cont în elaborarea lucrării de finalizare a studiilor sunt prezentate în continuare:

1. Subiectul analizat trebuie să fie în strânsă legătură cu specializarea universitară a absolventului.
2. Temele interdisciplinare abordate trebuie să aibă ca obiect de analiză prioritar sfera vieții și activității specifice domeniului științelor sociale.

3. Tema lucrării trebuie să permită studentului sau masterandului studierea acelui segment de activitate în care deține suficiente cunoștințe generale și de specialitate, precum și pentru care manifestă un interes deosebit.
4. Universitatea oferă studentului/masterandului acces la publicațiile academice în domeniu, la o largă paletă de tipuri de resurse bibliografice de actualitate, relevante pentru tema lucrării, care trebuie consultate și valorificate corespunzător.

Din punct de vedere al conținutului, lucrarea de finalizare a studiilor trebuie să cuprindă, în mod distinct, următoarele elemente esențiale: motivația alegerii temei de cercetare, trecerea în revistă a literaturii de specialitate (engl. literature review), obiectivele și metodologia cercetării, abordarea aplicativă (practică), concluziile, lista de referințe bibliografice și anexele (dacă este cazul).

Motivația alegerii temei de cercetare

În cadrul acestei secțiuni autorul se va concentra pe două elemente distincte: *motivația științifică* și *motivația personală*. Motivația științifică are în vedere noutatea temei studiate, importanța acesteia raportat la domeniul științific, precum și evidențierea unor carențe în explicitarea domeniului, respectiv a unor soluții practice sau existența unor explicitări limitate la un domeniu aplicativ limitat.

Motivația personală se poate axa pe experiențele profesionale sau personale care au determinat studentul/masterandul să își pună anumite întrebări, să caute soluții practice pentru o serie de probleme etc.

Trecerea în revistă a literaturii de specialitate

În cadrul acestei secțiuni autorul va descrie principalele perspective și teorii relevante pentru domeniul de cercetare abordat. Modul de elaborare al review-ului literaturii va trebui să demonstreze că autorul are un anumit nivel de cunoștințe și înțelege cele mai importante aspecte ale temei alese, utilizează conceptele de bază în mod corespunzător, reușește să facă distincția între perspectivele teoretice principale și cele periferice etc.

Recomandăm ca studentul/masterandul să asigure un anumit echilibru în ceea ce privește natura lucrărilor științifice investigate: literatură teoretică versus literatură empirică, literatură recentă versus literatură consacrată, literatură autohtonă versus literatură străină (Facultatea de Administrație și Management Public, 2016).

Obiectivele și metodologia cercetării

Obiectivele de cercetare se referă la obiectivele urmărite de autor pe parcursul lucrării, care justifică, în mare parte, însăși cercetarea.

Metodologia cercetării are în vedere totalitatea metodelor și tehnicilor prin care teoria respectivă este verificată cu scopul de a cunoaște mai bine domeniul abordat. În acest sens, autorul va identifica ipotezele de cercetare, exprimate sub forma unor predicții/presupuneri raportat la variabilele ce trebuie cercetate, va stabili instrumentele de analiză (chestionar, interviu, studiu de caz, focus-grup etc.) în vederea validării sau invalidării ipotezelor și va oferi explicații referitor la alegerea respectivelor instrumente de cercetare.

Abordarea aplicativă

Această secțiune descrie principalele contribuții ale viitorului absolvent referitoare la cunoașterea temei studiate. În funcție de complexitatea și dimensiunea aspectelor abordate, această secțiune poate cuprinde mai multe subsecțiuni/subcapitole. Se recomandă ca autorul să descrie și să analizeze datele obținute raportat la obiectivele studiului aplicat, specificând măsura în care acestea susțin sau nu ipotezele cercetării. Mai mult, este de preferat ca autorul să menționeze pe scurt limitele metodei sau ale instrumentului de cercetare utilizat raportat la obiectivele cercetării și să precizeze câteva sugestii privind modalitatea în care cercetarea poate fi extinsă în viitor.

Concluziile

Orice lucrare științifică, indiferent de domeniul sau tipul acesteia, trebuie să conțină o secțiune specială dedicată concluziilor. Prin intermediul acesteia autorul trebuie să sublinieze faptul că a reușit să atingă obiectivele urmărite, oferind totodată o evaluare finală a subiectului tratat. Se recomandă ca autorul să se concentreze pe rezultatele obținute, atât din punct de vedere al deducțiilor teoretice, cât și al contribuțiilor aplicative.

Referințele bibliografice

Lucrarea de finalizare a studiilor se bazează pe o documentare solidă, autentică și relevantă, reliefată prin intermediul referințelor bibliografice. Este indicat ca autorul să folosească surse de documentare autentice și reale, iar articolele științifice publicate în revistele naționale și internaționale din domeniul respectiv să aibă o pondere semnificativă. De asemenea, este de reținut condiția ca referințele bibliografice menționate la finalul lucrării să se regăsească integral în textul lucrării.

Documentarea este un proces indispensabil, o etapă primordială a cercetării care presupune informarea obiectivă, din surse credibile și relevante, despre problematica abordată, asociată temei lucrării academice. Subliniem că nu este de neglijat importanța culegerii și sistematizării informațiilor, drept pentru care recomandăm ca acestui proces să i se aloce suficient timp pentru a se realiza în detaliu, cu maximă rigurozitate și seriozitate.

Există două modalități de strângere a datelor: (1) generarea informațiilor prin cercetare proprie, recurgând la metode cantitative și calitative de documentare (anchete prin chestionar sau interviu, focus-grupuri, observare directă și indirectă, analiza documentelor etc.); (2) identificarea surselor bibliografice, verificarea credibilității acestora, analiza, sistematizarea și prelucrarea informațiilor astfel culese și menționarea citărilor în vederea recunoașterii informațiilor preluate din sursele bibliografice consultate. Cunnigham (2008) este de părere că în cea de-a doua situație lucrarea de cercetare se bazează pe o construcție teoretică, după care urmează testarea ipotezelor formulate în baza fundamentului teoretic rezultat din stadiul actual al cunoașterii.

Referințele bibliografice se împart în două categorii principale: surse guvernamentale și surse academice. Dintre acestea din urmă fac parte surse documentare oficiale publicate de universități, institute de cercetare, centre de documentare, comisii specializate etc. În documentarea oricărei teme de cercetare este recomandabilă consultarea surselor bibliografice din mediul academic, ca punct de plecare în cunoașterea conceptelor, fenomenelor, sistemelor și/sau abordărilor teoretice și a modului în care literatura de specialitate, română și străină, reflectă tema de cercetare și stadiul realizărilor în domeniu. Dar, pentru înțelegerea și conștientizarea aplicabilității teoriilor reflectate în literatura de specialitate este necesară consultarea unor surse guvernamentale, a unor studii publicate de organisme internaționale, a unor rapoarte și expertize elaborate de experți/specialiști consacrați în domeniul vizat, sau a legislației naționale

și europene, toate acestea constituindu-se în surse bibliografice din afara mediului academic.

Există mai multe moduri de a realiza documentarea. Se recomandă ca punct de pornire consultarea cărților de specialitate, offline și/sau online, după caz. Pot fi avute în vedere enciclopediile, dicționarele (Oxford, Cambridge, Stanford etc.), colecțiile de studii de caz, revistele de specialitate, rapoartele de cercetare elaborate în cadrul unor proiecte, volumele unor conferințe științifice de interes național sau internațional sau orice altă sursă bibliografică credibilă.

O altă sursă de documentare sunt cursurile online ale unor universități cu prestigiu internațional, dată fiind tendința înregistrată în ultimii ani de a publica online cele mai importante cursuri, cum este cazul unor universități de prestigiu internațional, precum **Yale** (<http://oyc.yale.edu/>) și **Stanford** (<http://ecorner.stanford.edu/>). Acestea sunt modalități excelente de a aprofunda noțiuni, concepte elementare despre diverse domenii, putându-se constitui în surse bibliografice relevante pentru o lucrare academică.

Explorarea site-urilor oficiale ale unor organizații internaționale active în domeniul în care se încadrează tema cercetării poate conduce la descoperirea unor rapoarte, studii de caz sau monografii extrem de interesante. Caseta 4. surprinde câteva sfaturi utile pentru realizarea unei documentări aprofundate asupra domeniului vizat și a temei lucrării academice, cu punctarea etapelor ce trebuie parcurse.

Caseta 4. Sfaturi utile pentru realizarea documentării

SFATURI UTILE:

De unde, cum și cu ce se începe documentarea?

Pasul 1. Solicitarea de informații și sugestii de la *coordonatorul* lucrării academice (dacă lucrarea se realizează sub coordonarea unui cadru didactic).

Pasul 2. Identificarea de *publicații relevante* pe tema cercetării și căutarea de surse documentare în bibliografiile acestora (măsură preliminară ce are ca scop familiarizarea cu tema cercetării). Pentru a asigura credibilitatea și relevanța surselor se recomandă utilizarea motorului de căutare Google Scholar, sau Google Academic – <https://scholar.google.ro/>.

Pot fi folosite, de asemenea:

Academic Info – <http://www.academicinfo.net/>,

ISEEK – <http://education.iseek.com/iseek/home.page> sau
REFSEEK - <http://www.refseek.com/>).

Google, Bing, Yahoo, Altavista sau alte motoare comune de căutare pe internet funcționează diferit și returnează alte rezultate, uneori total irelevante în raport cu domeniul cercetării științifice sau cu mediul academic.

Pasul 3. Solicitarea de informații de la *bibliotecari* (pot ajuta cu sugestii potrivite din mediul online și offline). În acest context merită menționată posibilitatea solicitării de asistență bibliografică de la Serviciul de Referințe Bibliografice Online din cadrul Bibliotecii Centrale a Academiei de Studii Economice din București. Detalii foarte utile sunt disponibile accesând linkul

<http://www.biblioteca.ase.ro/index.php/servicii/referintebibliografice/>.

Pasul 4. Consultarea *bazelor de date internaționale* în vederea identificării de articole, studii și recenzii publicate în domeniul de interes în care se încadrează tema lucrării. Pentru documentarea temelor de cercetare ce se încadrează în domenii precum științe economice, științe administrative, științe umaniste, științe sociale, științe politice etc. se recomandă accesarea bazelor de date Emerald Management Xtra, Ebsco Business Source Complete, ISI Web of Knowledge, JStor, Sage Journals (SAGE Humanities and Social Science – HSS Package), Springerlink, Science Direct etc. Detaliile privind modul de accesare a bazelor de date internaționale se regăsesc în Capitolul 8.

Pasul 5. Căutarea pe *site-urile oficiale* ale unor organizații nonguvernamentale, organizații profesionale și/sau organizații internaționale (sau alte entități de drept public și privat) care se implică în derularea de proiecte, studii și cercetări în domeniul vizat de tema lucrării.

Pasul 6. Identificarea unor conferințe naționale sau internaționale pe tema cercetată sau pe teme conexe și descărcarea articolelor și studiilor interesante sau a *prezentărilor susținute* la lucrările conferinței. Pot fi preluate datele de contact ale autorilor, în vederea comunicării ulterioare cu aceștia. În mod asemănător se poate proceda cu *profesorii* de la alte universități și/sau *cercetătorii* de la alte institute de cercetare, dacă au publicat lucrări pe aceeași temă, sau cu *experți/specialiști* din mediul economico-social care dețin cunoștințe în domeniul vizat.

Pasul 7. Participarea la *evenimente* organizate de experți în domeniu, workshopuri, sesiuni de dezbateri, infoday etc. pe teme similare cu tema lucrării de cercetare, cu scopul de a identifica diverși stakeholderi interesați de problematica abordată și de a intra în contact cu opiniile acestora.

Participarea la sesiunile științifice studențești, sau la diferite concursuri și olimpiade studențești este un bun prilej pentru studenți

de a dobândi experiență în ceea ce privește, pe de o parte prezentarea și susținerea unei lucrări, iar de pe altă parte identificarea de idei, opinii și argumente sub forma bunelor practici ce pot fi preluate de la ceilalți participanți. Este recomandată participarea la astfel de evenimente pentru a obține un feedback obiectiv din partea altor persoane (profesori, studenți, experți etc.) cu privire la modul de derulare a cercetării și la corectitudinea redactării lucrării.

Majoritatea cărților de specialitate au fost publicate și în versiuni online, unele contra cost, altele gratuite (vezi Google Books – <https://books.google.com/>, unde există titluri românești și străine de cărți de specialitate, în format preview sau full access).

Datorită multitudinii de informații și a volumului mare de literatură română și străină disponibilă, procesul de identificare și selectare a surselor potrivite pentru documentarea temei unei lucrări poate deveni copleșitor. Câteva *căutări repetate, după cuvinte-cheie stabilite cu atenție*, pot da rezultate bune folosind motoarele clasice de căutare pe internet. Importantă este însă evaluarea cu atenție a credibilității sursei respective, condiție valabilă atât pentru sursele bibliografice online, cât și pentru cele offline. Este destul de dificilă verificarea credibilității unui surse bibliografice, dar nu imposibilă. Caseta 5 surprinde câteva repere ce trebuie avute în vedere.

Caseta 5. Evaluarea credibilității unei surse bibliografice

SFATURI UTILE:

Cum se evaluează credibilitatea unei surse bibliografice?

Lucrarea este publicată la o editură sau într-o revistă cu prestigiu recunoscut? Sunt precizate detaliile referitoare la condițiile de publicare, editare, recenzare și citare? Materialul a fost supus procesului de peer review anterior publicării? Publicația (revistă de specialitate, jurnal etc.) este indexată în baze de date internaționale recunoscute?

Lucrarea aparține unor autori consacrați? Sunt autorii recunoscuți în mediul academic sau în mediul economico-social pentru contribuția adusă la dezvoltarea cunoașterii? Autorii sunt afiliați unei universități sau institut de cercetare?

Autorul/autorii lucrării tratează într-un mod obiectiv și echilibrat problematica cercetată? Sunt detaliate avantajele și limitele cercetării? Sunt precizate direcțiile viitoare de cercetare?

În conținutul lucrării este clar definită metodologia care a condus la obținerea rezultatelor cercetării? Se detalizează instrumentarul de cercetare utilizat?

Instrumentele de cercetare sunt adaptate specificului domeniului vizat? Lucrarea prezintă într-un mod coerent și bine argumentat rezultatele cercetării?

Există o largă diversitate de referințe (diferiți autori, ani diferiți, diverse tipuri de surse bibliografice etc.)? Se pot considera referințele ca fiind necesare și suficiente raportat la problematica lucrării? Sunt citate lucrări importante pentru domeniul cercetat, credibile și relevante?

Bibliografia lucrării acoperă în mod credibil referințele utilizate în redactarea textului? Este bibliografia formatată unitar, conform unui model recunoscut de citare și formatare a referințelor bibliografice?

În procesul de documentare pentru o temă de cercetare este recomandabilă *evitarea raportării la surse electronice*. Este extrem de facilă, rapidă și eficientă căutarea de informații pe site-urile unor enciclopedii precum Wikipedia, Britanica etc., mai ales atunci când mizele nu sunt mari: rezolvarea unor jocuri, pariuri cu prietenii, căutarea de informații preliminare ca punct de pornire într-un studiu particular etc. Însă atunci când studiul este unul academic, care presupune respectarea unor cerințe explicite de redactare academică, trebuie să evaluăm cu maximă atenție credibilitatea surselor electronice.

În mod cert se poate considera că pe Wikipedia, pe un blog personal sau pe un forum de discuții, de exemplu, oricine poate posta idei, opinii sau materiale, indiferent de nivelul de cunoștințe și expertiză în domeniu. Astfel, există riscul ca pe internet să ajungă mesaje și informații false (voluntar sau involuntar), fără nicio modalitate de diferențiere de cele veridice. Raportarea la asemenea surse electronice poate prejudicia calitatea cercetărilor derulate și implicit a lucrărilor academice prin care se diseminează rezultatele acelor cercetări.

Când se citează informații de pe un site web este important de știut dacă se poate avea încredere în datele prezentate; această condiție este valabilă mai ales pentru datele statistice. Trebuie evaluate informațiile înaintea utilizării lor într-o cercetare academică și trebuie verificată corectitudinea acestora prin raportare la alte surse considerate credibile. O referință bibliografică electronică care conține date ce nu pot fi confirmate nu trebuie citată, indiferent cât de potrivită ar părea pentru cercetarea sau lucrarea ce trebuie redactată.

Înțelegerea poziției pe care o are un site web sau organizația care îl gestionează, cu privire la problematica cercetată, este un reper esențial ce trebuie luat în considerare în evaluarea credibilității unei surse electronice.

În general materialele electronice, dar și sursele bibliografice offline lasă impresia (prin limbajul folosit, prin stilul de expunere a ideilor sau prin modul de argumentare și problematizare) că ar fi afiliate unei ideologii sau unei agende sociale ori politice. „Advocacy-ul” în sine nu reprezintă un lucru rău, dar dacă punctele de vedere exprimate pe un anumit site nu sunt prezentate într-un mod echilibrat (favorizează o singură opțiune, susțin fără rezerve o anumită idee etc.) este recomandată evitarea citării respectivei surse electronice și excluderea din lista de potențiale referințe bibliografice.

Spoturile publicitare sunt omniprezente în mediul online. Dacă pe pagina unui site ce conține informații relevante pentru cercetarea derulată apar abundant reclame, benere, spoturi etc. trebuie verificat în ce măsură acestea influențează punctele de vedere, informațiile, ideile exprimate pe site. Sunt datele manipulate pentru a aduce vânzări pe baza reclamelor postate online sau reclamele sunt pur și simplu utilizate pentru a susține financiar site-ul sau organizația din spatele paginii web în demersul său de documentare și cercetare pe un anumit subiect?

Rețelele de socializare sau blogurile personale reprezintă, în ultimii ani, cel mai proliferat mod în care unii oameni se informează, au acces la știri sau își construiesc puncte proprii de vedere cu privire la probleme aflate pe agenda publică. În contextul derulării unei cercetări academice este extrem de importantă activarea în „newsfeedurile”² paginii personale de Facebook a unor persoane recunoscute pentru experiența și contribuțiile aduse cercetărilor în domeniul vizat. Astfel, o banală rețea de socializare poate deveni un instrument de networking ce va fi valorificat în diferite faze pe parcursul derulării cercetării.

Ar fi de preferat să se verifice în timp măsura în care diferite persoane își susțin ideile argumentat, își expun punctele de vedere echidistant sau reacționează echilibrat când opiniile lor sunt contrazise de terțe persoane. Cu toate acestea, există foarte puține persoane ale căror conturi pe rețelele de socializare pot fi valorificate drept surse bibliografice într-o cercetare academică. Pentru verificarea credibilității surselor electronice se pot avea în vedere următoarele întrebări, după cum rezultă din Caseta 6.

² Primele noutăți pe care le primim în momentul în care suntem abonați la un site de socializare (exemplu, Facebook, Instagram etc.).

Caseta 6. Evaluarea credibilității unei surse electronice

SFATURI UTILE:

Cum se evaluează credibilitatea surselor electronice?

- Site-ul a fost recomandat de îndrumător? Scopul site-ului este clar? Prezintă site-ul contribuțiile unor autori în diverse domenii de cercetare?
 - Este site-ul oficial al unei organizații? Care sunt sponsorii și care sunt motivele pentru care plătesc pentru mentenanța acestui site? Există vreun interes financiar în exprimarea unui anumit punct de vedere?
 - Căror cititori se adresează informațiile de pe site? Există suspiciuni în privința corectitudinii informațiilor de pe acest site? Pot fi considerate informațiile ca fiind relevante raportat la scopul și conținutul site-ului?
 - Informațiile de pe site sunt de actualitate? Dacă au fost scrise cu mulți ani în urmă, mai sunt valabile și în prezent? Care este data ultimei actualizări?
 - Cum a fost accesat site-ul? S-a deschis prin direcționare autormată de pe un alt site? Direcționarea către site a fost făcută de o sursă de încredere?
 - Site-ul se prezintă ca unul profesional? Are o interfață prietenoasă? Paginile și informațiile sunt ușor accesibile? Este precizată sursa documentară?
-

Dincolo de aspectele referitoare la credibilitatea surselor bibliografice, deosebit de importantă este și *relevanța referințelor*. Pentru elaborarea unei lucrări academice trebuie selecționate acele surse care se potrivesc domeniului în care se încadrează tema cercetării; sunt vizate așadar materiale care tratează tema vizată sau teme sau domenii conexe, în funcție de caracterul de transdisciplinaritate sau interdisciplinaritate al temei. Însă foarte importantă este delimitarea clară a temei cercetării (distincția între ce presupune și ce include tema de cercetare și care sunt aspectele care nu vor fi vizate în cadrul cercetării), pentru că aceasta va fi de un real ajutor în selectarea primară a multitudinii de informații, materiale și surse bibliografice care vor rezulta în urma procesului de documentare.

Există câteva reguli universal valabile, care permit selectarea sau omiterea unei resurse documentare din lista de referințe ale unei lucrări academice. Parcurgerea inițială a unui material bibliografic trebuie să aibă

ca finalitate stabilirea destinației, a modului în care va fi inclus ca referință în cadrul lucrării de cercetare: În ce capitol să fie inclus? Va fi citat sau parafrizat? Poate face parte din argumentarea unor idei personale? Va fi invocat la stadiul actual al cunoașterii? etc.

Universitatea din Bradford (n.d.) propune categorisirea surselor bibliografice în *surse primare* și *surse secundare*, după cum se constată în Tabelul 3.

Tabelul 3. Exemple de surse bibliografice primare și secundare pentru elaborarea unei lucrări academice

<i>Surse primare</i>	<i>Surse secundare</i>
Articole academice supuse procesului de evaluare (publicate în print sau online)	Articole din jurnale profesionale, care nu au fost publicate în altă parte
Cărți scrise de inventatorul unei teorii, idei, model etc.	Rapoarte din ziare
Critici care iau o anumită idee și o dezvoltă	Rezumate ale altor lucrări
Scrieri creative originale ale actorilor, muzicienilor, regizorilor etc.	Site-uri de tip Wikipedia
Prezentări pentru conferințe care conțin idei sau cercetări originale	Alte site-uri pe care sunt postate rezultatele muncii altora
Autobiografii	Biografii
Minute de la întâlniri foarte importante	Disertații ale studenților
–	Prezentări/articole pentru conferințe, care n-au fost publicate

Sursa: preluare și adaptare după Universitatea din Bradford (n.d.)

Sursele bibliografice primare sunt cele utilizate pentru a defini concepte, pentru a descrie metode, sisteme, tehnici etc. sau pentru a prezenta încadrări tipologice. Sursele primare sunt vizate cu preponderență când se preiau citate cu ghilimele sau când se formulează argumente-cheie. Sursele secundare sunt folosite atunci când se formulează alte definiții

pentru un concept, când se descriu informații factuale, exemple ilustrative etc. Autorul unei lucrări academice se bazează pe sursele bibliografice secundare pentru a construi baza pentru anumite argumente, definite din sursele primare.

Eforturile susținute ale unui autor de a se familiariza cu subiectul și/sau tema lucrării de cercetare pot conduce la realizarea unei veritabile baze de date cu materiale bibliografice (articole în reviste de specialitate, studii științifice, articole susținute la conferințe în domeniu, rapoarte de cercetare, sinteze sau monografii publicate de diverse centre de cercetare, cărți de specialitate, articole publicate în reviste profesionale, studii și rapoarte elaborate de organizații internaționale, culegeri de studii de caz, legislație națională și locală, documente de interes public, statistici, rapoarte de activitate etc.). Într-un asemenea context devine extrem de importantă parcurgerea cât mai rapidă, dar foarte atentă, a tuturor acestor surse bibliografice, de așa natură încât să poată fi selecționate rapid cele care conțin informații de interes pentru tema abordată.

În mediul online sunt disponibile o multitudine de metode de citire rapidă. Stărcescu (2008) propune un curs organizat în șase părți, dintre care cinci conținând exerciții practice, cum ar fi eliminarea subvocalizării, care constă în eliminarea „cititului cu voce tare” sau chiar a „mormăitului” de care unii oameni se ajută atunci când învață sau citesc. Alte metode mai eficiente fac referire la mărirea câmpului vizual și reducerea sau eliminarea vocalizării mentale. Toate aceste tehnici pot fi de un real folos, chiar dacă deprinderea aplicării lor necesită ceva timp și multă voință pentru a exersa.

Procesul de documentare asupra temei unei lucrări academice are drept finalitate elaborarea *bibliografiei adnotate*. Este o etapă ce se recomandă a fi parcursă după selecționarea primară a celor mai credibile și relevante materiale și după validarea selecției prin parcurgerea conținutului integral al surselor bibliografice identificate. Fiecare „intrare” în bibliografia adnotată trebuie să conțină numele autorului, titlul materialului consultat, informațiile detaliate privind publicarea (an, revistă, număr,

editură, linkul etc.), cuvintele-cheie și la final o scurtă descriere a conținutului sursei. Jalobeanu (2011) consideră că, după încheierea acestei bibliografii, lista generoasă de titluri din literatura română și străină de specialitate poate fi utilă în elaborarea altor lucrări academice/cercetări în același domeniu sau în domenii conexe. Detaliile despre modul de întocmire a unei bibliografii adnotate sunt precizate în Capitolul 3.

Autorii lucrărilor academice interacționează frecvent cu cercetările întreprinse de alți autori în domeniul temei cercetate sau în domenii conexe. De aceea lucrările academice abundă în referințe bibliografice care surprind idei, perspective, convingeri sau rezultate ale cercetărilor realizate anterior de către alți autori. Orice autor este obligat să precizeze referințele bibliografice consultate și să respecte *normele standard de citare* a surselor originare.

Recunoașterea faptului că în elaborarea lucrării autorul a utilizat pasaje, idei, puncte de vedere ori rezultate ale cercetărilor realizate anterior de altcineva este un exercițiu de *etică a cercetării și integritate academică*, un comportament corect și responsabil în raport cu alți membri ai comunității științifice. În caz contrar, autorul respectivei lucrări este suspectat de plagiat. Capitolul 7 conține mai multe detalii despre plagiat și evitarea plagierii lucrărilor academice.

Borg (2008) susține necesitatea unei *analize critice a literaturii de specialitate consultate*, cu argumentarea corespunzătoare a opiniilor (favorabile sau nu) exprimate de autorul unei lucrări de cercetare în legătură cu sursele bibliografice consultate. Elaborarea stadiului actual al cunoașterii sau a rezumatului literaturii de specialitate (eng. "state of art" sau "literature review") este un punct pe pornire foarte important în realizarea unei cercetări, prin care autorul trebuie să demonstreze că tema de cercetare este utilă, interesantă și/sau relevantă pentru dezvoltarea cunoașterii, prin raportare la aspectele relevante ale cercetărilor anterioare derulate în domeniul vizat. Se recomandă autorului unei lucrări să utilizeze o largă diversitate de surse bibliografice pentru a justifica necesitatea propriului studiu, pentru a încadra tema de cercetare în problematica mai amplă a domeniului și pentru a dovedi caracterul de noutate și originalitate al cercetării sale.

Stadiul actual al cunoașterii se constituie într-un sumar al celor mai *relevante materiale bibliografice publicate* de cercetători, oameni de știință, profesori, specialiști, experți etc. într-un domeniu de interes. În majoritatea cazurilor această secțiune, obligatorie în conținutul oricărei lucrări academice, are avantajul de a transmite cititorilor o sinteză a ideilor,

abordărilor, viziunilor, teoriilor care au fost emise pe subiectul de interes, prezentată într-o formă logică, coerentă și argumentată. Succesiunea și modul de redare a ideilor principale în stadiul actual al cunoașterii trebuie să se raporteze la obiectivul lucrării de cercetare, problemele prezentate, teoriile descrise sau conceptele definite înscriindu-se pe această linie.

Review-ul literaturii de specialitate reprezintă *o proză, o expunere sau o descriere critică*, și nu o listă cu rezumatele surselor bibliografice consultate pentru elaborarea unei lucrări academice sau o bibliografie adnotată schematic prezentată. Denotă lipsă de experiență faptul că într-o cercetare fiecare paragraf începe cu o citare (sau se termină cu o citare), cu precizarea numelui unui alt autor (sau cu repetarea numelui aceluiași autor).

Se recomandă ca odată identificate materialele bibliografice relevante și realizată bibliografia adnotată să se *grupeze sursele pe secțiuni/capitole* și/sau să se organizeze citările și parafrázările (trimiterile la sursele bibliografice) în funcție de temele abordate, de tendințele manifestate în literatura de specialitate, de abordările sau teoriile existente, de caracterul transdisciplinar al temei (acolo unde este cazul), pornind desigur de la teoria relevantă/dominantă. Ideea principală pe care un autor trebuie să o aibă în vedere în elaborarea stadiului cunoașterii nu este aceea a unei liste de materiale publicate într-un anumit domeniu, ci a unei sinteze coerente a acestora, bazată pe relația dintre teoriile invocate sau pe corelația dintre abordările descrise sau pe diversitatea perspectivelor din care poate fi analizată tema cercetării etc.

În principiu, stadiul actual al cunoașterii este structurat în introducere, conținut și concluzie. Introducerea are menirea de a prezenta aspectele generale care vizează subiectul lucrării, așa cum se regăsesc ele în literatura de specialitate, urmând ca mai apoi în conținutul propriu-zis al acestei secțiuni a lucrării să fie detaliate aspecte particulare, specifice temei abordate.

Ideile se grupează în paragrafe, în funcție de conceptele, abordările, teoriile la care se referă sau în funcție de relațiile dintre acestea, cu scopul de a realiza mai ușor comparații, de a scoate în evidență mai bine asemănările și deosebirile, de a prezenta în antiteză punctele de vedere ale autorilor citați etc. Concluzia stadiului actual al cunoașterii are rolul de a transmite cititorului care este abordarea/viziunea dominantă (dintre toate

cele prezentate) în baza căreia autorul lucrării își construiește în secțiunile următoare ale lucrării întreaga cercetare.

Dincolo de capacitatea de acumulare rapidă de cunoștințe (teoretice și practice) în legătură cu tema de cercetare stabilită, întocmirea unui rezumat al literaturii de specialitate necesită *abilități de culegere de informații, de analiză și sistematizare a acestora* (abilitatea de a căuta și descoperi printre sursele disponibile pe cele mai credibile și relevante, folosind diferite metode, manuale sau automate), dar și *abilități de gândire și evaluare critică* a conținutului materialelor bibliografice consultate. Mai mult capacitatea de analiză și sinteză trebuie dublată de *abilitatea de a înțelege și argumenta logic* diverse fenomene, tendințe manifestate sau curente de gândire ce caracterizează diverse domenii de interes.

Lucrarea de cercetare poate fi abordată în două moduri, dar ambele conduc în același punct, acela în care fundamentarea teoretică sau stadiul actual al cunoașterii vine perfect în întâmpinarea aspectelor metodologice ale cercetării, ce se află la baza redactării lucrării. Din această simbioză rezultă de fapt importanța decisivă a analizei critice a literaturii de specialitate în orice demers științific. Caseta 7 detaliază cele două modalități de elaborare a unei lucrări de cercetare, pornind de la poziția stadiului cunoașterii în raport cu metodologia cercetării.

Caseta 7. Abordarea unei lucrări academice de cercetare

SFATURI UTILE:

Două modalități de abordare a unei lucrări academice

Abordarea 1. De la teoriile dominante către ipotezele și metodologia cercetării

Prima modalitate de elaborare a unei lucrări academice presupune ca pornind de la status quo-ul teoretic autorul lucrării să se întrebe: „Bazat pe toate teoriile de până acum privind tema cercetării, ce ipoteze aş putea să formulez și ce metodologie aş putea să aplic pentru testarea lor?” sau, altfel spus, „Ce altceva (necesar și relevant) aş putea cerceta, bazat pe ceea ce se cunoaște deja?”

Avantajul acestui mod de a construi lucrarea de cercetare este că pe măsură ce fundamentarea teoretică devine mai solidă, ipotezele și metodologia devin din ce în ce mai clare. Creativitatea autorului provine în acest caz din adecvarea ipotezelor și a metodologiei la teoriile consacrate în domeniul analizat.

Abordarea unei cercetări în această manieră presupune ca stadiul actual al cunoașterii să capete rolul principal, acționând ca o forță conducătoare în

elaborarea lucrării și dominând setul de ipoteze și metodologia cercetării propusă pentru testarea acestora.

Abordarea 2. De la ipotezele și metodologia de cercetare către teorie și dezvoltarea cunoașterii

Nu toți autorii au șansa să abordeze teme intens cercetate, analizate în literatura de specialitate. Uneori autorii declanșează o cercetare științifică pornind de la o intuiție, de la o banală idee sau de la o ipoteză generată arbitrar. În astfel de situații tot ce cunoaște autorul se rezumă la care este ipoteza și ce fel de metodologie dorește să utilizeze pentru a o testa.

Vidul de cunoaștere într-un domeniu de cercetare se poate manifesta sub mai multe forme: nu se știe dacă alți autori au fost interesați în trecut de subiect, nu se știe dacă în prezent există cercetări în derulare pe acel subiect, nu se știe care sunt acei cercetători, nu se știe dacă s-au publicat lucrări pe domeniul respectiv etc. Autorul este „înarmat” cu un set de ipoteze și unelte metodologice specifice de cercetare, dar îi lipsește teoria (pe) care să sprijine și să-și fundamenteze cercetarea.

Recurgerea la cea de-a doua abordare presupune ca autorul să analizeze tema din aproape în aproape, consultând bibliografiile materialelor care au tangență cu tema sau domeniul de interes, pentru a verifica dacă și în ce fel a mai fost tratată respectiva temă, fie și tangențial în literatura română și străină de specialitate. De aceea în cea de-a doua modalitate de abordare a unei cercetări stadiul actual al cunoașterii capătă un rol secundar, forța conducătoare în elaborarea lucrării fiind setul de ipoteze formulate și metodologia propusă pentru testarea acestor ipoteze.

Atenție maximă trebuie acordată riscului ca, în lipsa unei fundamentări teoretice solide, lucrarea de cercetare să se transforme din știință în speculație. Pentru a putea primi statutul de cunoaștere științifică, o lucrare academică trebuie obligatoriu să dețină o bază teoretică deja stabilită și unanim acceptată în literatura de specialitate. O cercetare exploratorie, care propune o teorie nouă bazată exclusiv pe intuiția autorului nu poate căpăta statutul de cunoaștere științifică. Respectiva teorie trebuie testată și validată de către comunitatea științifică.

Recomandăm ca review-ul literaturii de specialitate *să fie organizat în jurul și în legătură directă cu tema cercetată*, cu scopul, obiectivele și ipotezele cercetării, să detalieze rezultatele relevante ale studiilor și cercetărilor derulate anterior și să surprindă aspectele controversate din literatura de specialitate pe subiectul respectiv.

O latură extrem de importantă în conținutul unei lucrări academice este **argumentarea**. Deși în sensul său beletristic argumentul este privit ca un instrument în contradicția dintre două persoane, din punct de vedere academic, argumentul poate fi utilizat pentru a susține ceva (un punct de

vedere, un obiectiv, un program, o opțiune etc.) sau pentru a convinge pe cineva de avantajele unei decizii bune sau de dezavantajele unei alegeri mai puțin inspirate. În lucrările academice, argumentarea este deseori utilizată pentru a *determina un anumit tip de gândire* sau pentru a demonstra că ceva este adevărat, parțial adevărat sau fals; la fel de des sunt invocate diverse argumente pentru a scoate în evidență problemele specifice sau limitele unei teorii, unei abordări etc.

Argumentul nu constă în enunțarea unui fapt, nu este o afirmație și nici un enunț condițional. În limbajul academic argumentarea unei idei presupune gândirea logică și redactarea coerentă a unui grup de afirmații, dintre care una este susținută de cel puțin o alta dintre afirmații. Scopul argumentării este ca autorul textului să convingă cititorul de adevărul pe care-l susține. Astfel, nu este necesară argumentarea într-o descriere, într-o listă sau într-o explicație. În schimb, atunci când subiectul tratat nu este unul larg acceptat în literatura de specialitate, când există anumite diferențe de opinie sau în contextul prezentării mai multor perspective, devine absolut necesară formularea în mod clar a motivelor care susțin alegerea.

Un argument bun este acela care este suficient de convingător încât însuși autorul care l-a formulat să-l creadă sau să considere concluziile ca fiind rezonabile. Caseta 8 conține o serie de reguli privind argumentarea în lucrările academice.

Caseta 8. Cerințele argumentelor și argumentării în lucrările academice

SFATURI UTILE:

Cum se argumentează în lucrările academice?

- Asigurați-vă că dovezile sau informațiile pe care le invocați în argumentarea unei idei sunt *elocvente*, raportat la tema lucrării de cercetare!
- Utilizați în argumentare informații sau surse pe care cititorul (publicul țintă, profesorul coordonator, evaluatorii, recenzorii etc.) le poate considera *credibile*! Aceasta presupune să sortați dovezile în sprijinul argumentării, utilizându-le pe cele mai clare și corecte și să vă asigurați că eliminați prejudecățile și deficiențele de conținut ale fiecărui argument invocat.
- Accentuați dovezile și opiniile care permit *evitarea generalizărilor*! De exemplu, dacă precizați că într-o anumită zonă toate femeile au fost asuprite, ce dovezi puteți invoca pentru a sprijini această declarație?

- Argumentați în mod *echilibrat* și *echidistant*! Utilizați dovezi și informații pentru a argumenta și alte puncte de vedere, diametral opuse cu cel principal!
- Verificați dacă premisele de la care porniți în argumentarea unei idei sunt *adevărate*, recunoscute de comunitatea științifică și rezonabile!
- Asigurați-vă că dovezile pe care le invocați în argumentare sunt suficient de *întemeiate*, încât să convingă cititorul!

Sursa: preluare și adaptare după <https://clas.uiowa.edu/history/teaching-and-writing-center/guides/argumentation>

Elaborarea unei lucrări de cercetare presupune în mod obligatoriu **raportarea la o serie de surse bibliografice** anterior publicate, care poate căpăta două forme: preluare „cuvânt cu cuvânt” a unor definiții, clasificări, explicații etc. (citare cu ghilimele sau citare propriu-zisă) sau transmiterea unei idei prin filtrul gândirii și expunerea ei cu propriile cuvinte (parafrizare). În ambele cazuri este de preferat ca citarea să se realizeze de așa natură încât ideea preluată să nu fie pur și simplu extrasă din context, ci să se păstreze sensul și rolul ideii raportate la contextul în care au fost prezentate în sursa bibliografică originală.

Citările pot fi considerate una dintre cele mai eficiente modalități prin care se creează o *conexiune între ideile științifice din prezent și cele enunțate anterior*. Citarea este o formă de evidențiere și recunoaștere publică a activității autorilor consacrați într-un domeniu de cercetare. Astfel, este esențial ca autorul unei lucrări academice să valorifice eficient diverse surse bibliografice prin raportarea la ideile, opiniile sau punctele de vedere exprimate de alți autori pe problematica cercetată și totodată să se asigure că nu deformează, denaturează sau interpretează partizan informațiile preluate.

Când se ***citează direct*** (cuvânt cu cuvânt) dintr-o sursă bibliografică, indiferent de natura acesteia, este ***obligatorie folosirea ghilimelelor***. Textul preluat trebuie marcat corespunzător (de obicei prin înclinarea caracterelor) și diferențiat în raport cu alte idei/paragrafe exprimate de către autorul lucrării (de obicei prin îngustarea paragrafului care conține citatul respectiv).

Utilizarea directă a unei părți din sursa bibliografică citată nu este justificată în fața cititorului, dacă autorul lucrării nu oferă explicații referitoare la scopul pentru care a fost invocată sursa și la argumentarea poziției sale cu privire la părerea exprimată sau susținută prin textul citat. Așadar, scopul esențial al citării unei surse bibliografice este acela de a

surprinde într-un mod argumentat opinii și judecăți de valoare pe care autorul lucrării le face, raportându-se la puncte de vedere ale altor autori, capabile să susțină sau să contraargumenteze ideile expuse.

Frecvent se consideră că pentru a cita o sursă bibliografică este necesară lecturarea întregului material, dar ideea principală este că înțelegerea esenței informațiilor prezentate este mai importantă decât simpla parcurgere a lor. Academic Writing Center din cadrul Universității din Toronto îi îndeamnă pe studenți să citească întregul material, dar să acorde mai multă atenție capitolelor sau secțiunilor care interesează în mod special, prin marcarea ideilor importante/relevante pentru subiectul cercetat.

Pentru sursele bibliografice de dimensiuni mari, cum este cazul cărților, rapoartelor, monografiilor etc., titlurile capitolelor și subcapitolelor pot fi de ajutor în identificarea principalelor subiecte abordate. Printr-o parcurgere atentă a prefaței, cuprinsului, listei de grafice, tabele și anexe și a indexului de termeni se pot determina, în linii mari, ideile ce merită să fie preluate/citate, dar mai ales unde se află detalii despre acestea. În cazul în care sursa bibliografică este un articol, un studiu, un document de poziție, o teză de doctorat etc. ideile principale sunt sintetizate în rezumat/abstract. După parcurgerea acestuia se poate concluziona dacă materialul este relevant, dacă merită să fie citat și ce informații pot fi preluate pentru a fi valorificate în argumentarea unor idei proprii.

Prin **parafrizare** se preiau ideile, opiniile, judecățile de valoare ale altor autori, la fel ca și în cazul citării directe, dar se transmit și exprimă prin *propriile cuvinte*, și nu cuvânt cu cuvânt din sursa citată. Referirea la autor se face explicit atunci când se parafrizează. Nu este suficientă simpla preluare a unei idei dintr-o sursă, ci este necesară o *analiză în continuarea ideii parafrazate*: de exemplu, se poate argumenta în câteva rânduri motivul pentru care autorul acceptă sau nu este de acord cu ideea expusă, sau se pot emite și argumenta opinii proprii, sau se poate explica în ce fel se încadrează ideea preluată în contextul întregii lucrări. De reținut este faptul că parafrizarea nu trebuie să conțină toate detaliile din textul inițial, dar trebuie să asigure coerența ideii originare și contextul în care a fost dezvoltată.

Este extrem de important ca atunci când parafrizează autorul unei lucrări academice să se concentreze pe exprimarea ideii preluate în propriul mod, cu propriile cuvinte, în propriul stil, mai degrabă decât pe schimbarea cuvintelor sau a topicii frazei pentru a evita plagiatul.

Dincolo de exprimarea opiniilor altor autori, prin citare sau parafrizare, *esențiale sunt opiniile personale și capacitatea autorului unei lucrări de a exprima coerent și argumentat idei relevante pentru subiectul abordat*. Elaborarea stadiului actual al cunoașterii nu presupune exclusiv prezentarea sintetică a opiniilor altor autori și raportarea la cercetările derulate anterior, ci și formularea unor proprii puncte de vedere și argumentarea propriilor opinii cu privire la rezultatele cercetărilor derulate până în prezent. În tot acest demers științific autorul unei lucrări academice trebuie să discearnă cu privire la relevanța surselor bibliografice și să decidă sub ce formă va prelua ideile altor autori pe subiectul cercetat. Tabelul 4 oferă o serie de indicii cu privire la acest aspect, furnizate de Academic Writing Center din cadrul Universității Harvard.

Citarea și parafrizarea surselor bibliografice se realizează în mod diferențiat în funcție de natura sursei bibliografice și de stilul de citare recomandat pentru elaborarea lucrării academice. Cunoașterea specificului și particularităților fiecărui stil de citare este esențială pentru autorul unei lucrări, pentru a identifica și păstra pe parcursul procesului de documentare detaliile complete ce permit identificarea fiecărei surse bibliografice. Anexa 2 prezintă comparativ două dintre cele mai consacrate stiluri de citare utilizate pentru lucrările de cercetare în domeniul științelor sociale, respectiv Harvard și APA.

Cel care este interesat de subiectul cercetat va dori să cunoască sursele bibliografice care au stat la baza elaborării lucrării, astfel că simpla citare în text a sursei nu este suficientă, ci devine absolut necesară *precizarea informațiilor care să permită identificarea precisă a sursei* (în cadrul bibliografiei listate la sfârșitul lucrării de cercetare). Cititorii vor reuși să afle ce a stat în spatele materialului elaborat, care au fost lucrările citate, unde au fost publicate, ce nivel științific au sursele citate, dacă există o diversitate de perspective analizate, cât de relevante sunt sursele bibliografice pentru subiectul lucrării etc., toate acestea constituindu-se în criterii de evaluare a calității unei lucrări academice.

Stadiul actual al cunoașterii presupune în esență sa o *prezentare argumentată și atent structurată a celor mai relevante idei, abordări și perspective cu privire la tema cercetării*. Este absolut necesară prezentarea într-o formă logică, coerentă și sintetică a tuturor punctelor de vedere consultate în literatura de specialitate, drept pentru care ideile trebuie să se întrepătrundă și să fie exprimate armonios.

Tabelul 4. Citarea sau parafrizarea unei surse bibliografice?

Situații posibile	Alegerea corectă	Citare	Parafrizare
Idee interesantă în legătură cu subiectul cercetat?			*
Poate fi exprimată în cuvinte proprii, dar fără a-și pierde sensul și fără a fi extrasă din context?			*
Este un citat faimos?		*	
Este o afirmație/declarație a unui autor recunoscut pentru contribuția sa în domeniul studiat?		*	
Este o definiție/explicație a unui termen sau a unui concept de bază?		*	
Este o afirmație-cheie care argumentează un punct de vedere personal?		*	
Este un text ce urmează să fie analizat și căruia i se va da o interpretare?		*	

Sursa: preluare și adaptare după

<http://isites.harvard.edu/icb/icb.do?keyword=k70847&pageid=icb.page350378>

Recomandăm ca ideea principală să fie expusă cât mai devreme în material, alături de o prezentare clară, dar scurtă a motivelor care o susțin. Se pot oferi argumente sub formă de date statistice, exemple ilustrative, demonstrații etc.; astfel de argumente sunt în general cele a căror informație provine din sursele bibliografice primare, după cum rezultă din Capitolul 4. Autorul trebuie să indice de unde a preluat argumentele, prin citarea corectă a surselor și prin întocmirea unei bibliografii adecvate la finalul lucrării, dar mai mult decât atât trebuie să dovedească faptul că a luat în considerare și argumente și puncte de vedere cu care nu era de acord; acestea vor trebui formulate într-un mod clar, coerent, fără a fi distorsionate.

Rolul esențial în prezentarea coerentă a punctelor de vedere, a argumentelor și a opiniilor personale ale autorilor revine unităților de text denumite **paragrafe**. Prin modul de exprimare, prin dimensionarea atenției și structurarea corectă a paragrafelor și prin utilizarea adecvată a conectorilor lingvistici autorul poate transmite eficient ideile. Conținutul unei lucrări academice este împărțit în paragrafe, astfel încât autorul are posibilitatea de a dezvolta o singură idee într-un paragraf, sau parte dintr-o idee mai amplă. În redactarea academică utilizarea persoanei a treia este recomandată pentru a transmite idei și argumente, invocarea persoanei întâi fiind posibilă numai în introducerea și concluziile lucrării, de preferat la plural, nu la singular.

Paragraful trebuie să înceapă cu propoziția depozitară a **ideii principale** ce urmează să fie detaliată, prima frază din paragraf fiind cea care îi indică cititorului despre ce va fi vorba în continuare. Celelalte propoziții surprind **exemple, date și informații** prin care se dezvoltă ideea centrală din prima frază. Cuvintele și expresiile de legătură („*totuși*”, „*mai mult decât atât*”, „*în plus*”, „*pe lângă aceasta*”, „*în orice caz*”, „*astfel*”, „*așadar*”, „*drept urmare*”, „*pe de altă parte*” etc.) sunt foarte importante pentru că ajută la clarificarea ideii principale, indicând în ce direcție merge argumentarea și cum se vor grupa argumentele pe o direcție sau alta de discuție. Între paragrafe se pot utiliza **paragrafele de legătură** cu scopul de a clarifica logica prezentării ideilor principale (de exemplu: „Abordarea (...) va fi detaliată în continuare, dar din perspectiva (...)”. Casetă 9 exemplifică câteva dintre cele mai des întâlnite expresii utilizate pentru fluența prezentării ideilor în lucrările academice.

Elaborarea stadiului actual al cunoașterii, dar și a lucrării de cercetare în ansamblul său, necesită o atenție deosebită asupra *numărului, tipului și specificului surselor bibliografice* utilizate. Prea multe citări în conținutul review-ului literaturaturii de specialitate pot crea impresia unei lucrări fundamentate, cu o bază documentară solidă, dar în același timp fac ca textul să apară ca o enumerare (listă) de referințe (fie ele și detaliate), ci nu ca o lucrare științifică bazată pe argumente solide, pe logica argumentelor, pe coerența opiniilor formulate etc.

Caseta 9. Expresii uzuale pentru prezentarea fluentă a ideilor în lucrările academice

SFATURI UTILE:

Expresii uzuale pentru asigurarea fluenței ideilor

- X prezintă (...), exemplifică (...), consideră (...), surprinde (...), definește (...), clasifică (...), analizează (...), insistă asupra (...), demonstrează că (...), identifică o serie de (...) etc.
 - Y cercetează principalele efecte ale (...), analizează impactul (...), evaluează potențialul (...) și concluzionează că (...), ajunge la concluzia că (...), precizează că (...), argumentează că (...), dovedește că (...) etc.
 - Z dezvoltă ideea preluată de la Y și (...), merge mai departe cu cercetarea, orientându-se către (...), dovedind că (...), surprinzând latura (...) etc.
 - Spre deosebire la X, Y cercetează (...), analizează (...), consideră că (...) etc.
 - Concluzia lui Z a fost că (...), reflectă faptul că (...), contribuie la (...) etc.
 - În ciuda faptului că X consideră (...), Y este de părere că (...) și Z argumentează că (...) etc. Pe de altă parte abordarea lui X poate fi considerată de actualitate, având în vedere că (...).
 - Este posibilă teoria lui X referitoare la (...), dar s-ar putea spune că mai pragmatică este opinia lui Y deoarece (...). În orice caz (...).
 - În literatura de specialitate există câteva (...), care indică faptul că (...).
 - Mai multe abordări și puncte de vedere diferite au fost exprimate în legătură cu (...), dar cea mai relevantă perspectivă este (...). Diferite organizații au propus (...), ceea ce a condus la (...).
 - Pentru rezolvarea conflictelor s-a recurs la (...), fapt ce a generat (...). Încă din anul (...). Au existat mai multe încercări de a (...), rezultatul fiind (...).
 - Rezultatele cercetării indică (...), fapt care contravine ipotezei referitoare la (...) etc. Există așadar suficiente argumente pentru a considera că (...).
 - Se poate observa (...), ceea ce confirmă ipoteza referitoare la (...) Răspunsurile respondenților (...), astfel că ipoteza (...).
 - Cercetările indică (...), ceea ce justifică o tendință (...).
 - Lucrarea are drept scop (...). Se constată că (...). Toate aceste aspecte demonstrează relevanța și coerența (...).
-

În ceea ce privește tipul surselor bibliografice utilizate în elaborarea lucrării recomandăm raportarea la o largă diversitate de referințe (cărți, articole în reviste de specialitate, studii în volumele conferințelor, rapoarte de cercetare, analize, prognoze, monografii, articole de ziar etc.), cu respectarea *echilibrului* dintre sursele bibliografice off-line și cele disponibile online și a raportului dintre titlurile din literatura română și străină de specialitate, adaptate de la caz la caz în funcție de disponibilitatea surselor bibliografice, noutatea și originalitatea temei, complexitatea subiectului abordat, specificitatea domeniului de cercetare etc.

Indiferent de tipul lucrării academice (lucrare pentru sesiunea de comunicări științifice, lucrare de finalizare a studiilor, articol științific, teză de doctorat etc.), autorul redactează manuscrisul pentru a-l prezenta și/sau supune atenției unei comisii de evaluare, echipe de recenzori etc. De aceea este de recomandat ca aspectul, respectiv conținutul lucrării, să fie unul îngrijit, capabil să reflecte fidel performanțele în cercetare, expertiza acumulată și competențele asimilate de autor.

Fiecare fază prin care trece redactarea unei lucrări academice denotă *capacitatea autorului de a gestiona și utiliza corect cunoștințele* dezvoltate pe parcursul procesului de documentare și al întregului demers științific. Astfel, devine imperativ ca o lucrare științifică să treacă printr-un proces de revizuire (recitare, reanalizare, recorectare etc.) înainte de a fi înaintată spre susținere publică sau publicare.

Etapă de revizuire a unei lucrări (indiferent de tipul sau caracterul acesteia) este anterioară celei de finalizare a lucrării, autorul fiind primul care intervine în proces; ulterior pot exista propuneri de revizuire a manuscrisului provenite din partea altor factori interesați, cum ar fi coordonatorul științific (în cazul lucrărilor de finalizare a studiilor), recenzorul (în cazul articolelor științifice), editorul (în situația publicării cărților de specialitate) etc. Este foarte important ca feedback-ul primit de la aceștia să fie integrat corespunzător în manuscris, pentru ca astfel să crească calitatea și nivelul științific al lucrării academice.

Revizuirea unei lucrări științifice este o etapă importantă, care sub presiunea unui termen limită de predare a lucrării ajunge, de cele mai multe ori, să nu mai fie realizată. Pentru a evita astfel de situații, este de dorit ca autorul să realizeze un plan de lucru realist pentru redactarea manuscrisului, să aloce o *perioadă considerabilă pentru procesul de recitare și reanalizare a conținutului lucrării* și să stabilească o rezervă optimă de timp ce ar putea fi alocată pentru inserarea feedback-ului din partea profesorului coordonator, respectiv din partea altor surse.

Poate deveni utilă întocmirea unei diagrame Gantt, mai ales în cazul redactării unei lucrări academice complexe, cum este lucrarea de finalizare

a studiilor. O perioadă de 2-3 săptămâni poate fi considerată necesară și suficientă pentru revizuirea unei lucrări academice de dimensiuni mari.

Procesul de revizuire a unei lucrări academice poate debuta cu evaluarea manuscrisului prin prisma unor parametri general valabili și aplicabili tuturor lucrărilor academice, indiferent de tipul lor. Bartol (1994, 3-4), propune o serie de întrebări prin care autorul să urmărească dacă lucrarea elaborată respectă tiparele demersului științific și de cercetare a temei alese (apud. Chelcea, 2003, 19-20), după cum urmează:

„Este problema cercetată semnificativă?

Abordarea este originală?

Sunt instrumentele de investigare suficient de solide?

Este măsurarea strâns legată de variabilele vizate în cercetare?

Se testează în investigație pe deplin și fără ambiguitate ipotezele enunțate?

Este populația investigată reprezentativă pentru populația la care se face generalizarea?

Respectă cercetarea standardele etice? ”

Practic prin cugetarea la aceste întrebări, autorul poate parcurge „imaginar” toate secțiunile lucrării și poate identifica posibile zone ce necesită remedieri (de formă, de conținut sau de abordare), aspecte neclare sau texte și teorii situate în disonanță cu tema lucrării. Astfel întrebările propuse se construie într-un ”checklist”, util pentru evaluarea calității cercetării realizate.

Fiecare secțiune dintr-o lucrare de cercetare este o piesă de puzzle, care în final se contopește cu celelalte secțiuni ale lucrării și creează imaginea de ansamblu, adică „lucrarea academică”. Această „imagine” semnifică autorul privit în oglindă, reflectând capacitatea de înțelegere și cunoaștere a domeniului abordat, arta de a demonstra caracterul de noutate și originalitate al temei cercetate, capacitatea de analiză și sinteză, competențele în cercetare asimilate în timp, dar și nivelul de expertiză dobândit de autor pe parcursul derulării cercetării în domeniul respectiv.

Revizuirea manuscrisului cuprinde trei direcții majore, care acoperă atât forma, cât mai ales conținutul lucrării: (1) verificarea lucrării din perspectiva conținutului științific, (2) verificarea lucrării din perspectiva aspectului și al exprimării și (3) verificarea lucrării din perspectiva structurii recomandate. Caseta 10 surprinde elementele esențiale ale verificării unui manuscris din perspectiva conținutului științific.

Caseta 10. Verificarea conținutului științific al lucrării academice

SFATURI UTILE:

Verificarea lucrării din perspectiva conținutului științific

- Review-ul literaturii de specialitate este integrat în lucrare?
 - Teoriile prezentate sunt relevante în raport cu cercetarea dezvoltată?
 - Instrumentele de cercetare utilizate sunt adaptate specificului și complexității obiectivelor cercetării?
 - Lucrarea conține o analiză și interpretare sistematică a datelor rezultate din cercetare?
 - Tabelele, figurile, graficele, schemele și/sau alte imagini rezultate din cercetare sunt corespunzător integrate în textul lucrării?
 - Inserarea tabelelor, figurilor, imaginilor, schemelor și a graficelor preluate din alte surse s-a realizat cu precizarea acestora?
 - Concluziile și rezultatele cercetării sunt coerente în raport cu ipotezele și obiectivele formulate și cu teoriile dezvoltate?
-

Integrarea literaturii de specialitate

Alegerea teoriilor relevante pentru tema cercetării este prima fază în demersul de a realiza o lucrare științifică. Babbie (2010, 642) precizează despre partea teoretică a unei lucrări științifice: „*o trecere amplă în revistă a literaturii existente este maniera în care aflăm ceea ce este deja cunoscut, dar și ce nu este cunoscut*”. Abordarea literaturii de specialitate prin expunerea teoriilor, dar și prin analiza și interpretarea lor în stilul caracteristic al autorului, presupune respectarea cerințelor minime de cursivitate a ideilor, logică a argumentelor, corență în prezentarea teoriilor etc. Toate acestea sunt realizabile prin intermediul organizării judicioase a ideilor în paragrafe (după cum se prezintă în Capitolul 5).

Este extrem de importantă maniera în care autorul prezintă înlănțuit, dar coerent, ideile și teoriile enunțate, prin propoziții, fraze și paragrafe. În general, prin intercalarea ideilor sau alternarea lor cu argumentele acest lucru se întâmplă natural, dar sunt și cazuri în care este nevoie de o propoziție sau cuvinte-cheie prin care se creează această legătură, după cum exemplifică Glatthorn și Joyner (2005). Caseta 11 prezintă câteva dintre cuvintele de legătură cele mai uzuale și situațiile în care se folosesc în redactarea academică.

Pe lângă relevanța teoriilor utilizate în stadiul actual al cunoașterii, se așteaptă de la autorul lucrării să realizeze o *critică a surselor bibliografice utilizate*, prin raportare la tema lucrării și la poziția argumentată a autorului în raport cu aceasta. Review-ul literaturii de

specialitate nu conține doar o prezentare coerentă a opiniilor altor autori, ci și o interpretare critică a rezultatelor cercetărilor realizate până în prezent, cu surprinderea limitelor aplicabilității acestor rezultate și demonstrarea caracterului de noutate și originalitate a abordării propuse de autor, în raport cu abordările dezvoltate până în prezent în literatura de specialitate.

Caseta 11. Cuvinte și expresii de legătură utilizate în redactarea academică

SFATURI UTILE:

Exemple de cuvinte și expresii de legătură utilizabile în redactarea academică

- Pentru a începe fraza: „*pentru început*”, „*mai întâi*”, „*în primul rând*”;
 - Pentru a adăuga o nouă idee: „*de asemenea*”, „*adițional*”, „*mai mult*”, „*de astfel*”, „*în continuare*”, „*totodată*”, „*astfel*”, „*alți autori*”;
 - Pentru a adăuga o idee mai importantă: „*mai relevantă este*”, „*pe de altă parte*”, „*mai importantă este*”, „*mai mult de atât*”, „*este important de remarcat*”;
 - Pentru a adăuga o ultimă idee: „*în final*”, „*în cele din urmă*”;
 - Pentru a exemplifica o idee anterioară: „*de exemplu*”, „*pentru a ilustra*”, „*conform*”, „*cum ar fi*”;
 - Pentru a adăuga o idee în contrast cu ideea anterioară: „*cu toate acestea*”, „*totuși*”, „*pe de altă parte*”, „*trebuie remarcat*”, „*în raport cu*”;
 - Pentru a concluziona o idee anterioară: „*prin urmare*”, „*în consecință*”, „*ca rezultat*”, „*în concluzie*”.
-

Sursa: preluare și adaptare după Glatthorn și Joyner (2005)

Revizuirea secțiunii dedicate literaturii de specialitate trebuie realizată de asemenea manieră încât autorul să demonstreze că evaluează și pune sub semnul întrebării ceea ce citează și verifică *corectitudinea și relevanța informațiilor preluate*. De altfel, toate ideile preluate trebuie să fie citate corespunzător, folosind în mod unitar același sistem de citare (Bailey, 2014).

Relevanța teoriilor cu cercetarea dezvoltată

Relevanța teoriilor prezentate într-o lucrare poate fi verificată, după cum propune Whitaker (2009, 17) prin evaluarea fiecărei propoziții scrise, astfel: „*Susține această propoziție subiectul lucrării?*”; dacă răspunsul este „Da!” propoziția se păstrează, iar dacă răspunsul este „Nu!”, atunci propoziția se modifică sau se elimină din text. În cazul review-ului literaturii de specialitate teoriile diseminate „*ar trebui să se focalizeze doar*

pe acele studii care au o relevanță directă asupra textului redactat” (Babbie, 2010, 664).

O capcană frecventă în care autorii cad, voluntar sau involuntar, este expunerea excesivă a unei surse bibliografice, prin parafrazări și/sau citări repetate din aceeași sursă, în același capitol sau subcapitol. Astfel de situații denotă, pe de o parte, o documentare insuficientă a autorului cu privire la teoriile și abordările temei cercetate în literatura de specialitate, dar pe de altă parte o relativă incapacitate a autorului de a sintetiza materialul și a evidenția cele mai importante idei, uneori fiind expuse și informații care nu sunt relevante pentru subiectul lucrării. Argumente de genul „Mi s-au părut toate informațiile relevante!”, „A fost cea mai interesantă parte a lucrării!” sau „Mi-a plăcut mult această secțiune!” sunt irelevante, dacă ne raportăm la scopul unei lucrări științifice, acela de a analiza literatura de specialitate în mod obiectiv, selectiv (raportat la relevanță) și critic, atunci când este cazul.

Revizuirea acestei secțiuni a lucrării trebuie să țină cont de obligativitatea referitoare la diversitatea surselor bibliografice (din punct de vedere al anului publicării, al autorilor, al tipului sursei bibliografice, al mediului de publicare, offline și online etc.) și al relevanței acestora. Varietatea referințelor bibliografice este necesară pentru a reflecta opinii asemănătoare, dar și contradictorii, ale diferiților autori, uneori chiar conflictuale asupra subiectului dezvoltat. Bailey (2014) consideră că tocmai *contrastul dintre diferitele abordări din literatura de specialitate* poate fi punctul central al unei lucrări, iar rezultatele cercetării derulate de către autor pot confirma sau infirma literatura consultată.

Whitaker (2009) recomandă pentru a construi o interdependență între literatura de specialitate utilizată în material și propria cercetare dezvoltată, ca autorul să verifice cu atenție dacă teoria pe care a exemplificat-o cuprinde toate elementele necesare pentru a fi înțeleasă de cititor și pentru a fi coerentă cu restul textului, dar mai ales cu partea de cercetare. Este de preferat ca în secțiunea dedicată stadiului actual al cunoașterii autorul să prezinte pe lângă concepte, teorii și abordări consacrate și *rezultatele altor cercetări științifice*, din domeniul de studiu sau eventual din alte discipline, pe aceeași temă.

Designul cercetării și instrumentul/instrumentele utilizate

Revizuirea secțiunii destinate metodologiei cercetării constrânge autorul să reevalueze etapele pe care le-a parcurs în realizarea cercetării și pe care le-a descris în această secțiune a lucrării. Babbie (2010) precizează că structura capitolului în care se prezintă metodologia

ceretării ar trebui să cuprindă: scopul cercetării, obiectivele cercetării, ipoteza/ipotezele și/sau întrebări de cercetare, tehnica și instrumentul de cercetare, definirea populației și eșantion (dacă este cazul), operaționalizarea conceptelor utilizate.

Scopul cercetării presupune enunțarea clară a interesului autorului pentru subiectul analizat și cercetat, precum și valoarea adăugată. *Obiectivele* derivă din scop și sunt afirmații specifice și explicite ale modului prin care autorul dorește să realizeze scopul cercetării. A nu se confunda obiectivele cu ipotezele sau întrebările de cercetare; așa cum este precizat mai sus, obiectivele sunt afirmații și nu interogații. Pentru formularea obiectivelor unei cercetări este recomandat jargonul științific: „*a explora*”, „*a valida*”, „*a analiza*”, „*a investiga*”, „*a identifica*” etc.

Ipotezele cercetării (sau în unele cazuri întrebările de cercetare) sunt așteptări ale autorului în raport cu problema/fenomenul studiat, care derivă din evidențe empirice și/sau din literatura de specialitate. „*O ipoteză este enunțul unei relații cauzale într-o formă care permite verificarea empirică*” (Caplow, 1970 apud. Chelcea, 2001b, 63). Pentru a avea calitatea de ipoteză, respectivul enunț este compus din două părți care include un tip de cauzalitate ce poate fi testată. Chelcea (2001a) recomandă pentru ușurarea formulării ipotezelor, utilizarea perechilor de sintagme „*Cu cât (...), cu atât (...)*” sau „*Dacă (...), atunci (...)*”.

Întrebările de cercetare sunt recomandate în cazul cercetărilor calitative care au rolul de a explora și descrie anumite fenomene, manifestări sociale etc. Acestea din urmă nu includ testarea cauzalității.

Conceptualizarea este procesul prin care noțiuni (concepte) vagi și imprecise devin mai specifice și mai exacte (Babbie, 2010), iar aplicativ, într-o lucrare științifică, conceptele sunt termenii pe care îi măsurăm, termenii pe care îi testăm în cercetare.

Operaționalizarea conceptelor este etapa în care autorul precizează care sunt conceptele pe care le măsoară; de exemplu: dacă studiem religiozitatea, atunci putem să explorăm această temă prin concepte specifice: credințe, ritualuri, percepții, obiceiuri practice, frecvență, cunoaștere religioasă etc. Indiferent de tema studiată, autorul își definește noțiunile pe care le testează empiric prin aplicarea cercetării. Revizuirea acestei secțiuni este corelată cu literatura de specialitate, prin definițiile specifice identificate de autor, prin verificarea ipotezelor care includ aceste concepte, și ulterior prin regăsirea acestor concepte în instrumentul de cercetare.

Metoda, tehnica și instrumentul de cercetare au fost deja stabilite într-o fază anterioară etapei de revizuire a lucrării academice. Prin urmare, în această etapă este utilă verificarea modului de expunere a metodei sau metodelor folosite pentru culegerea datelor și a argumentelor folosite pentru a demonstra că instrumentarul de cercetare este adaptat și potrivit cu subiectul abordat în lucrare. Această secțiune ar trebui redactată și revizuită cu deosebită atenție, pentru ca lucrarea de cercetare să asigure "replicarea" altor cercetări similare (Murphy, 2009).

Definirea populației și eșantionarea sunt detalii stabilite anterior acestei faze, dar este foarte importantă descrierea într-un mod structurat a informațiilor referitoare la populația selectată, caracteristicile acestei populații, de ce s-a ales acest tip de populație pentru culegerea datelor empirice etc. Pentru eșantionare, acolo unde este cazul, este necesară precizarea tipului de eșantion, precum și limitele pe care autorul le-a întâmpinat pentru a ancheta subiecții din eșantion (Babbie, 2010).

Analiza și interpretarea datelor

Revizuirea secțiunii referitoare la analiza și interpretarea sistematică a datelor rezultate din cercetare presupune în principal verificarea modului de prezentare a datelor și mai apoi parcurgerea analizei cu scopul de a verifica existența unui fir logic al interpretării datelor. Este important ca în această fază autorul să se asigure că nu a omis prezentarea și interpretarea datelor esențiale pentru scopul, obiectivele și ipotezele cercetării. Ulterior trebuie revizuit modul în care s-a verificat dacă ipotezele/întrebările de cercetare se confirmă sau infirmă.

Este absolut necesară o discutare/interpretare a rezultatelor, prin raportare la ipotezele de la care a pornit autorul în derularea cercetării. Pe lângă confirmarea ipotezelor, datele pot fi argumentate și prin literatura de specialitate utilizată în demersul științific al cercetării (în secțiunea dedicată stadiului actual al cunoașterii) și prin orice alte studii și cercetări anterioare, care au avut rezultate similare cu cele obținute de autor în cercetarea sa. Dacă sunt identificate situații în care rezultatele sunt diferite de cele din alte studii, autorul lucrării trebuie să aducă *argumente prin care să comenteze aceste neconcordanțe și să confere o interpretare proprie credibilă*.

Sunt frecvente situațiile în care la revizuirea lucrării autorul constată greșeli de genul existența mai multor tabele numerotate eronat, sau nenumerate, existența unor grafice fără titlu, sau a unor scheme pentru care nu este precizată sursa etc. Pentru a preîntâmpina astfel cazuri sau pentru a le remedia în faza de revizuire a lucrării, recomandăm opțiunile de inserare asistată a tabelelor, figurilor, graficelor (acolo unde este cazul)

în textul lucrării și de generare automată a listei tabelelor, figurilor, graficelor, ecuațiilor (dacă este cazul) la sfârșitul lucrării. Avantajul utilizării acestor facilități este dat de faptul că la adăugarea unui nou tabel, grafic etc. numerotarea se realizează automat, stilul textului se păstrează și numerele celorlalte ilustrate se renumerează automat, conform noii ordini a ilustratelor în textul lucrării. Opțiunile de acest gen sunt disponibile în Microsoft Word, informațiile detaliate privind utilizarea lor fiind prezentate în Capitolul 8.

În cazurile în care informațiile necesare pentru elaborarea unui tabel, a unei scheme, a unui grafic etc. sunt generate în cadrul cercetării realizate de autor, este recomandat să se precizeze sub ilustrată expresia „*contribuție proprie a autorului/autorilor*”; în măsura în care informațiile sunt prezentate într-o formă diferită de cea în care se regăsesc în sursa bibliografică, se poate preciza sub ilustrată expresia „*preluare și adaptare după (...)*” sau „*contribuția autorului prin prelucrarea datelor obținute de la (...)*”. Dacă ilustrata este preluată integral (cu păstrarea formei și conținutului) dintr-o sursă bibliografică, atunci este obligatorie precizarea sursei și prezentarea în bibliografia lucrării a informațiilor detaliate ale acesteia.

Coerenta concluziilor în raport cu cercetarea și teoriile folosite

Revizuirea lucrării academice presupune și verificarea coerenței concluziilor, fapt care poate fi realizat mult mai facil dacă autorul evidențiază principalele idei ale fiecărui capitol, atunci când redactează manuscrisul. Whitaker (2009) indică avantajul major al asigurării coerenței concluziilor, acela de a arăta dacă *ideile autorului sunt organizate în mod clar și dacă se concentrează asupra răspunsului la întrebările/ipotezele de cercetare*. Pe baza acestei „corelații” se poate modifica, reorganiza sau chiar se pot adăuga concluzii finale ale materialului redactat. Este greu pentru un autor să renunțe la anumite fraze pe care le-a scris anterior și care par foarte bine scrise, dar dacă nu sunt în concordanță cu ideile dezvoltate și rezultatele obținute în cercetare este mult mai utilă eliminarea acestora și adăugarea altora care punctează concret rezultatele cercetării.

Recitirea și verificarea din perspectiva conținutului gramatical și al aspectului lucrării

Dincolo de regândirea conținutului științific al lucrării, revizuirea manuscrisului trebuie să vizeze recitirea și verificarea din perspectiva conținutului gramatical și al aspectului lucrării. Ar trebui vizate în această fază erorile de exprimare, greșelile gramaticale, de ortografie, ortoepie și punctuație, precum și topica frazei. În plus se verifică greșelile de

tehoredactare și alte aspecte ce țin de formatarea caracterelor, utilizarea alineatului la începutul paragrafului, alinierea paragrafelor la stânga și la dreapta (Justify), spațierea dintre paragrafe, marginile paginii etc. Toate aceste detalii sunt deosebit de importante în cazul în care lucrarea elaborată este trimisă direct spre publicare sau este destinată susținerii în fața unei comisii.

Verificarea lucrării din perspectiva structurii

Recitirea și revizuirea unei lucrări academice necesită și verificarea conținutului din perspectiva delimitării clare și corecte a capitolelor și subcapitolelor, precum și marcarea corespunzătoare a acestora. Trebuie urmărită, de asemenea, coerența între capitole și subcapitole. O atenție deosebită se acordă inserării capitolelor și subcapitolelor cu paginația aferentă în cuprins. Se recomandă editarea automată a listelor cu grafice și tabele după cuprins.

Pe parcursul procesului de revizuire a lucrării, autorul trebuie să modifice/corecteze/adapteze conținutul într-un mod sistematic, acolo unde este cazul. Nu poate fi redactată corect o lucrare academică dacă autorul nu parcurge un proces serios și sistematic de revizuire în care ideile inutile, opiniile irelevante și conținutul contrafăcut sunt eliminate. Se recomandă, de asemenea, adăugarea unor noi puncte, inserarea de detalii și exemple elocvente pentru text etc.; se pot modifica fraze, se poate modifica ordinea paragrafelor, se pot restructura anumite subcapitole, dacă este necesar.

Recitirea integrală a materialului realizat permite autorului vizualizarea imaginii de ansamblu asupra manuscrisului, mult mai complexă, ceea ce va permite reformularea ideilor, verificarea coerenței paragrafelor și a ideilor exprimate etc. Caseta 12 prezintă câteva recomandări pentru procesul de recitare și revizuire a lucrării.

După finalizarea procesului de revizuire a conținutului, manuscrisul poate fi prezentat coordonatorului sau/și oferit altor entități care sunt dispuse să ofere un feedback pertinent pe marginea materialului. Este important ca autorul să facă o pauză de o zi între etapa de revizuire individuală și inserarea sugestiilor, operarea modificărilor primite de la profesorul coordonator sau din alte surse.

Revizuirea lucrării academice poate conduce în majoritatea cazurilor la două scenarii: (1) autorul va avea impresia că lucrarea nu este suficient de bună, iar feedback-ul primit nu face decât să demoralizeze sau (2) autorul conștientizează că lucrarea este foarte bună și atunci refuză feedback-ul primit. Indiferent de scenariu, autorul manuscrisului trebuie să conștientizeze că feedbackul primit nu face decât să îmbunătățească conținutul lucrării și să aducă un plus de coerență și claritate în exprimarea ideilor din text.

Caseta 12. Revizuirea unei lucrări academice

SFATURI UTILE:

Ponturi pentru recitirea și revizuirea lucrării academice

- *Utilizați diacriticele încă de la începutul tehnoredactării lucrării!* Chiar dacă este mai dificil, vă veți obișnui și vă va ușura munca ulterior. Există soluții de adăugare a acestora ulterior (de exemplu, online, la adresa www.diacritice.com/ sau cu ajutorul aplicației AutoCorect, disponibilă la adresa <http://softset.ro/>), dar există riscul ca diacriticele să nu fie integrate corespunzător.
 - *Citiți întotdeauna tot textul, nu pe sărite!* Revizuirea lucrării presupune identificarea tuturor greșelilor, de conținut, de abordare, de exprimare, de tehnoredactare etc. și aceasta nu poate fi realizată pe sărite.
 - *Apelați la un(o) coleg(ă) sau un(o) prieten(ă) de încredere care să vă citească lucrarea sau o parte din ea!* Puteți împărtăși lucrarea în mai multe părți, astfel încât să nu fie un volum mare de muncă pentru o singură persoană.
 - Pentru erori de tehnoredactare (sau "spelling") *apelați la corectorul din Microsoft Office – Word*, sau alte aplicații pe care le puteți instala pe calculator (și care vă marchează automat erorile de "typing").
 - *Salvați forma finală a fișierului ce conține lucrarea în format PDF!* Astfel vă puteți asigura că păstrați dimensiunea și formatul paginilor din lucrare, a paragrafelor, caracterelor, ilustratelor și a altor detalii.
 - *Utilizați un format standard de citare a surselor bibliografice, atât în text, cât și la bibliografie!* Puteți să folosiți unul din stilurile recomandate pentru lucrările academice în domeniul științelor sociale, respectiv Harvard sau APA. Pentru a vă asigura că ați respectat stilul de citare și formatare al bibliografiei aveți la dispoziție opțiunile de inserare automată (funcția Insert Citation) din Microsoft Office-Word sau Bibliography Entry din OpenOffice sau le puteți prelua automat din Google Scholar (detalii regăsiți în Capitolul 8). Alte soluții pot fi aplicațiile Mendeley, Zotero sau online www.citethisforme.com.
-

Recomandăm ca autorul să fie *receptiv la opiniile profesorului coordonator* sau ale altor persoane capabile să ofere un feedback relevant pe conținutul lucrării. Inserarea feedback-ului primit în lucrare și realizarea modificărilor/completărilor necesare este fără îndoială o componentă a procesului de revizuire a lucrării pe care autorul trebuie să o trateze cu maximă responsabilitate.

Recitirea, revizuirea și regândirea manuscrisului unei lucrări academice este un *proces repetitiv, care derulat cu rigurozitate poate conduce la creșterea calității lucrării*, atât din punct de vedere al conținutului științific și al corectitudinii demersului de cercetare, cât mai ales din punct de vedere al normelor de redactare academică și respectare a principiilor de etică și integritate academică.

Redactarea și susținerea unei lucrări de cercetare științifică presupune ca autorul să respecte standardele de etică și integritate. Cerința vizează în principal etapa de documentare, al cărei rezultat este stadiul actual al cunoașterii în domeniul în care se încadrează tema cercetării, dar este absolut necesară respectarea principiilor și bunelor practici de cercetare științifică pe întreaga durată a elaborării unei lucrări academice. Trebuie respectat *dreptul de proprietate intelectuală* asupra rezultatelor unei cercetări, astfel că autorul își asumă responsabilitatea cu privire la identificarea și utilizarea celor mai potrivite metode și mijloace prin care să garanteze respectarea normelor și sistemelor de citare.

Evaluarea obiectivă a rezultatelor cercetării și a contribuțiilor proprii ale autorului și, implicit, recunoașterea meritelor de către comunitatea științifică nu pot fi posibile dacă autorul unei lucrări academice recurge la practici indezirabile precum copiatul, plagiatul ori „fabricarea” rezultatelor cercetării etc.

O cerință importantă în redactarea unei lucrări științifice se referă la evitarea plagiatului. Originea cuvântului plagiat provine din limba latină, „plagium”, însemnând activități de furt făcute de sclavii din lumea antică. Chelcea (2003) consideră că plagierea se referă la „*însușirea ideilor, textelor (integral sau parțial), creațiilor altora, fără a cita*”, cu alte cuvinte, utilizarea în nume personal a opiniilor, teoriilor și argumentelor formulate de anumiți autori din literatura de specialitate, redarea cu exactitate a unor afirmații, tabele, grafice elaborate de alți cercetători.

Pot fi considerate plagiat următoarele situații: (1) *compilația din diverse studii*, rapoarte, lucrări și folosirea lor în mod exagerat în detrimentul contribuției personale a autorului; (2) *asumarea unui material* elaborat de un anumit autor fără folosirea ghilimelelor sau a citărilor în text și a referințelor bibliografice; (3) *parafrizarea unui argument*, opinie sau teorie formulată de un autor fără menționarea semnelor convenționale de citare.

Plagiatul face referire la *preluarea unor idei, expresii sau cuvinte dintr-o sursă bibliografică fără a preciza sursa sau fără a detalia*

informațiile care caracterizează sursa citată. În mediul academic plagierea lucrărilor de cercetare este percepută ca furt intelectual și este penalizată, la fel ca orice infracțiune. În activitatea de cercetare științifică și în redactarea lucrărilor academice, care prezintă rezultatele cercetării, ideile și cuvintele utilizate de autor sunt privite ca „proprietate privată” a acestuia, în condițiile în care este prima persoană care a gândit și/sau a scris respectivul text. Prin urmare, sunt deosebit de importante pentru orice autor (student, doctorand, cadru didactic, cercetător etc.) conștientizarea conceptului de plagiat, înțelegerea sensului și complexității acestui fenomen și diversitatea mijloacelor prin care se poate preveni plagiatul în lucrările academice.

În literatura de specialitate se prezintă multiple perspective ale fenomenului plagiatului academic. Chiar dacă lucrarea analizată este considerată de excepție, conținând elemente certe de originalitate și contribuții teoretice și practice ale autorului relevante pentru dezvoltarea cunoașterii în domeniul de cercetare, presupunția de plagiat se poate activa în următoarele condiții (Universitatea din București, 2011):

- *copierea sau parafrizarea necreatoare a unui text* dintr-o lucrare publicată anterior, fără specificarea autorului și a detaliilor legate de sursa bibliografică;
- *citarea neatribuită a unor idei*, argumente, date, rezultate etc. într-o manieră care lasă impresia că acestea ar aparține celui care citează;
- *prezentarea publică de către o persoană a unor idei*, rezultate de cercetare, ipoteze, date, reprezentări (vizuale, auditive etc.), formule, algoritmi, demonstrații etc. ale altor autori *ca și cum ar fi ale sale proprii*;
- *însușirea contribuțiilor intelectuale* (traduceri, sistematizări, tabele, figuri etc.) ale altor autori sau cercetători și/sau prezentarea lor în public, *fără menționarea explicită a surselor acestor contribuții*.

Raportându-se la situația existentă în cadrul Université du Québec à Montréal, profesorul Cabanis (2016) analizează multiplele fațete ale plagiatului și concluzionează că plagiatul se referă, în general, la copierea de pasaje de text dintr-o carte, dintr-o revistă sau pagină web fără a le pune între ghilimele și/sau fără a menționa sursa. Există însă o largă paletă de practici care sunt încadrate ca fiind plagiat, după cum urmează:

- introducerea, în cadrul unei lucrări, a unor imagini, grafice, date etc. provenind din surse externe sau fără indicarea sursei;

- sintetizarea ideii originale a unui autor folosind propriile cuvinte, dar omițându-se indicarea sursei;
- traducerea parțială sau totală a unui text fără menționarea sursei;
- reutilizarea unei lucrări elaborate în cadrul unui curs fără a obține în prealabil acordul profesorului;
- utilizarea lucrării altei persoane și prezentarea acesteia ca fiind concepție proprie (chiar dacă persoana respectivă și-a dat acordul).
- cumpărarea unei lucrări de pe un site web.

Raportarea la o serie de materiale anterior publicate în literatura de specialitate se face cu *precizarea explicită a autorului și a sursei bibliografice citate* sau, cel puțin, cu precizarea că acestea nu aparțin lui personal. În acest fel poate fi evitată orice confuzie și atribuire nelegitimă a paternității asupra materialelor prezentate. Universitatea din București (2011) precizează că în cazul reproducerii unor texte pentru care nu s-au revendicat drepturile de autor (și nici nu au fost rezervate) sau în cazurile în care autorii au renunțat la drepturile de proprietate „*integritatea academică este afectată chiar dacă nu sunt lezate anumite drepturi de autor bine determinate și bine protejate*”.

Chelcea (2003) realizează o încadrare tipologică a formelor de plagiat cel mai des întâlnite în literatura de specialitate, astfel:

- în funcție de *intenționalitate*: plagiatul deliberat (plagiat voluntar sau plagiat propriu-zis) și plagiatul involuntar, de bună-credință (când sistemul de citare este utilizat în mod greșit sau nu se precizează sursa materialului);
- în funcție de *modelul copiat*: autoplagiul (un text sau paragraf pe care autorul și l-a însușit integral sau parțial de la el și pe care l-a prezentat ca fiind creație personală) și plagiatul propriu-zis;
- în funcție de *domeniu*: plagiatul în artă și plagiatul în știință;
- în funcție de *gravitate*: plagiatul în referate, recenzii, lucrări de licență, lucrări de disertație, teze de doctorat;
- în funcție de *frecvență*: plagiatul întâmplător, plagiatul ca stil, constant, recidivist.

Plagiul se poate manifesta și sub forma **inducerii în eroare în mod intenționat** a publicului țintă a unei lucrări, de către autorul acesteia, cu privire la texte, extrase, teorii, metode, trimiteri la opere originale sau

alte conținuturi scrise, vorbite, pe suporturi audio, video sau multimedia (inclusiv conținut digital). Dacă există astfel de situații, în care materialele invocate în sursele bibliografice sunt preluate și prezentate de autor de natură să producă confuzie (sau un fals) cu privire la proprietatea intelectuală ele sunt considerate ca făcând parte din sfera plagiatului. Confuzia persistă și după finalizarea și publicarea lucrării, astfel că cititorul nu poate stabili corect paternitatea textului.

Florescu (2012) atrage atenția cu privire la un alt fenomen întâlnit în cadrul lucrărilor academice de cercetare, care se poate încadra, de asemenea, în sfera plagiatului: **contrafacerea de conținut**. Acest tip de plagiere academică include și situația citării intenționat eronate a surselor. În practică, autorul poate cita diverse surse bibliografice utilizând expresii de genul „se precizează că”, „se susține adesea ideea că”, „unii autori afirmă faptul că” etc., sugerând în mod evident că citatul, fragmentul sau ideea prezentată este preluată dintr-o altă sursă. Astfel autorul textului nu își arogă în niciun fel paternitatea textului citat și nu poate fi acuzat de utilizarea și exploatarea frauduloasă a surselor bibliografice și nici de încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală. Se recomandă însă utilizarea unui sistem de citare consacrat (Harvard, APA etc.) care să permită evitarea situațiilor caracterizate de imprecizia, lipsa de acuratețe sau neglijența citării și a formatării surselor bibliografice.

Ar fi de preferat ca autorii lucrărilor academice să nu abuzeze de citare (ci să utilizeze cu preponderență parafrizarea) și să nu apeleze excesiv la informații neatribuite sau la surse bibliografice cărora nu li se poate stabili cu certitudine proveniența. Această recomandare se adresează mai ales autorilor care redactează texte în limbajele medical, juridic și tehnic, care datorită rigurozității lor și a necesității de uniformitate, după cum susține Florescu (2012), nu pot fi utilizate în mod diferit, ci cu o preluare întocmai. În aceste condiții autorii ar trebui să aibă în vedere o normă validată și asumată la nivel european în privința citării; prin decizia Curții de Justiție a Uniunii Europene „*actul de imprimare a unui extras din 11 cuvinte, care se efectuează în cursul unui procedeu de captare de date, nu poate fi realizat fără consimțământul titularilor drepturilor de autor vizați*”.

Autocitarea, fenomen întâlnit destul de frecvent în practica elaborării lucrărilor academice, presupune reluarea unui text sau a unui fragment de text produs/valorificat anterior (într-o publicație de mică

circulație, la evenimente publice etc.) pentru redactarea unei noi lucrări de cercetare. Republicarea aceluiași conținut și/sau idei proprii într-o altă limbă și alte autoreproduceri similare nu sunt considerate culpabile, însă autorul are obligația morală de a înștiința cititorul despre reluarea unui material deja valorificat și de a preciza coordonatele folosirii anterioare (sursa, contextul etc.).

Raportat la normele de integritate academică, autocitarea are o conotație negativă parțial datorită faptului că este puțin probabil ca un autor să poată utiliza în mod repetat contribuțiile proprii și rezultatele cercetării prezentate într-o lucrare anterioară. O lucrare academică are scopul esențial de a *crea și dezvolta cunoașterea în domeniul cercetat*, ori autocitarea prin raportarea la rezultatele anterioare ale cercetării, la aceleași contribuții teoretice și practice, nu poate contribui la crearea reală de cunoaștere, ci conduce la plafonarea rezultatelor cercetărilor întreprinse de autor.

Abuzul de autocitare, manifestat prin publicarea și republicarea consistentă, fără motive întemeiate a acelorași idei, rezultate, contribuții ale unui autor este perceput în mediul universitar ca încercarea de a crea o falsă impresie de prolificitate intelectuală, autocitarea devenind astfel culpabilă din punctul de vedere al normelor de integritate academică. Cabanis (2016) precizează că în mod frecvent autorii își autoplagiază lucrările academice publicate și încearcă să găsească o explicație pentru acest fenomen. Din punct de vedere juridic autoplagierea nu are o justificare, dar din punct de vedere științific profesorul Cabanis a identificat o explicație: „*gândirea și maturitatea unui autor se dezvoltă treptat*”.

În viziunea noastră plagiatul nu se referă numai la copierea, reproducerea fără drept sau fără acord, preluarea sau însușirea integrală sau parțială a unor idei, raționamente, texte/pasaje, metode, prezentări, concepții/abordări din diverse lucrări științifice sau artistice, fără a preciza sursa, ci și la *orice formă de inducere în eroare a cititorului cu privire la originalitatea lucrării*. Prezentarea unor idei, texte, tehnici, metode, proceduri, tehnologii ce aparțin unei alte persoane, ca fiind personale, este inacceptabilă sub aspectul eticii academice. Preluarea concepțiilor unei alte persoane fără a preciza în mod corect sursa acestora este în fapt o încălcare a drepturilor morale ale acelei persoane, a drepturilor de autor și de proprietate intelectuală ale respectivei persoane cu privire la propriile

concepții. Tocmai de aceea din punct de vedere legislativ plagiatul intră sub incidența încălcării drepturilor de autor.

Plagiatului i se pot atribui mai multe nuanțe deoarece preluarea unei idei fără specificarea sursei bibliografice de unde a fost preluată nu reprezintă același lucru cu redarea exactă a unor paragrafe întregi din diferite lucrări, fără utilizarea ghilimelelor. Indiferent de gravitatea, amploarea sau complexitatea diverselor forme de plagiere, autorul unei lucrări academice trebuie să (re)cunoască **tipurile de plagiat** tocmai pentru a evita recurgerea la astfel de practici menite să încalce principiile și normele de etică și integritate academică. Caseta 13 surprinde cel mai des întâlnite tipuri de plagiere a lucrărilor academice.

Caseta 13. Tipurile de plagiat

SFATURI UTILE:

Tipurile de plagiat sau „Cum să evităm plagiatul?”

- Plagiere generată de *necitarea ori citarea incorectă a diverselor surse bibliografice* ce stau la baza realizării unei lucrări academice;
- Plagiere datorată *preluării integrale a unor texte ori fragmente* din acestea, ce aparțin diverșilor autori și care nu se regăsesc în cadrul bibliografiei lucrării redactate;
- Plagiere cauzată de unele *mențiuni incomplete ori incorecte* în ceea ce privește sursa preluării informațiilor;
- Plagiere determinată de *copierea fragmentată a unor texte, idei, rezultate, raționamente, ce sunt prezentate drept concepție proprie*, și nu ca fiind preluate din alte surse;
- Plagiere datorată *informațiilor eronate care sunt semnalate ca fiind reale* în domeniul surselor bibliografice, neexistând posibilitatea identificări și implicit verificării surselor și/sau a informațiilor preluate;
- Plagiere generată de un *complex de reproducere* (texte, fragmente, idei, raționamente, tehnologii, concluzii etc.) ce aparțin mai multor autori, reproducere ce sunt intercalate în cadrul conținutului unei lucrări fără precizarea surselor originale;
- Plagiarea ce este determinată de o *citare mascată a diverselor surse bibliografice*, cu delimitarea corectă doar a unor fragmente ce au fost preluate, cu omiterea majorității acestora;

- Plagiere ce se datorează unor *copieri* „*de tip deghezat*”, respectiv preluarea unor texte, idei, concluzii, argumentări, raționamente etc., cu modificarea unor expresii, a ordinii de așezare în text ori a modului de elaborare a frazei;
 - Plagiere datorată *multitudinilor de preluări din diverse surse bibliografice*, preluări ce reprezintă întreg conținutul unei lucrări academice;
 - Plagiere determinată de preluarea unor idei, texte, argumente, raționamente etc. ce aparțin unei terțe persoane, cu conceperea unor *formulări analogice* pentru acestea ori prin folosirea diverselor sinonime în cadrul conținutului.
-

În contextul prevenirii plagierii lucrărilor academice universitățile se orientează către diverse **softuri antiplagiat**, care sunt în fapt programe de recunoaștere a similitudinilor. La Universitatea din Geneva sunt disponibile 14 programe gratuite și 6 programe comerciale de recunoaștere a plagiatului în mai multe domenii. Programele antiplagiat implementate în cadrul universității utilizează o bază largă de documente, având capacitatea de a identifica nu numai elementele copiate, ci și reformulările după textul original.

La Universitatea Toulouse I Capitole se utilizează un software similar, aplicația „Compilatio”, care furnizează procentul de similitudine identificat prin compararea textului supus procedurii antiplagiat cu diverse alte texte și documente din baza de date a universității și de pe internet. Cabanis (2016) recunoaște faptul că există riscul ca studenții să poată identifica modalități prin care să evite în mod artificial plagiatul și să denatureze rezultatul furnizat de program, dar precizează că rata de incidență a acestor situații este destul de mică.

Raportul grupului de lucru privind plagiatul electronic prezentat Universității din Toulouse în decembrie 2011 a recomandat utilizarea a două programe de verificare a plagiatului electronic: „Turnitin” și „Compilatio”, primul elaborat de cercetătorii de la Universitatea din Berkeley (Marea Britanie), fiind disponibil pentru 20 de limbi străine, iar al doilea de origine franceză, având două versiuni, „Magister” (pentru profesori) și „Studium” (pentru studenți). Ambele programe și-au validat utilitatea în timp, raportat la rata mare de succes în identificarea situațiilor de plagiat din cadrul universității.

Programele de verificare antiplagiat necesită investiții bănești și de timp considerabile și pot genera probleme în interpretarea rezultatelor, dar experiența implementării de software antiplagiat în mediul academic

din statele europene a demonstrat că poate sensibiliza și responsabiliza cursanții în vederea respectării principiilor și normelor de etică și integritate academică.

Este destul de dificil de detectat plagiatul în mediul academic românesc, dacă nu există o bază de date electronică bogată. În ultimii ani au apărut o serie de reglementări care conferă universităților dreptul de a solicita o copie digitală a lucrării de finalizare a studiilor, nu numai pentru ciclul doctorat, ci și pentru ciclurile licență și masterat. Dacă pe la sfârșitul anilor 2000 cadrele didactice verificau manual o lucrare suspectă de plagiat căutând secvențe de text cu ajutorul motoarelor de căutare pe internet, la începutul anilor 2010 au fost utilizate diverse software-uri dedicate. În ultimii 3 ani universitățile au conștientizat necesitatea evaluării antiplagiat a lucrărilor de finalizare a studiilor utilizând programe eficiente de recunoaștere a similitudinilor.

În cadrul Academiei de Studii Economice din București funcționează, începând din anul universitar 2014-2015, o platformă electronică de evaluare antiplagiat a lucrărilor academice. Astfel, în baza unui contract de prestări servicii încheiat între universitate și S.C. Plagiat – Sistem Antiplagiat prin Internet S.R.L. studenților din an terminal li se oferă posibilitatea de a evalua originalitatea lucrării, înaintea transmiterii acesteia către profesorul coordonator în vederea stabilirii deciziei de recomandare sau nerecomandare pentru susținere.

La nivelul Academiei a fost elaborată o procedură care stabilește modalitatea de utilizare a sistemului antiplagiat în concordanță cu specificațiile tehnice ale platformei Sistemantiplagiat.ro și care se aplică pentru lucrările de finalizare a studiilor (lucrări de licență, lucrări de dizertație, teze de doctorat), dar și pentru cărțile și articolele ce vor fi susținute/publicate în ASE. Detaliile procedurale ale verificării antiplagiat a lucrărilor academice sunt prezentate în Anexa 3.

Orice lucrare de cercetare poate fi evaluată neoficial sub aspectul originalității anterior supunerii spre evaluare unui for academic. Ar fi de preferat ca autorul sau autorii lucrării să parcurgă un astfel de demers tocmai pentru a se asigura de caracterul de noutate și originalitate a cercetării propuse și a evita plagiatul academic. Lucrările de cercetare științifică sunt greu de evaluat antiplagiat, deoarece sunt texte specializate.

Textele, documentele, actele legislative, articolele de presă, postările pe bloguri pot fi regăsite ușor prin motoarele de căutare pe internet, în timp ce plagiatul academic este mult mai dificil de identificat. Programele software (gratuite sau comerciale) bazate pe similitudinea dintre texte oferă o serie de facilități complexe, care pot conduce la detectare facilă a plagiatului. Există câteva astfel de instrumente online, o selecție a acestora fiind disponibilă în Caseta 14.

Caseta 14. Instrumente online de detectare a plagiatului

SFATURI UTILE:

Instrumente online pentru detectarea plagiatului

Plagiarisma.net poate fi accesat prin deschiderea unui cont sau se poate folosi contul de Facebook. Odată intrat în cont există posibilitatea verificării unui anumit text și cu Google, nu numai cu Babylon și Yahoo. În funcție de câte similitudini sunt identificate se afișează un procent de originalitate; de asemenea, se pot compara textele (cel introdus pentru verificare antiplagiat cu cel de unde s-a constatat împrumutul) pentru a observa diferențele. Rezultatele evaluării se pot descărca într-un fișier PDF. Textul ce urmează să fie evaluat se poate încărca în mai multe moduri: lipirea textului respectiv, precizarea linkului sau încărcarea unui fișier din calculator. Avantajul major este acela că se caută similitudini și în Google Scholar și Google Books. Plagiarisma acceptă texte în aproximativ 190 de limbi.

Plagtracker.com are o variantă gratuită în care se lipește un fragment de text și se verifică maximum 5.000 de caractere (într-un interval limitat de timp). Baza de date asociată motorului de verificare antiplagiat conține 14 miliarde de pagini web și 5 milioane de lucrări științifice. Acceptă text doar în șase limbi, printre care și limba română. Beneficiază de o interfață simplă, dar operează destul de greu chiar și la texte de dimensiuni mici. Rezultatele nu sunt foarte bune comparativ cu site-uri similare de pe piață, dar merită utilizat după ce se epuizează celelalte alternative disponibile.

Duplichecker.com permite lipirea textului sau încărcarea unui fișier, rezultatul evaluării fiind returnat în aceeași pagină. Se poate face o singură verificare fără cont. După afișarea răspunsului se pot compara cele două texte și se indică nivelul de plagiat exprimat în procente. Pentru a vizualiza mai bine în text deosebirile, se evidențiază printr-o culoare cuvintele și frazele regăsite și în alte surse. Viteza de răspuns este destul de bună, rezultatele sunt relevante și se recunoaște foarte bine limba română. În schimb există o limită de 1.000 de cuvinte ce pot fi lipite. Dacă se optează pentru încărcarea unui fișier, atunci trebuie avută în vedere limita

maximă de 50 de Kb pentru dimensiunea fișierului. În varianta mai nouă se pot introduce și linkuri, dar în acest caz va verifica toate site-urile găzduite pe acel IP.

Copyscape.com nu permite încărcarea de texte, ci numai precizarea unui link. Înregistrează viteze mari de răspuns, dar nu există diferențe notabile comparativ cu a căuta anumite fraze pe Google. Mai mult, în varianta gratuită este limitat numărul rezultatelor. Asemănător funcționează și *PlagiarismChecker.com*, cu precizarea că acesta permite lipirea textelor. Funcționează destul de rapid, dar de fapt se caută textul sau pasaje de text pe Google, cu ghilimele. Oferă la final o concluzie de tipul „posibil plagiat”, existând posibilitatea de a deschide rezultatele separat, pentru o analiză ulterioară. O singură verificare pe adresă de IP este gratuită.

Plagscan.com acceptă la încărcare documente de maximum 300 Kb (în format doc/docx, html, txt) și indică în timp real verificarea și procentul de plagiat identificat. Există posibilitatea de a vizualiza pasajele copiate din alte surse. În varianta lipirii textului ce urmează a fi verificat trebuie să se țină cont de limita maximă de 1.000 de cuvinte.

Sursa: preluare și adaptare după Martinelli (2012)

Chiar dacă există diverse „instrumente de detectare a plagiatului”, astfel de facilități electronice pot fi utilizate de către autorii unor lucrări pentru a verifica cine și unde îi citează, sau dacă și în ce context au fost preluate propriile lor idei, cercetări, inovații etc. de către alți autori.

Concluzionând, reformularea unor idei preluate de la alți autori sau „înfrumusețarea” unui text provenit dintr-o cercetare precedentă nu sunt recomandate în redactarea academică a unei lucrări, pentru că încalcă flagrant principiile eticii cercetării științifice și normele de integritate academică. Dacă nu sunt precizate sursele bibliografice și nu se face o *distincție clară între contribuțiile originale ale autorului și contribuțiile predecesorilor săi la dezvoltarea cunoașterii* în domeniul cercetat, lucrarea este suspectă de plagiat.

Recomandăm utilizarea unui stil recunoscut de citare care să faciliteze practica sistematică, responsabilă și eficientă a citării și/sau parafrazării surselor bibliografice consultate, cu convingerea că elaborarea lucrărilor academice în limitele și în spiritul delimitate de prezentul ghid asigură originalitatea ideilor exprimate și previne, în mod evident, plagiatul.

**Utilizarea programului Microsoft Office-Word
pentru formatarea lucrărilor academice**

Lucrările academice de dimensiuni mari (precum lucrările de licență și dizertație) conțin diverse informații, sub formă de text, tabele, figuri, grafice, imagini etc., pentru a căror structurare și corectă dimensionare sunt necesare competențe digitale și abilități de tehnoredactare computerizată a manuscrisului. În acest caz autorul ar trebui să stabilească dacă lucrarea ar trebui să constea dintr-un singur fișier (de dimensiuni mari) sau din mai multe fișiere de dimensiuni mici, care vor fi asamblate la finalizarea lucrării.

În cazul în care lucrarea este conținută într-un singur fișier mare, există posibilitatea ca acesta să devină corupt și să se piardă tot conținutul. În plus, într-un document mare pot fi încetinite diverse sarcini, cum ar fi navigarea, ortografia, în special în cazul în care fișierul conține mai multe desene și imagini grafice. Așadar este necesară o cunoaștere amănunțită a procedurilor care trebuie aplicate în programul Microsoft Word pentru formatarea profesională a unei lucrări academice.

Antete și subsoluri

Antetele și subsolurile reprezintă zonele care se repetă la începutul (în partea de sus), respectiv sfârșitul (în partea de jos) fiecărei pagini dintr-un document. În general antetele sau subsolurile conțin numărul paginii, titlul lucrării sau al capitolului, numele autorului (sau al coordonatorului lucrării), dar pot conține și informații mai complexe (cum ar fi antetul unei instituții, diverse date de identificare etc.), inclusiv obiecte grafice și imagini (Colesca, 2000).

Pentru a crea un antet/subsol există mai multe metode. În continuare vom prezenta una din cele mai simple și mai folosite metode, aplicarea comenzii *Insert, Header/Footer, Edit Header/Edit Footer*. La selectarea uneia din cele două opțiuni cursorul se poziționează în zona rezervată antetului (vezi Figura 1), respectiv subsolului, iar în meniu se activează

bara *Header and Footer Tools*, care conține instrumente specifice pentru lucrul cu antete/subsoluri. În zona antetului/subsolului rigla verticală este albă. Din casetele *Header from top*, *Footer from Bottom*, se stabilește distanța dintre marginea fizică superioară/inferioară a paginii și zona de început/sfârșit a antetului/subsolului.

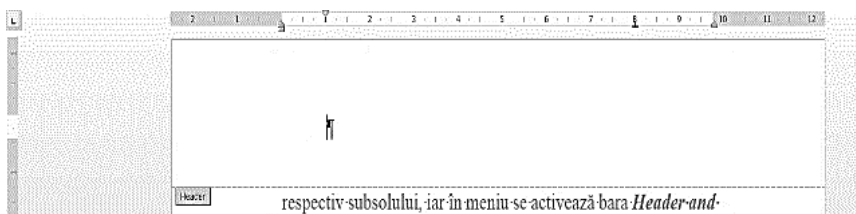

Figura 1. Vizualizarea zonei rezervată antetului în pagina de lucru

În mod normal, informațiile introduse în antet și subsol sunt aceleași pentru toate paginile dintr-un document, deci editarea lor în cadrul unei pagini duce la modificarea lor și pentru celelalte pagini. Dacă este necesar, se poate stabili ca antetul și subsolul să difere în funcție de pagină: se poate genera un antet/subsol specific pentru prima pagină din document (prin bifarea opțiunii *Different First Page* în bara *Header and Footer Tools*), respectiv antetul/subsolul poate fi diferit la paginile pare sau impare (prin bifarea opțiunii *Different Odd and Even Pages* în bara *Header and Footer Tools*).

Încheierea editării antetului/subsolului și reluarea editării documentului se poate face prin dublu click în spațiul util al paginii sau prin apăsarea butonului *Close Header and Footer* din *Header and Footer Tools*.

Numerotarea paginilor

Una din comenzile cele mai folosite în anteturi/subsoluri este paginarea automată a documentului, operație care se realizează folosind butonul *Page Numbers* din bara de instrumente *Header and Footer Tools*.

La selectarea acestei comenzi apare un meniu care permite alegerea poziției în care va fi amplasat numărul de pagină. Opțiunile posibile sunt: *Top of Page* – paginarea se va face în partea de sus a paginii, în zona

rezervată antetului; *Bottom of Page* – paginarea se va face în partea de jos a paginii, în zona rezervată subsolului; *Page Margins* – paginarea se va face în zona asociată marginilor stânga sau dreapta ale paginii; *Current Position* – numărul de pagină se va extrage în poziția curentă a cursorului; *Remove Page Numbers* – se anulează numerotarea paginilor; *Format Page Numbers* – realizează formatarea numerelor de pagină. La selectarea acestei opțiuni, se afișează fereastra *Page Number Format* (vezi Figura 2), în care pot fi stabilite următoarele caracteristici:

- tipul numerotării din lista *Number Format*.
- dacă numerotarea include sau nu și numărul capitolului. În caz afirmativ se validează opțiunea *Include Chapter Number* și în zona atașată se stabilesc:
 - stilul care a fost aplicat paragrafelor titlu de capitol
 - caracterul dintre numărul capitolului și numărul paginii (de exemplu, „-” sau „/”).
- valoarea de început a numerotării – în zona *Page Numbering*. Dacă se validează opțiunea *Continue from Previous Section*, atunci numerotarea paginilor din secțiunea curentă va continua numerotarea paginilor din secțiunea precedentă. Dacă se validează opțiunea *Start At*, numerotarea începe de la valoarea din câmpul atașat opțiunii.

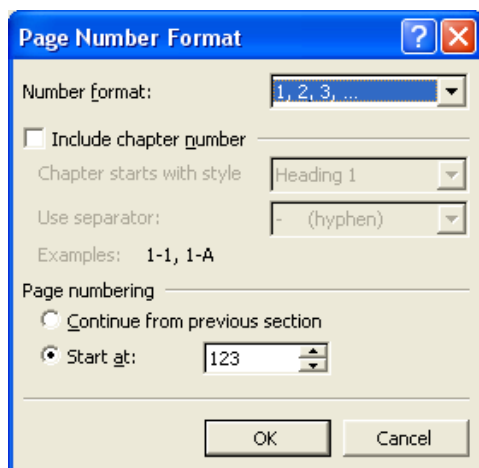

Figura 2. Fereastra de dialog Page Number Format

Note de subsol și de sfârșit de document

Notele de subsol și de sfârșit de document sunt folosite pentru a explica sau prezenta o noțiune, o teorie, o abordare etc. din document sau pentru a completa textul lucrării cu explicații suplimentare de detaliu. Referințele bibliografice nu se introduc în notele de subsol, ci se introduc în zona rezervată bibliografiei.

O notă de subsol sau de sfârșit de document este formată din două părți: (1) referința din textul documentului (sub forma unui număr sau a unui simbol) și (2) textul explicativ, care constituie nota propriu-zisă, care este plasat în partea de jos a paginii sau la sfârșitul documentului, despărțit de textul documentului printr-o linie orizontală.

Pentru a insera o notă de subsol/sfârșit de document se poziționează cursorul de inserție la sfârșitul cuvântului pentru care trebuie date explicații suplimentare și se aplică comanda *References, Insert, Footnote/Endnote*. Pentru a stabili opțiuni suplimentare de numerotare a notelor de subsol/sfârșit de document se apasă butonul din bara *References*, sub-bara *Footnotes*. Pe ecran apare fereastra de dialog *Footnote and Endnote* (vezi Figura 3), în care se validează una din opțiunile din zona *Format*:

- *Number format*: pentru a stabili un format numeric sau alfabetic de numerotare al notelor;
- *Custom Mark*: referința notei va fi un simbol introdus de utilizator în câmpul atașat opțiunii. Dacă se dorește folosirea unui simbol dintr-un font, altul decât cel utilizat, simbolul respectiv poate fi selectat din fereastra de dialog *Symbol*.
- *Start at*: în cazul în care s-a selectat o numerotare numerică sau alfabetică, stabilește valoarea de start a numerotării.

Utilizarea stilurilor

Pentru a formata rapid și uniform un document trebuie folosite stilurile Word. Un stil reprezintă o colecție de attribute de formatare, căruia i s-a stabilit un nume. Există mai multe tipuri de stiluri:

- *stiluri de tip caracter*, care cuprind formătărilor la nivel de caracter: font, mărime, culoare, efect de scriere etc.

- *stiluri de tip paragraf*, care cuprind atât formătări la nivel de caracter, cât și formătări la nivel de paragraf: aliniere, tabulatori, indentări, distanța dintre rânduri și paragrafe etc.
- *stiluri de tip listă* conțin setări caracteristice listelor: modul de marcare a paragrafelor din listă, valoarea de start a listei etc.
- *stiluri de tip tabel* care conțin formătărilor pentru tabele.

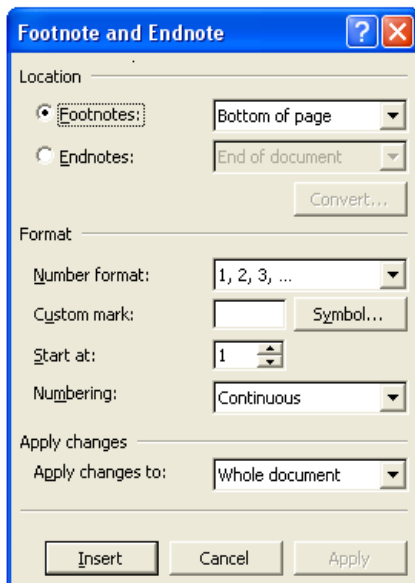

Figura 3. Fereastra de dialog Footnote and Endnote

Există stiluri predefinite și stiluri care pot fi definite de utilizator. Stilul implicit de lucru dintr-un document este stilul *Normal*.

Bara de gestionare a stilurilor, *Styles*, este conținută în meniul *Home*. La apăsarea butonului din bară apare panoul *Styles* (vezi Figura 4).

Pentru a aplica un anumit stil paragrafelor dintr-o lucrare academică, se poziționează cursorul în interiorul unui paragraf, după care din panoul *Styles* se selectează stilul dorit.

Pentru modificarea caracteristicilor unui stil, de exemplu *Normal*, se selectează din meniul care apare la apăsarea săgeții din dreapta stilului opțiunea *Modify*. În fereastra *Modify style* (vezi Figura 5) se vor

specifica noile caracteristici ale stilului, folosind comenzile din partea centrală a ferestrei sau comenzile care apar la apăsarea butonului *Format*. Comanda se finalizează prin aplicarea butonului *OK*.

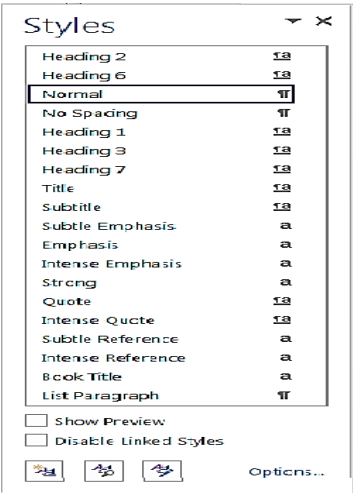

Figura 4. Panoul Styles

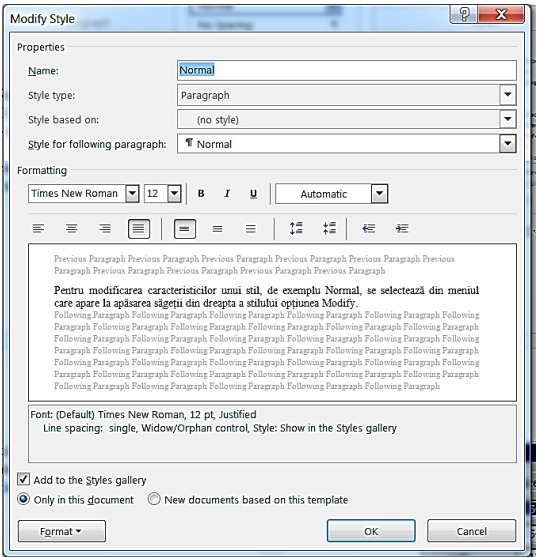

Figura 5. Fereastra Modify Style

Stilurile predefinite de tip *Heading* vor fi folosite pentru formatarea titlurilor. Titlurile principale vor fi formatare cu stilul *Heading 1*, subtitlurile cu stilul *Heading 2*, subsubtitlurile cu stilul *Heading 3* etc. Dacă se modifică atributele unui stil de tip *Heading*, toate titlurile care se bazează pe stilul respectiv se vor formata cu noile atribute, documentul fiind formatat în mod unitar.

Generarea automată a cuprinsului lucrării

Dacă titlurile dintr-un document au fost formatare cu stilurile *Heading*, atunci cuprinsul lucrării se poate genera automat. Pentru a insera cuprinsul în lucrare primul pas este poziționarea cursorului acolo unde se dorește inserarea cuprinsului. Crearea automată a cuprinsului se inițiază aplicând comanda *References, Tables of Contents*, opțiunea *Custom Tables of Content*. La aplicarea acestei comenzi se va afișa fereastra *Index and Tables* (vezi Figura 6).

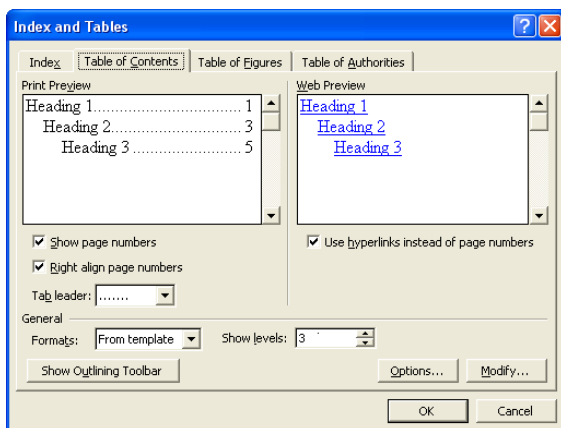

Figura 6. Fereastra de dialog Index and Tables, secțiunea Table of Contents

Pentru a crea un cuprins, trebuie stabilite următoarele:

- formatul cuprinsului, selectând una din opțiunile listei *Formats*;
- pe câte nivele să fie structurat cuprinsul, în câmpul *Show Level*;
- dacă va conține sau nu și numerele paginilor, din opțiunea *Show Page Numbers*;

- dacă numerele paginilor (în cazul în care sunt afișate) vor fi scrise imediat după text sau aliniate la dreapta, din opțiunea *Right Align Page Numbers*. Dacă opțiunea este marcată spațiul dintre textul cuprinsului și numerele paginilor este umplut cu caracterul selectat din lista *Tab Leader*.

Toate setările realizate în secțiunea *Table of Contents* sunt exemplificate în zona *Preview*. La finalizarea comenzii (butonul *OK*) cuprinsul va fi generat astfel:

✓ pe primul nivel vor fi inserate paragrafele formatate în corpul documentului cu stilul predefinit *Heading 1*.

✓ pe al doilea nivel vor fi inserate paragrafele formatate în corpul documentului cu stilul predefinit *Heading 2*.

✓ pe al treilea nivel vor fi inserate paragrafele formatate în corpul documentului cu stilul predefinit *Heading 3* etc.

Paragrafele din cuprins de pe nivelul 1 vor fi formatate cu stilul *TOC1*. Cele de pe nivelul 2 cu stilul *TOC2* etc. La modificarea caracteristicilor stilurilor *TOC* se va modifica aspectul cuprinsului conform modificărilor făcute.

În cazul în care în document se fac modificări (se schimbă titlurile sau se actualizează conținutul documentului), cuprinsul poate fi actualizat prin poziționarea cursorului de text în interiorul cuprinsului și tastarea lui *F9*. În fereastra de dialog afișată se validează una din opțiunile: *Update Page Numbers Only* – actualizează doar numerele paginilor; *Update Entire Table* – actualizează întregul cuprins.

Un cuprins poate fi șters ca orice bloc de text.

Numerotarea figurilor, tabelelor și ecuațiilor

Tabelele, figurile și ecuațiile trebuie prezentate în mod unitar în document. Este obligatoriu ca într-o lucrare academică fiecărui tabel și figuri să i se asocieze un număr și un nume. Tabelele sunt numerotate și denumite deasupra, în timp ce figurile dedesubt. Ecuațiilor li se asociază doar un număr, iar numerotarea lor se face în partea dreaptă a ecuației.

Numerotarea tabelelor, figurilor și ecuațiilor se face în mod automat în Microsoft Word, folosind comanda *Insert Caption*, din meniul *References*, banda *Captions* (după ce cursorul a fost poziționat în punctul în care se va face inserția). La lansarea acestei comenzi apare fereastra de

dialog *Captions* (vezi Figura 7). Din lista *Label* se va selecta eticheta dorită (de exemplu, Tabelul, Figura, Ecuția). Dacă eticheta nu a fost definită, se poate crea o etichetă nouă folosind butonul *New Label*. După apăsarea butonului *OK*, se va face automat numerotarea elementului selectat, și dacă este cazul, elementului respectiv i se atribuie un nume. Pentru modificarea modului în care sunt afișate referințele generate se va modifica stilul *Caption*.

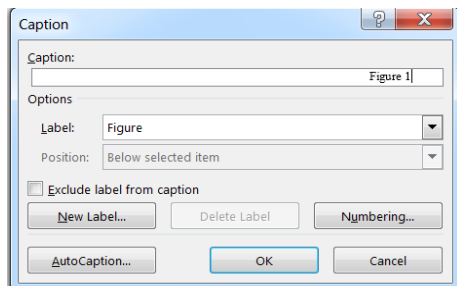

Figura 7. Fereastra de dialog Caption

Când se folosesc tabele, figuri, ecuații, obligatoriu în textul documentului se vor face trimiteri la ele. Aceste trimiteri se numesc referințe încrucișate. Pentru a genera o referință încrucișată se va folosi comanda *Cross-reference* din meniul *References*, banda *Captions*. Pe ecran apare fereastra *Cross-reference* (Figura 8), în care se selectează elementul la care se face trimiterea, din lista *Reference type*.

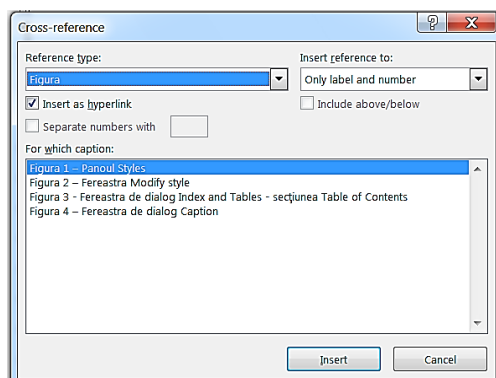

Figura 8. Fereastra Cross-Reference

În urma acestei selecții în caseta *For which captions* se vor lista toate referințele care au fost numerotate cu eticheta selectată. Se selectează referința la care trebuie făcută trimiterea, iar din *Insert reference to* se va specifica ce anume va conține referința (numărul ei, numele ei etc.).

Generarea listelor de table, figuri, ecuații

Dacă tabelele, figurile, ecuațiile au fost numerotate automat, folosind *Insert citation*, se pot genera automat liste de referințe (tabele, figuri, ecuații). Pentru a realiza acest lucru se aplică comanda **Insert Table of Figures** din meniul *References*, banda *Captions*. Pe ecran apare fereastra *Table of Figures* (vezi Figura 9), în care trebuie stabilite următoarele:

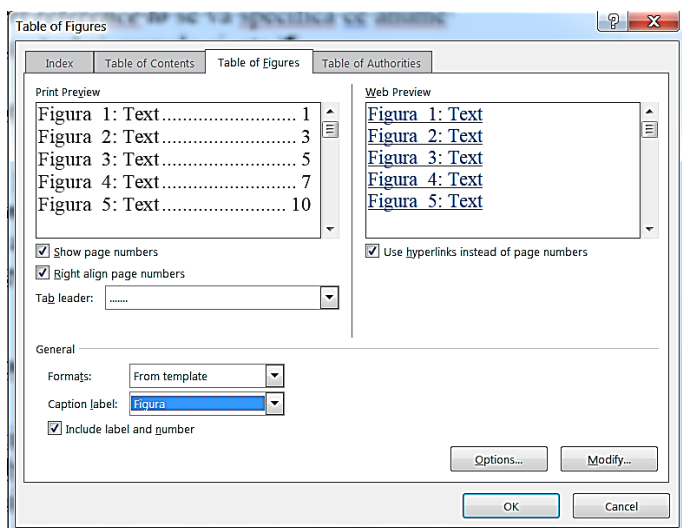

Figura 9. Fereastra Table of Figures

- eticheta referinței pentru care se va genera lista, din *Caption label*;
- dacă opțiunea *Include label and number* este bifată lista de referințe va conține și numele etichetei selectate;
- formatul listei de referințe, din opțiunile listei *Formats*;
- dacă lista de referințe va conține sau nu și numerele paginilor, din opțiunea *Show Page Numbers*;

- dacă numerele paginilor (în cazul în care sunt afișate) vor fi scrise imediat după text sau aliniate la dreapta, din opțiunea *Right Align Page Numbers*. Dacă opțiunea este marcată spațiul dintre textul referinței și numerele paginilor este umplut cu caracterul selectat din lista *Tab Leader*. Toate setările realizate sunt exemplificate în zona *Print preview*. La finalizarea comenzii (butonul *OK*) lista de referințe se va genera automat.

Introducerea referințelor bibliografice și generarea bibliografiilor

Orice lucrare academică se va baza în mod obligatoriu pe referințe bibliografice, astfel că sursele/referințele bibliografice utilizate vor fi citate în text și listate la bibliografie.

Există mai multe standarde de citare și generare a bibliografiei, fiecare având propriile reguli de formatare. Avantajul folosirii facilităților oferite de Microsoft Word este că bibliografia și citările sunt formate automat în funcție de standardul selectat, fără a fi necesară cunoașterea regulilor specifice de formatare ale standardului. Astfel, elementele principale care trebuie menționate într-o bibliografie sunt:

- Autorii (nume, prenume în cazul persoanelor sau denumirea instituției);
- Titlul resursei (articol, carte, site web etc.);
- Tipul resursei (revistă, carte, volum al unei conferințe);
- Formatul (online pentru resursele accesibile pe Internet);
- Locul publicării;
- Editura;
- Data publicării;
- Paginația;
- Adresa web și data accesării, pentru resurse disponibile pe Internet.

De fiecare dată când se folosește o referință bibliografică nouă, ea trebuie introdusă în lista de referințe bibliografice. Gestiunea referințelor bibliografice se face folosind comanda *Manage Sources* din meniul *References*, banda *Citations & Bibliography*. La lansarea acestei comenzi apare fereastra de dialog *Source Manager* (vezi Figura 1010). Lista *Master List* cuprinde toate referințele care au mai fost introduse în alte documente de pe calculator. Lista *Current List* cuprinde lista referințelor folosite în documentul curent. Dacă se dorește folosirea unei referințe din *Master list*, ea trebuie copiată în *Current List* folosind butonul *Copy*.

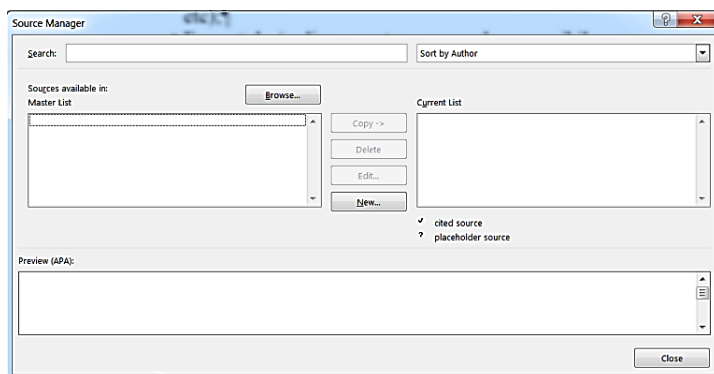

Figura 10. Fereastra Source Manager

Pentru adăugarea unei referințe bibliografice noi, în documentul curent se apasă butonul *New*. La apăsarea acestui buton apare fereastra *Create Source* (vezi Figura 11). În funcție de tipul referinței bibliografice selectate din lista *Type of Source*, câmpurile care trebuie completate în fereastră se modifică. Pentru introducerea autorilor se folosește butonul *Edit* din dreapta câmpului *Author*. În cazul în care autorul este o instituție se bifează opțiunea *Corporate Author*.

Dacă se bifează opțiunea *Show All Bibliography Fields* în fereastră vor fi afișate toate câmpurile care pot fi completate pentru o resursă bibliografică. Este obligatorie introducerea informațiilor în câmpurile marcate cu *.

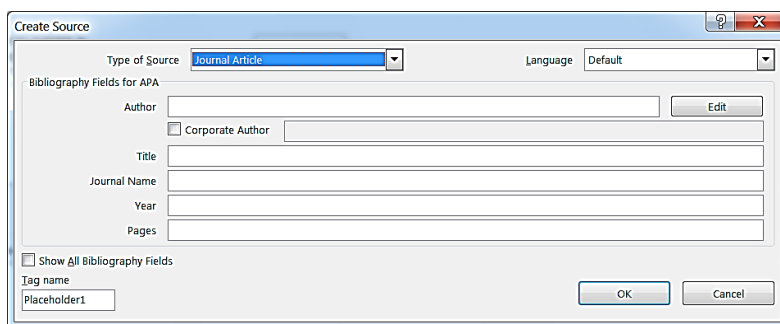

Figura 11. Fereastra Create Source

Standardul (stilul de formatare) de bibliografie și citare se selectează din lista *Style* (meniul *References*, banda *Citations & Bibliography*). Pentru introducerea unei citări, se poziționează cursorul acolo unde trebuie să apară citarea, se aplică comanda *Insert Citation* (din meniul *References*, banda *Citations & Bibliography*) și se selectează referința la care se face citarea. După introducerea tuturor referințelor bibliografice se poate genera bibliografia folosind comanda *Insert Bibliography* din meniul ***References***, banda *Citations & Bibliography*, butonul *Bibliography*.

Dacă în document se fac modificări asupra referințelor bibliografice, bibliografia poate fi reactualizată prin selectarea ei, aplicarea unui click dreapta și selectarea opțiunii *Update field*.

Inserarea surselor/referințelor bibliografice din Google Scholar

Referințele bibliografice pot fi formate automat și cu ajutorul motorului de căutare Google Academic (Google Scholar), disponibil online la adresa <https://scholar.google.ro/>. Google Academic este de fapt un motor de căutare pentru referințe științifice, detalii privind documentarea temei de cercetare și facilitățile oferite de Google Academic fiind disponibile în Capitolul 4.

Primul pas în formatarea automată a unei referințe bibliografice constă în identificarea sursei respective, motiv pentru care trebuie introdus numele articolului căutat, al autorului (sau alte detalii de identificare a resursei), după care se activează opțiunea căutare , după cum rezultă și din Figura 12.

Figura 12. Lansarea unei căutări în Google Scholar

Accelerarea reformei administrației publice

Accelerarea reformei administrației publice

M Profiroiu - Revista Transilvană de Științe Administrative, 2002 - rtsa.ro

Abstract Reforming public administration has become a high priority for the Government of Romania. Accession to the European Union, for which the Romania has been preparing actively, depends on the overall improvement of the standards of public administration and the implementation of a considerable number of changes in virtually all fields of public administration. New requirements imposed on public administration result from the ...

Cited by 7 Related articles All 2 versions **Cite** Save

Showing the best result for this search. See all results

Figura 13. Detaliile (exemplu) rezultatelor căutării în Google Scholar

Odată afișate rezultatele căutării se identifică în partea de jos a detaliilor referitoare la resursele listate opțiunea *Cite* (vezi Figura 13). Selectând această opțiune în Google Scholar se vor afișa într-un cadran toate stilurile de citare pentru sursa identificată (vezi Figura 14).

Cite

Copy and paste a formatted citation or use one of the links to import into a bibliography manager.

MLA

Profiroiu, Marius. "Accelerarea reformei administrației publice." *Revista Transilvană de Științe Administrative* 4.8 (2002): 13-23.

APA

Profiroiu, M. (2002). Accelerarea reformei administrației publice. *Revista Transilvană de Științe Administrative*, 4(8), 13-23.

Chicago

Profiroiu, Marius. "Accelerarea reformei administrației publice." *Revista Transilvană de Științe Administrative* 4, no. 8 (2002): 13-23.

Harvard

Profiroiu, M., 2002. Accelerarea reformei administrației publice. *Revista Transilvană de Științe Administrative*, 4(8), pp.13-23.

Vancouver

Profiroiu M. Accelerarea reformei administrației publice. *Revista Transilvană de Științe Administrative*. 2002;4(8):13-23.

BibTeX

EndNote

RefMan

RefWorks

Figura 14. Stiluri diferite de citare pentru o referință științifică din Google Scholar

98

Identificarea surselor relevante pentru documentare

În elaborarea unei lucrări academice autorul trebuie să realizeze o analiză a literaturii disponibile în domeniu pentru a-și forma propria opinie critică, ca răspuns la ideile, opiniile și abordările dezvoltate de alți autori pe același subiect. Cele mai frecvente surse academice sunt cărțile, articolele din reviste și lucrările prezentate la conferințe, dar în documentare se pot utiliza și informații culese din căutarea pe Internet. Prin urmare, calitatea lucrării elaborate va depinde în mare măsură de calitatea surselor utilizate.

Accesul la sursele de documentare se face mai mult online în ultima perioadă, fapt ce poate genera probleme cu privire la relevanța surselor bibliografice consultate. În alegerea surselor de documentare trebuie acordată atenție următoarelor aspecte:

- Autorul resursei folosite are reputație în domeniul cercetării?
- Autorul prezintă informații de fond relevante?
- Metodologia de cercetare este prezentată cititorului?
- Informațiile și datele rezultate din cercetare sunt valabile și aplicabile în prezent?

Pentru a nu cădea în capcana utilizării oricărei informații găsite pe Internet, recomandăm ca *documentarea să se facă pe baza informațiilor obținute prin consultarea unor baze care oferă acces la literatură din mediul academic și de cercetare*. Detaliile privitoare la scopul și rolul documentării în procesul de cercetare academică sunt sintetizate în Capitolul 4.

Pentru a răspunde nevoilor crescânde de informare și documentare ale utilizatorilor din România, Ministerul Educației și Cercetării a derulat proiectul ANELIS, continuat prin ANELISPLUS prin intermediul căruia s-a pus la dispoziția comunității academice și de cercetare un *pachet de resurse electronice de informare și documentare* (ANELIS, nd). Accesul la resursele online este disponibil din campusurile mai multor universități și institute de cercetare din România, deopotrivă pentru studenți, masteranzi, doctoranzi, postdoctoranzi, cadre didactice, cercetători etc. Principalele baze de date care pot fi consultate grație finanțării din cadrul acestui proiect sunt:

- *Platforma Elsevier Science Direct*, <http://www.sciencedirect.com>. Nivelul academic ridicat al revistelor care apar în editura Elsevier, au determinat că Science Direct să fie una dintre cele mai prestigioase baze de date la nivel mondial.
- *Platforma EBSCO Host – Business Source Complete*, <http://search.ebscohost.com/>. Această platformă oferă acces la reviste din domeniul afacerilor, managementului și economiei.
- *Platforma PROQUEST Central*, <http://search.proquest.com/>. ProQuest Central este cea mai mare bază multidisciplinară cu resurse de documentare online cu text integral.
- *Platforma Emerald Management Extra 2000*, <http://www.emeraldinsight.com/>. Emerald este una din cele mai importante edituri de literatura economică din lume (ANELIS, n.d.).
- Platforma Sage Journals Online, <http://journals.sagepub.com/>. Sage este a cincea mare editură pe plan mondial.

Elsevier, Sage și Emerald sunt edituri mari, recunoscute la nivel internațional, iar pachetele oferite de ele cuprind colecții de resurse științifice editate sub coordonarea lor. Proquest și Ebsco, în schimb, sunt baze de date de tip „bibliotecă”, oferind acces la resurse editate de diverse edituri (inclusiv cele menționate anterior), universități (inclusiv teze de doctorat și master), societăți academice și asociații profesionale din întreaga lume.

Deoarece facilitățile de căutare a resurselor bibliografice sunt asemănătoare în toate bazele de date prezentate, vom prezenta în continuare, cu titlu de exemplu, ghidul de utilizare al platformei Proquest Central.

Utilizarea platformei PROQUEST Central

Baza de date PROQUEST Central conține resurse academice din foarte multe domenii, astfel că s-a realizat o grupare a acestora în colecții tematice. Pentru a crește viteza de căutare, din pagina principală a platformei se poate selecta domeniul de interes (de exemplu, ABI/INFORM Collection), după care se apasă butonul *Use selected databases*, care face saltul la pagina de căutare a resurselor (vezi

Figura 15). Descrierea fiecărei colecții se face poziționând cursorul pe butonul ⓘ asociat.

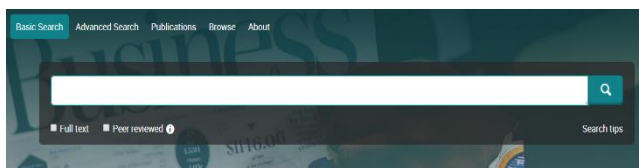

Figura 15. Pagina de căutare pe platforma Proquest

Din pagina de căutare se poate face o căutare simplă sau o căutare avansată. Pentru căutarea simplă se introduc termenii-cheie în caseta *Basic Search* și se apasă pe butonul . Rezultatul este apariția unei liste cu toate resursele care conțin termenii de căutare, după cum rezultă din Figura 16. Resursele care au în dreptul lor opțiunile *Full text* sau *Full text pdf* permit accesul la conținutul integral al resursei. Dacă nu există aceste opțiuni se poate vizualiza doar rezumatul resursei listate.

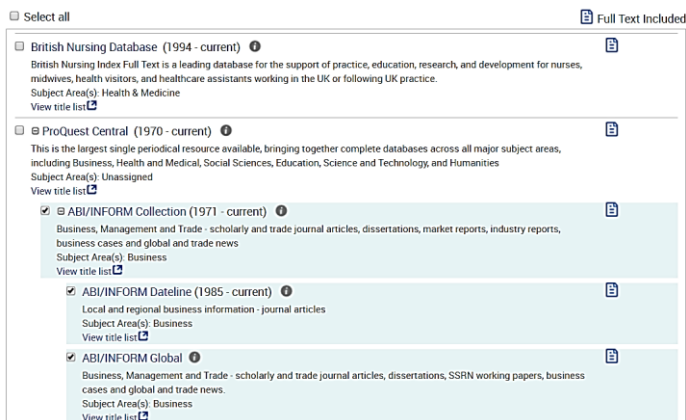

Figura 16. Pagina principală cu rezultatele căutării

Dacă în lista de rezultate ale căutării se bifează mai multe referințe, se poate genera automat o listă bibliografică cu referințele respective, selectând opțiunea *Cite* din capul de tabel al rezultatelor căutării.

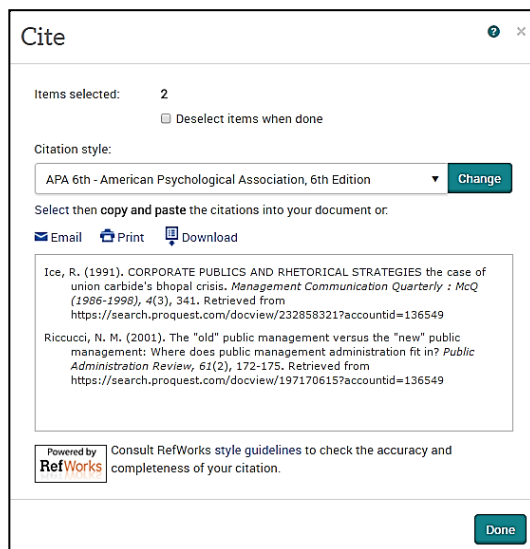

Figura 17. Caseta Cite pe platforma Proquest

În caseta *Cite* (vezi Figura 17), opțiunea *Citation Style*, se poate specifica standardul (stilul) bibliografic pentru care se va genera lista de referințe.

Dacă se optează pentru căutarea avansată (opțiunea *Advanced Search*) platforma permite specificarea unor informații suplimentare de căutare, precum: (1) unde vor fi căutați termenii de căutare (în titlu, autor, corpul documentului etc.); (2) în cazul în care există mai mulți termeni de căutare ei pot fi conectați prin *AND* (și logic), *OR* (sau logic) sau *NOT* (negația); (3) data publicării, în *Publication date*; (4) tipul resursei, în lista *Source type*; (5) tipul documentului, în lista *Document Type*; (6) limba în care este scrisă resursa, în lista *Language*; (7) pentru afișarea doar a rezultatelor cu acces la textul integral, trebuie selectată opțiunea *Full text*.

Căutarea se inițiază apăsând pe butonul *Search*.

Advanced Search Command Line Recent searches Thesaurus Field codes Search tips ArcticPlus Arctic Plus Consortium

in

AND OR in

☒ Add a row

Limit to: ☐ Full text ☐ Peer reviewed ⓘ

Publication date:

More search options

Source type: ☐ Select all ☐ Blogs, Podcasts, & Websites ☐ Conference Papers & Proceedings ☐ Dissertations & Theses ☐ Magazines ☐ Newspapers ☐ Other Sources ☐ Reports	Document type: ☐ Select all ☐ Advertisement ☐ Annual Report ☐ Article ☐ Back Matter ☐ Bibliography ☐ Biography ☐ Blog	Language: ☐ Select all ☐ Arabic ☐ Azerbaijani ☐ Bosnian ☐ Chinese ☐ Croatian ☐ Czech ☐ Danish
---	---	---

Sort results by:

Items per page:

Duplicates: ☐ Include duplicate documents ⓘ

Figura 18. Pagina de căutare avansată a platformei Proquest

La fel ca la căutarea simplă, resursele care au în dreptul lor opțiunile *Full text* sau *Full text – pdf* permit accesul la conținutul integral al resursei.

Referințe bibliografice

1. Academia Națională de Informații Mihai Viteazul. (2016). *Ghid pentru scrierea academică*. Accesat online la 10 decembrie 2016 de la <http://animv.ro/wp-content/uploads/2016/10/Ghid-pentru-scrierea-academic%C4%83.pdf>
2. ANELIS (n.d.). *ANELIS*. Accesat online la 1 decembrie 2016 de la <http://www.anelisplus.ro/>
3. Babbie, E. R. (2010). *Practica cercetării sociale*. București: Polirom. Traducere de Gherghina, S., Jiglău, G. și Andriescu, M.
4. Bailey, S. (2014). *Academic writing: A handbook for international students*. Routledge, ediția a III-a
5. Borg, E. (2008). Understanding the nature, possibilities and challenges of academic writing in S. Moore (ed) *Supporting academic writing among students and academics*. London: Staff and Educational Development Association
6. Bradford School of Management (n.d.). *The Importance of Good Introductions in Assignments*. Accesat online la 14 ianuarie 2017 de la <http://www.bradford.ac.uk/academic-skills/media/academicskillsadvice/documents/academicskillsresources/writing-essaystraditionalacademic/QuickRead-Writing-Good-Introductions.pdf>
7. Cabanis, A. (2016). *Plagiatul academic*. Accesat online la 26 martie 2017 de la http://famp.ase.ro/wp-content/uploads/2017/02/Cabanis_RO_mapa-conferintei-AWRUAP.pdf
8. Carroll, L. (n.d.). *How to Write an Abstract*. Accesat online la 7 decembrie 2016 de la <http://hsp.berkeley.edu/sites/default/files/HOW%20TO%20WRITE%20AN%20ABSTRACT.pdf>

9. Center for Teaching and Learning. (2013). *Summaries and abstracts*. Accesat online la 5 decembrie 2016 de la <http://www.uis.edu/ctl/wp-content/uploads/sites/76/2013/03/smreabs.pdf>
10. Chelcea, S. (2001a). *Metodologia cercetării sociologice: metode cantitative și calitative*. București: Editura Economică
11. Chelcea, S. (2001b). *Tehnici de cercetare sociologică*. Accesat online la 20 decembrie 2016 la <https://www.academia.edu/17579465/Septimiu-chelcea-tehnici-de-cercetare-sociologica1?auto=download>
12. Chelcea, S. (2003). *Metodologia elaborării unei lucrări științifice*. Accesat online la 18 noiembrie 2016 de la http://istoriesociala.ro/pdf/Tiu/UCDC/Licenta/chelcea_metodologie_lucrare_stiintifica.pdf
13. Chelcea, S. (2008). *Cum să redactăm o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol științific în domeniul științelor socioumane*, ediția a IV-a, București: Editura Comunicare.ro
14. Colesca, S. E. (2000). *Microsoft Office 2000: Word*, București: Editura ASE
15. Crème, P. și Lea, M.R. (2003). *Writing at University: a guide for students*, U.K.: Open University Press
16. Ene, A. (2014). *Limba și literatura română. Bacalaureat. 30 de variante pentru proba orală după modelul MEN*, București: Editura Niculescu
17. Facultatea de Administrație și Management Public. (2016). *Ghidul Facultății de Administrație și Management Public privind elaborarea lucrării de licență*. Accesat online la 3 iulie 2017 de la <http://famp.ase.ro/finalizare-studii/>
18. Flinders University. (2014). *Writing an essay*. Accesat online la 7 decembrie 2016 de la https://www.flinders.edu.au/slc_files/Documents/Blue%20Guides/Writing%20an%20Essay.pdf

19. Florescu, M. (2012). *Opinii*. Accesat online la 29 noiembrie 2016 de la http://www.luju.ro/static/files/2012/iulie_2012/22/Plagiatul._Scurte_consideratii.pdf
20. Ghid pentru realizarea unui eseu. (2013). Accesat online la 11 decembrie 2016 de la <https://oradea.pipp.files.wordpress.com/2013/10/ghid-eseu.pdf>
21. Ghid pentru elaborarea și susținerea lucrărilor de licență în sociologie. (n.d.). Accesat online la 20 februarie 2017 de la http://sas.unibuc.ro/uploads_ro/212/FSAS_Redactarea_lucrarii_de_licenta.pdf
22. Glatthorn, A. A. și Joyner, R. L. (2005). *Writing the winning thesis or dissertation: A step-by-step guide*. Corwin Press.
23. Hanganu, A. (2010). *Referințe bibliografice: norme și stiluri de citare. Ghid practic*. Accesat online la 28 noiembrie 2016 de la http://bsclupan.asm.md/img/userfiles/file/GHID_FINAL.pdf
24. Ioncioaia, F. (2011). *Cum se face o recenzie*. Iași: Universitatea „A. I. Cuza”, Facultatea de Litere, Departamentul de Jurnalistică și Științele Comunicării
25. Jung, C. G. (1971). *Psychological Types*. New Jersey: Princeton University Press
26. Koopman, P. (1997). *How to Write an Abstract*. Accesat online la 5 decembrie 2016 de la <https://users.ece.cmu.edu/~koopman/essays/abstract.html>
27. Lumperdean, I. (2013). *Metodologia cercetării științifice. Suport de curs*. Cluj-Napoca: Universitatea Babes-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor
28. Martinelli N. (2012). *Five free online plagiarism checkers*. Washington, DC: International Center for Journalists

29. Mărginean, I. (2000). *Proiectarea cercetării sociologice*. Iași: Editura Polirom
30. Murphy, A. (2009). *General guide for academic writing and presentation of written assignments. Suitable for postgraduate level in the arts, humanities, business, education, the social sciences and built environment*, Dublin Institute of Technology, Accesat online la 23 februarie 2017 de la <http://www.dit.ie/media/images/study/maturestudents/Academic%20Writing%20Guide%202009.pdf>
31. Negovan, V. și Stanciu, M. (2013). *Ghid de studiu al specificului cunoașterii științifice în psihologie*. București: Editura Universitară
32. Perutz, V. (2010). *A Helpful Guide to Essay Writing!* Accesat online 11 decembrie 2016, de la <http://web.anglia.ac.uk/anet/students/documents/2010/helpful-guide-to-essay-writing.pdf>
33. Pușcaș, F. (2004). *Comunicarea. Limba și literatura română: subiecte, teorie, exemplificări, aplicații*. Cluj-Napoca: Editura Grinta
34. Rughiniș, C. (2010). *Plagiatul*. Accesat online la 30 ianuarie 2017 de la https://www.academia.edu/19623916/Ce_este_plagiatul
35. School of Liberal Arts. (n.d.). *Preparing an Annotated Bibliography*. Accesat online la 14 decembrie 2016 de la http://liberalarts.iupui.edu/uwc/uploads/docs/Annotated_Bibliography,_Preparing_an.pdf
36. Smith G. (n.d.). How to write a book review. Accesat online la 11 decembrie, 2016, de la <http://www.sats.edu.za/userfiles/Smith,Howtodoabookreview.pdf>
37. Texas Wesleyan University. (n.d.). *How to Write a Critical Book Review*. Accesat online la 9 decembrie, 2016, de la <https://txwes.edu/media/twu/content-assets/documents/history/CriticalBookReviewGuide.pdf>

38. The University of Adelaide. (2014). *Writing an abstract. Writing Centre Learning Guide*. Accesat online la 9 decembrie 2016 de la http://www.adelaide.edu.au/writingcentre/learning_guides/learning_Guide_writingAnAbstract.pdf
39. Universitatea din București. (2011). *Codul de Etică al Universității din București*. Accesat online la 3 decembrie 2016 de la http://www.unibuc.ro/n/despre/Codul_de_etica_al_Universitatii_din_Bucuresti.php
40. Universitatea Româno-Americană. (2015). *Ghid privind elaborare eseu*. Accesat online la 14 decembrie 2016, de la <http://www.rau.ro/wp-content/uploads/2015/07/DR-DA-eseu.pdf>
41. University of Bradford (n.d.). *Academic Writing - What Should Go into an Introduction & Conclusion?* Accesat online la 17 ianuarie 2017 de la <http://www.bradford.ac.uk/academic-skills/media/academicsskill sadvice/documents/academicsskillsresources/writing-essaystraditional academic/Infosheet-What-Should-Go-Into-Intros-and-Concs.pdf>
42. University of New England. (n.d.). *Writing an annotated bibliography*. Accesat online la 12 decembrie 2016 de la https://www.une.edu.au/_data/assets/pdf_file/0008/11132/WE_Writing-an-annotated-bibliography.pdf
43. University of Melbourne. (n.d.). *Writing an abstract. Understanding and developing abstracts*. Accesat online la 8 decembrie 2016 de la https://services.unimelb.edu.au/__data/assets/pdf_file/0007/471274/Writing_an_Abstract_Update_051112.pdf
44. Whitaker, A. (2009). *Academic Writing Guide 2010: A Step-by-Step Guide to Writing Academic Papers*. Accesat online la 23 mai 2017 de la <http://www.vsm.sk/Curriculum/academicsupport/academic writingguide.pdf>

Anexa 1

Exemple de lucrări care utilizează bibliografie adnotată

1. Lates Titus, *Receptarea și valorificarea contribuțiilor lui Florea Țuțugan în domeniul logicii: o bibliografie adnotată*, în Surdu Alexandru, Popescu Dragoș, Georgescu Ștefan-Dominic. (2012). *Probleme de logică, volumul XV*. București: Editura Academiei Române.

Viorel Cernica, *Topos-ul formal și istoric al silogisticii*, București, Editura Academiei Române, 2003, pp. 21-36.

Silogistica lui Florea Țuțugan este privită ca „una dintre puținele reveniri asupra logicii formale aristotelice cu mijloace clasice”. Autorul se referă la două aspecte sub care se construiește un sistem silogistic în Silogistica judecăților de predicție: „(1) introducerea termenilor negativi și, în consecință, a unei operații, negația; (2) formularea unui nou sistem de legi silogistice și introducerea unui calcul al relațiilor care se adaugă procedurii de decizie specific sistemului silogistic normal”. După cele expuse, se poate vedea că valoarea cercetărilor lui Fl. Țuțugan în domeniul silogisticii se exprimă „în teoria formelor logicii clasice, în extinderea întemeiată a sistemului silogistic normal, în deschiderea sistemului obținut către modelarea sa prin logica relațiilor, în genere prin logica matematică”. Viorel Cernica încearcă reconstrucția sistemului lui Țuțugan folosind mijloacele logicii simbolice, mai cu seamă ale calculului relațiilor, pornind de la o lărgire a bazei sistemului relațional al silogisticii construit de Gr. Moisil.

Mircea Constantinescu, *Florea Țuțugan, Silogistica judecăților de predicție*, Ed. Acad. R.P.R., București, 1957, în „Cercetări filosofice”, anul IV, nr. 6, 1957, pp. 202-207.

Recenzie amplă, în spiritul materialismului dialectic. Recenzentul face și unele observații critice: socotește că într-o judecată categorică inițială nu putem avea de a face cu subiectul – termen negativ, identifică moduri în care, după părerea lui, nu avem o mediere reală sau în care nu avem un

adevărat subiect al concluziei; oprindu-se asupra câtorva considerații mai generale i se pare că rigoarea pe care o dă autorul lucrării, căutarea și demonstrarea „conținutului tehnic” al problemelor, nu relevă în același timp și conținutul lor de cunoaștere. De exemplu, i se pare vag termenul „logica formală clasică”, atunci când e vorba de teoria silogismului. În încheiere, considerând, comparativ, că studiile acad. A. Joja Elemente pentru explicarea deducției și inducției (care corespund pe deplin „indicațiilor leniniste”), „aruncă o lumină mai clară asupra problemelor de principiu” în „perspectiva unor cercetări care să dezvolte o logică formală bună și o silogistică adecvată”, M. Constantinescu conchide, având în vedere lucrarea lui Țuțugan: „logica formală care pune preț numai pe teoria corectitudinii formale, fără un conținut care să justifice această corectitudine este greu de deosebit de simpla tehnică simbolică de tip matematic, la care logica nu poate fi redusă și mai ales, este greu de raportat la logica dialectică”.

Alexandru Surdu, Inovații în logica formală, în „Academica”, anul III, nr. 7(31), mai 1993, p. 9.

Sunt prezentate „inovațiile” în logica formală ale lui Florea Țuțugan, comparându-se receptarea și recunoașterea lor cu situația lui I. Petrovici: „opera acestora, publicată în limba română, în tiraje necorespunzătoare, necunoscute nici măcar de români, a fost apreciată de-abia după ce au ajuns și occidentalii la aceleași rezultate”. În privința disputei asupra priorității cercetărilor între Țuțugan și Albert Menne, autorul crede că aceasta nu are nici o importanță deoarece „în realitate, cei doi logicieni nu numai că au utilizat metode cu totul diferite pentru a ajunge la același rezultat, ci prin aceasta, au intenționat să dovedească teze cu totul diferite”. Este remarcat faptul că „maniera de lucru” a lui Florea Țuțugan, în spiritul logicii formale clasice, din Silogistica judecăților de predicăție, își găsește aplicații în teoriile tradiționale (de exemplu, în așa numita „logică naturală operatorie” a lui Petre Botezatu) și sunt semnalate probleme din lucrare, unele dintre ele care își așteaptă abia în viitor comentarii (de exemplu, cele referitoare la „silogistica judecăților de predicăție conjunctive și disjunctive”). Articolul se deschide cu un omagiu adus activității lui Titu Maiorescu cel care a orientat cursurile filosofiei din Universitate spre disciplinele de bază din vremea lui (logică și psihologie), deschizând un drum pe care au mers P. P. Negulescu, C. Rădulescu-Motru și I. Petrovici.

Viorel Iulian Tănase, Tradiția maioresciană în logica românească, București, Editura Univers Enciclopedic, 2002, pp. 153-154.

Referindu-se la „cercetări și performanțe în domeniul logicii clasico-tradiționale” în „continuarea tradiției maioresciene în logica românească” autorul prezintă, fără a intra în amănunte, rezultatele obținute în domeniul silogisticii de F. Țuțugan. Sunt preluate informații din Vocații filosofice românești (1995) de Alexandru Surdu, iar pentru „o expunere detaliată” se face trimitere la articolul lui I. Bălin despre Țuțugan din Silogistica tradițională și modernă: contribuții românești (1996). Viorel Iulian Tănase adaugă două „observații importante”: faptul că F. Țuțugan (1) pornește investigațiile printr-o critică a teoriei cuantificării predicatului la W. Hamilton (în articolul Cercetări asupra relațiilor unice și determinate și critica teoriei cuantificării a lui W. Hamilton publicat în „Revista de filosofie, nr. 1-2 din 1943) înscriindu-se în continuarea atitudinii negative a lui Maiorescu față de inovațiile lui Hamilton, urmată de critica aceleiași teorii de către P. P. Negulescu și (2) utilizează aceleași notații sau notații asemănătoare celor folosite de Maiorescu (pentru judecățile universale, subiectul particular, subsumare).

2. Cseke Bianca. (2015). *Analiza complexă a conflictului – suport de curs*. Accesat online 14 decembrie 2016 de la <http://www.aidrom.ro/wp-content/uploads/2015/08/Suport-de-Curs-Analiza-Complexa-a-Conflictului-8.06.2015.pdf>

Transcend and Transform: An Introduction to Conflict Work, Johan Galtung, London: Pluto Press, 2004.

Acesta este un manual practic despre rezolvarea conflictelor, care sugerează cum să se soluționeze conflicte prin creativitate la diferite niveluri, de la conflicte interne, personale până la conflicte internaționale între state-națiuni. Cartea se bazează pe patruzeci de conflicte reale și este împărțită în șapte capitole intitulate după zilele săptămânii. În cartea sa, Galtung subliniază transformarea conflictelor prin metoda TRANCEND, luând în considerare faptul că toate conflictele se nasc egale și au același drept de a fi prelucrate prin "transcendență" (a trece dincolo de ele) și transformare. Autorul oferă exemple de conflicte între persoane (micro),

conflicte în cadrul unei societăți (meso), conflicte între state și între națiuni (macro) și conflicte între religii și civilizații (mega). Cartea oferă tehnici de prevenire a conflictelor la toate nivelurile de organizare.

Building Peace. Sustainable Reconciliation in Divided Societies, John Paul Lederach, Washington, DC: United States Institute of Peace, 1997.

Lederach sublinează nevoia de a trece dincolo de diplomația tradițională pentru construirea păcii și de a folosi o abordare holistică asupra fenomenului. Autorul încurajează perspectivele pe termen lung și nevoia de a găsi resurse în cadrul societății și de a maximiza contribuțiile din exterior în vederea construirii păcii.

Conflict Assessment and Peacebuilding Planning: Toward a Participatory Approach to Human Security, Lisa Schirch, Boulder, CO: Kumarian Press, 2013.

O lucrare care prin exerciții practice oferă o imagine de ansamblu asupra planificării, proiectării, monitorizării și evaluării conflictelor și consolidării păcii. Autoarea prezintă instrumente pentru îmbunătățirea planificării și a implementării în domeniul construirii păcii, contribuind cu exemple din viața reală la securitatea umană.

Confronting Conflict. A First-Aid Kit for Handling Conflict, Friedrich Glasl, Hawthorne Press (UK), 1999.

În această lucrare autorul prezintă instrumente care contribuie la analiza, înțelegerea și conștientizarea conflictului oferind soluții practice pentru soluționarea acestuia.

Increasing Interest in Infrastructures for Peace, Paul van Tongeren, <http://www.i4pinternational.org/files/189/5.increasing+interest+in+i4p.pdf>, (3.06.2015).

Autorul argumentează necesitatea infrastructurilor de pace și își susține argumentația prin exemplele oferite din Africa de Sud, Ghana și Kenya. Paul van Tongeren prezintă avantajele economice prevenirii conflictelor prin intermediul I4P și analizează impactul și lecțiile învățate în urma implementării I4P în Africa de Sud, Ghana și Kenya.

I4P International Network, <http://www.i4pinternational.org/infrastructures-forpeace> (3.06.2015).

Site-ul web al rețelei I4P International oferă informații despre rețea, despre infrastructuri pentru pace și exemple specifice, precum și informații despre ultimele noutăți în domeniu.

Peace by Peaceful Means- Johan Galtung, Sage Publications, 1996.

Cartea cuprinde patru părți care abordează aspecte teoretice ale păcii. Acestea se referă la teoria păcii prin referire la ipostazele epistemologice de pace și manipulare nonviolentă și creativă a conflictului. Autorul explorează, de asemenea, teoria dezvoltării din perspectiva violenței structurale și teoria civilizației din perspectiva violenței culturale.

Război spre pace: un drum închis - experiențe irakiene, Mureșan, Sabin, Ina Curic și Kai F Brand Jacobsen. 2005. Editura Eikon, Cluj Napoca.

Autorii au scris această carte în urma experienței lor din Irak, unde au participat la un program de mentorat și transfer de experiență pentru organizațiile neguvernamentale irakiene. Acest material descrie activitatea autorilor și analizează conflictul irakian din perspectiva studiilor de pace.

Anexa 2

Abordarea comparativă a stilurilor de formare a bibliografiei Harvard și APA

Tipul sursei bibliografice	Sistemul Harvard	Sistemul APA
Carte cu un singur autor	Tennant, M (1988) <i>Psychology and Adult Learning</i> , Routledge, London.	Tennant, M. (1988). <i>Psychology and adult learning</i> , London: Routledge.
Carte cu mai mulți autori	Cohen, L, Manion, L and Morrison, K (2000) <i>Research Methods in Education</i> , 5 th ed, RoutledgeFalmer, London.	Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2000). <i>Research methods in education</i> , (5 th ed.). London: RoutledgeFalmer.
Carte publicată în mai multe ediții	Tennant, M (1997) <i>Psychology and Adult Learning</i> , 2 nd ed, Routledge, London.	Tennant, M. (1997). <i>Psychology and adult learning</i> , (2 nd ed.). London: Routledge.
Capitol într-o carte	Gumpert, P J (1997) Feminist Scholarship as a Vocation, In A.H. Halsey et al (eds) <i>Education, Culture, Economy, Society</i> , Oxford University Press, Oxford.	Gumpert, P.J. (1997). Feminist scholarship as a vocation. In A.H. Halsey et al, (Eds). <i>Education, culture, economy, society</i> . Oxford: Oxford University Press.
Articol într-o revistă științifică	Trigwell, K and Shale, S (2004) Student Learning and the Scholarship of University Teaching, <i>Studies in Higher Education</i> , 29(4), 523-536.	Trigwell, K., & Shale, S. (2004). Student learning and the scholarship of university teaching. <i>Studies in Higher Education</i> , 29(4), 523-536.
Raport oficial	Department of Education and Science (2003) Supporting Equity in Higher Education, The Stationery Office, Dublin.	Department of Education and Science. (2003). Supporting equity in higher education. Dublin: The Stationery Office.

Tipul sursei bibliografice	Sistemul Harvard	Sistemul APA
<i>Lucrare de dizertație/ doctorat</i>	Murray, T (2003) Can there be objective numeric measurement of creative practice in visual arts? Unpublished MA thesis, Dublin Institute of Technology.	Murray, T. (2003). Can there be objective numeric measurement of creative practice in visual arts? Unpublished MA thesis. Dublin: Dublin Institute of Technology.
<i>Lucrare nepublicată</i>	Learning and Teaching Centre (2000) Postgraduate Certificate in Third Level Learning and Teaching, Unpublished document, Dublin Institute of Technology, Dublin	Learning and Teaching Centre. (2000). Postgraduate Certificate in third level learning and teaching. Unpublished document. Dublin: Dublin Institute of Technology.
<i>Revistă științifică în ediție online</i>	Stierer, B and Antoniou, M (2004) Are there distinctive Methodologies for Pedagogic Research in Higher Education? Teaching in Higher Education, 9(3), 275-286. Full-text [online] Available: Swetswise, [Accessed September 1 2004]	Stierer, B. and Antoniou, M. (2004). Are there distinctive methodologies for pedagogic research in higher education? Teaching in Higher Education, 9(3), 275-286. Retrieved September 1, 2004, from Swetswise Fulltext.
<i>Document accesat de pe internet</i>	Higher Education Authority (2004) Creating Ireland's Knowledge Society: Proposals for Higher Education Reform, Higher Education Authority, Dublin. http://www.heai.ie/uploads/word/2004KnowledgeIrelandV1.doc [Accessed 1 September 2004]	Higher Education Authority. (2004). Creating Ireland's knowledge society: proposals for higher education reform. Dublin: Higher Education Authority. Retrieved September 1, 2004, from http://www.heai.ie/uploads/word/2004KnowledgeIrelandV1.doc

Tipul sursei bibliografice	Sistemul Harvard	Sistemul APA
<i>Articol din ziar</i>	Reid, L (2004) July 8, World-class Skills, Education and Training, The Irish Times, p 7.	Reid, L. (2004, July 8). World-class skills, education and training. The Irish Times, p. 7.
<i>Suport de curs</i>	Donnelly, R (2003) What should guide your teaching? Lecture notes distributed in the course - PG Certificate in Learning and Teaching, at Dublin Institute of Technology, Dublin on March 10, 2004.	Donnelly, R. (2003). What should guide your teaching? Lecture notes distributed in the course - PG Certificate in Learning and Teaching, at Dublin Institute of Technology, Dublin on March 10, 2004.
<i>Web-site</i>	Dublin Institute of Technology (2004) http://www.dit.ie/DIT/Homepage/index.htm l [Accessed 7 September 2004]	Dublin Institute of Technology. (2004). Retrieved September 7, 2004, from http://www.dit.ie/DIT/Homepage/index.html
<i>Imagine</i>	Map of Dublin.jpg [Picture of Dublin map] [online] http://www.imagesonline.bl.uk/britishlibrary [Accessed 2 September 2004]	Map of Dublin.jpg [Picture of Dublin map] [online] Retrieved September 2, 2004, from http://www.imagesonline.bl.uk/britishlibrary
<i>Publicație fără autor</i>	În ordine alfabetică, după titlul publicației Primary Colors: A Novel of Politics, (1996) Vintage, London.	În ordine alfabetică, după titlul publicației Primary colors: a novel of politics. (1996). London: Vintage.

Sursa: preluare și adaptare după Murphy (2009).

Anexa 3

Detalii procedurale privind verificarea antiplagiat a lucrărilor academice

În vederea introducerii lucrării de finalizare a studiilor în sistemul de verificare antiplagiat studenții vor structura textul lucrării, în format Word (.docx), în fișiere separate pentru **cuprins**, **abstract** (dacă este cazul), **conținut**, **bibliografie** și **anexe** (dacă este cazul) pentru a fi încărcate separat pe pagina web personală. Înainte ca studenții să trimită lucrările către evaluarea antiplagiat se recomandă ca, în cadrul consultațiilor programate, conducătorul științific să stabilească dacă lucrarea a fost finalizată și poate fi încărcată de către studenți pe pagina lor personală.

Pe pagina personală a coordonatorului științific se va regăsi lucrarea în forma finală (așa cum a fost încărcată de student pe pagina sa personală). Coordonatorul va transmite electronic lucrarea pentru verificarea originalității la platforma antiplagiat, care va genera un **Raport de Similitudine** ce va fi remis electronic către fiecare conducător științific sau către ceilalți utilizatori ai platformei din ASE.

Raportul conține (în sinteză și în detaliu) valorile înregistrate în urma evaluării antiplagiat pentru doi coeficienți, după cum urmează: (1) **Coeficientul de Similitudine 1**, care reflectă procentul din text cu toate frazele similare descoperite de sistem în alte documente (*procedura antiplagiat recomandă ca acest coeficient să nu depășească 50%*) și (2) **Coeficientul de Similitudine 2**, care indică procentul din text cu fragmente similare care depășesc 25 de cuvinte (*procedura antiplagiat stabilește ca acest coeficient să nu depășească 5%*). Raportul de similitudine eliberat de platforma antiplagiat este analizat de către coordonatorul științific din punct de vedere al apariției în lucrare a unor împrumuturi neautorizate.

În plus față de valorile înregistrate pentru coeficienții de similitudine **coordonatorul lucrării trebuie să verifice** următoarele aspecte:

- a) dacă lucrarea conține *porțiuni mari de text* (cel puțin 50 de cuvinte) identificate de către sistemul antiplagiat ca fiind asemănătoare cu alte texte sau documente din baza de date;

- b) dacă apare un număr prea mare de potențiale împrumuturi dintr-o singură sursă;
- c) Dacă intervine o coincidență între *tematica lucrării* analizate și potențialele surse de împrumuturi;
- d) Dacă lucrarea conține caracteristici de redactare care indică prezența unor *împrumuturi „mecanice”*.

În urma examinării Raportului de Similitudine remis de sistem **coordonatorul științific va acorda calificativul** Admis/Respins pentru susținerea lucrării. Dacă lucrarea nu trezește suspiciuni și coeficienții de similitudine sunt în limitele recomandate de procedura antiplagiat, atunci conducătorul științific va da avizul ca lucrarea să fie admisă în vederea susținerii sale și va pregăti, în decurs de 48 ore, „Procesul verbal de control al originalității lucrării”. În cazul în care coordonatorul constată că împrumuturile care au fost depistate în lucrare nu sunt justificate și poartă semne de plagiat și/sau în lucrare apar denaturări intenționate ale textului, care indică o tentativă de disimulare a împrumuturilor neautorizate, atunci nu va recomanda lucrarea în vederea susținerii și va pregăti, în decurs de 48 ore, „Avizul privind neadmiterea lucrării”. În ambele situații decizia coordonatorului științific este automat transmisă pe pagina personală a studentului.

Studentii pot solicita, opțional și contracost, verificări antiplagiat, anterioare datei când lucrarea va fi depusă oficial în sistemul antiplagiat în vederea evaluării finale.

Extras din Procedura antiplagiat aprobată prin Hotărârea Consiliului de Administrație al Academiei de Studii Economice din București nr. 71/6 mai 2015.